

HIGH SCHOOL VERNACULAR (Mizo)
ZIRPUITH.

Lalzuia Colney.

Mizoram State Library
DG1518

STATE LIBRARY:
MIZORAM: AIZAWL:

DATE LABEL

This book is issued on the date
last stamped. A fine of 10p. per
day or part thereof shall be
charged if it is kept more than
ten days.

[illegible]

HIGH SCHOOL VERMONT

UTERIN

MIZORAM STATE LIBRARY
Acc. No. DC-1518
Acc. by Dr.
Class. by Nys
Catal. by Dr.
Sub.Heading by _____
Transcribed by _____
Location No. _____

THUHMA

He lehkhhabuah hian High School Mizo Vernacular chu a kim khat awm e. Part 1 zawng hi First Paper a ni a, Part 2 zawng hi Second Paper a ni.

Thian thenkhaten min ngen derna chu, ka sihnip vena lam a ni chawk ang a, tlin lohna lam pawh bre chang lo lëkin he lehkhabu hi ka han buatsaih ve ta chawt a. Text bu inghahna tûr tha a lo awm mang lo lehngal a; Note bu siam tawhte ka bih lăwr zel a; he-tiang hi lo siam lo sela chuan zirlei leh zirtirtute tân pawh thil buaitlak tak a ni tih ka han hmuh chhuah chuan, Note bu hi, tunah rih chuan kan ramah siam loh theih loh a nihzia min briat chhuah tir nghe nghe a. Hla lam bikah hian Note awmsaa mi bi ka briat dan rên a in inang lo nual a. Lehkhabu siamtute pawh hian an tlat lohna muat lamah chuan an bel bik lem loh avangin, an briat fuh loh lai lo awnte hi ka dem phal lo ve, ka mit ngein ka hmuh leh ka briat obiente chu he lehkhhabuah hian ka târ lang mai zawk a ni. Amaherawhohu, tlat lohna muat lam chu dapchawp deuh a tûl asangin, ka hmuh phâk angte chu zawn mah ila, tihual palh a la awm thei cheu vang tih ka ring, chungah chuan hla phaktin awnte chuugah ngaidam ka dil a, a dik zawk min brilh tûrin ka ngen bawh a ni.

Hla hi a lam dân a inan loh chuan a kawh a dang thei daih mai, a ziak dân inang reng pawh ni se.

Entir nân - Hmuh ka nuam e," tih laia "Nuam" hi, "Huam" tih rik dân anga "Nuam" kan tih chuan, "Châk"

tiha a ni a, "Huan" tih anga "Nuam" kan tih chuan thutna 'nuam' ang a lo ni tawh ang. Ei chak leh ei nuam pawh a dang hle. Hetiang hi a ni a, a thu a danglam emaw, a ohichhiehua pek a danglam emaw chuan, a phuktu tum loh daihah kan keuh thlu thei ang. Chuvangin, a thu dik kan briat hmasak a pawimawh a ni, Mizo hla chang ni lo. Sap hla pakhat "Land me safe on Canaan's side," tih hi, America-ah khuan an lo ohhu sual palh a, "Land my safe", tiin an ohhu a, 'Ka hmaohhuan ram Kananah chuan, Ka pawisa ip thlen ang che,' tih a ni daih mai! A danglamna ohu 'e' kha 'y'-a an thlak vâng mai a ni. Hetiang hian Mizo hla- te pawh a ni thei a ni.

He lehkhabu atang hian zirlaiten Thu (Prose) leh Hla (Poetical Words) hre hrang thiam sela, a va lawmawm dawn em! High school chang a ni lo, College zirlai kut ohhuak kan hmauh theih atang hian, Poetical Words leh Prose thlei hrang thiam lo an awm nual ve tho mai. Chutiang thlei hrang thiam tur chuan he lehkhabu atang hian i sir dawn teh ang lo. Hla lam bi en ngun bik teh.

A tawp bereh chuan, sawi hmaih hanh loh tur, hetiang lehkhabu, kan masawh em em min thipuitlin saktu Pu K. Thandanga Modern Press neitu chungah kan lawm theuh awm e.

Dated, Chawngtlai,
the 14. July, 1978

Lalzuis Coffey, B A.
B P.O. Chawngtlai, Mizoram.

THUHMAHRUAI

High School leh College-a Mizo ṭawng Zirlai bute hi kan neih ṭhat tawk loh avângin zirlaiten harsatna an nei ṭhîn a. Hetiang avâng hian zirlai tam takin an tih ṭhat theih loh phah fo ṭhîn. Hèng harsatna hi kan sut kian thuai a tûl hle mai.

Hèng kan tlâkchhamna leh a tûlna hre reng a, High School Vernacûlar (Mizo) Zirpuitu First Paper & Second Paper, Pu Lalzua Colney, B.A.-in a buatsaih hi a lăwmawm hle a. High School zirlaite tân a ṭang-kai hle ka beisei

He lehkhăbu thu ziaik leh a hrilbfiahnate hi zirlaite tân a hman tlâk hlein ka bria.

Lalruanga M A.
Lecturer & Head of the Department,
Aizawl College,
Aizawl, Mizoram.

HLA THUHMAHRUAI

Mizote hian hnam dang aian hla (Poetical Words) kan nei tha zawk hial awm e. Sáp hla pakhatat chuan "I don't sleep at night," tih a awm e, Prose chuan "Zanah ka muhil lo" tihna mai a ni a, Poetical Words- a kan dab chuan, "Zan mu ka chhing lo ve," kan ti ang. "I remember when we drink the water under the tree," tih pawh bi, Thingte ohhawl hi lisi hnaia siktui thiang kan dawn, Lairilah a cham reng e, " kan tih hnêl a ni. Hetiang hi a ni a, Hla kan zirin Thu (Prose) kan hriat tel a ngai thin. Mizo tawngah chuan Hla chuan-thu bik (Poetical Words) a nei hrang dual a, Thu (Prose) atan hman ve chi loh a awm thin. Prose- ah chuan 'thla' (moon) chu Poetical Words-ah chuan "Chhawrtlapui" a lo ni daih a. Chuvangin, hla kan ziaik a nih loh chuan, Prose thu kal tuang pangngaiah 'Chhawrtlapui' tih a rem ve lo. Amaherawhchu, Hla thung chuan a remchan dân athuin Thu (Prose) a hmang tawm thei vek tho. Chuvangin, "Hla phuahtute chuan Poetic L'sence an nei," an lo ti reng a ni. Chuti- chuan, Hla kan hrilfiahkîp, Prose a nih tawh avangin Poetical Words a tel ve a thiang tawh lo a ni.

Tin, Hla kan hrilfiahkîp a tlar indawt ang zela hrilfiah tûr a ni lêm lo; a ohhinchhiabna leh a thu tum ngun taka en tûr a ni. Ngun taka kan en hou chuan, Mizo tawnga a rem dân angin, a hnung lam emaw, a laihawl atangin emaw tan mah ile, a pawl chuang lo. He hla hi lo en ta ila :

"Tui mal far têt têt chu,
Tiau vut hrang awm khâwm;
Tuipei lian a thlinin,
Ram nuam a lo awm."

He hlash hian tlar khatna leh tlar thumna a inzawm a, tlar huihna leh tlar lina a inzawm ve thung a. Chuvangin, "Rush mal tê tē pawh a lo tlin tam chuan tuipui a lo ni hial thei a, tiau vut nâwî tē tē pawh chutiang chuan khawmual a lo ni thei ve hial a ni," tih tûr a ni ang.

Tin, zawhna hian 'Thupui' zia̋k ohhuak tûrin a ngêa deuh zia̋h a. 'Thupui' han tih ngawt chuan Pre-cis te, Summary te, Substance te, Central Idea te, Theme-te chenin a huam a; hetah hi chuan Central Idea hi a ni ber.

Hla kan zirin Poetry chu Prose-in kan zir a ni a. Hetah pawh hian châng tinte hi Paraphrase-in dah hmasak vek a ni a, Poetry chu Prose a nih tawh avângin, "THU ANGIN" tiin dah kher a ni ta a ni

Tin, hla thenkhat chuan zirtir tum bik deuhte a nei a, chûngte chu 'A thu zirtir' dah ngêal zêl a ni
 Author.

A CHHUNGA THU AWMTE

PART I (First Paper)

DANIELA..... 1—18 p.

Daniel leh a t̄hiantē zu in duh loh thu.

Nebukadnezara mumang

Taian pathum leh meipui.

Nebukadnezara ât thu.

Belsazzara ruai t̄hêh.

Daniela sakeibaknei pûk h.

Daniela hnêna inlârna—Thilung palite.

Inlâr vawi huihna—Berâmpa leh Kêlpa.

Inchhira tawn̄ḡaina leh hepta 70

Inlâr vawi thumna.

Zawhna leh chhânna.

II PI PU LEN LAI19—52 p.

Khaw hmun siam dân;

Khaw chhông mi pawimawhte.

Zawlbák.

Chhôngkaw nunphung.

Tualzái nun.

Inneih lam.

Chhiat tawh lam.

Hua kawng hrangte.

Sa kah chung chhang.

Thil hlaubawma ngaihte.

Thiang lo leh tih ngai loh.

Ran vulh lam.

Zá.

Awm ní khamnate.

Thangte.

Hla lam.

Eizawna lam.

Mizo sumpui deuh deuhhte.

Zawhnate.

III. MIZO TAWNG GRAMMER 53—65p.

Verb chi hrang hrangte.

Mood chi hrangte.

Eight Parts of Speech.

Ziak dik dân.

Tawngupa lam (Pi putetawngkauchheb)

PART II (Second Paper)

IV HLA LEH A HRIHFIHNATE66—128.

V. THU CHHEH DAN129—133

Essay ziak dân

Sáp tawng, Zo tawnga lehlin dân.

Substance ziak dân.

FIRST PAPER

ZAWLNEI DANIELA

BUNG 1

Pathian ngahsak vanga Daniela leh a thianten zu an in dah
loh thu.

Jehoiakima lai kum thumnaah chuan Nebukadnezar
zeran Jerusalem a ruu a, Sinar lamah a hawnpui a.
Lai ina khawsa tur Israel thlah, mi fel fankim, mi til-
reh hotu Aspenaza chuan a thlang a; chingte chu kum
thum huah lai hmae ding tur an ni. Ching zingah
chuan Daniela te, Hanania te, Misaia te leh Azaria-
te an tel a. Tilreh hotu chuan Daniela-te thiansake
chu hetiang hian hming thar a vuah theuh va—

Daniela chu, Beltesazzara,

Hanania chu, Sadra,

Misaia chu, Mesaka,

Azaria chu, Abednegoa.

Chaw tha siin sakhu an thlang. Daniela chuan an
hotupa hnénah chuan zu in ve loh a dii a. An hotupa
chuan a remti a, ni sawm a enehin a. Daniela leh a
thian zu in lote chu, su in mi ai chuan an hmél a lo
tha ta sawk a, a enkawtu chuan thlai a po thin a.

Daniela-te chu lai hmaah chuan an ding ta a ni.
Daniela anga fang reng reng mi dang an chawnte kha
an awm lo va, mitdawivaih leh aikalhthiamte alia a lét
sawm an fang ta sawk a; Daniela-chu Kura lai kum
khatna thlang lai turin ruat a ni ta hial a ni.

BUNG 2

Nebukadnezara mumang thu.

Nebukadnezara chu kum hnh a lo lal chuan mumang a nei ta a. A ram ni fing zawng zawng chu hrilhfiah tûr atân a ko khâwm a. An hrilhfiah theih loh chuan sah sawm vek a, an in pawh hnâwmhnawh maih saia tûrin thu a tithu a; an hrilhfiah theih erawh chuan lâwmman ropui tak pek a tiam a. Tichuan, tuman an hrilhfiah theih loh avângin Daniela-te thianzahor pawh thi tûr singah an telh a, an zawng nghâl a.

Daniela chuan lal vêngtu hotu Arioka hnênah chuan lal hnêna kai a dîl ta a. Tichuan, lal hnêna kai chu a remti a, lal hnênah chuan a mumang hrilhfiahsak chu a dîl ta a. Lal chuan a remti a. Lal mumang hrilhfiahna chu Daniela chuan zân inlârnaah chuan a dawng ta a.

Arioka chuan Lal hnênah Daniela chu a hruai leh a. Lal mumang chu hei hi a ni: Milim hrawlpui, tle em em, thibaiawm tek a ni a; a lu chu rangkachak thienghlim tak, a awm leh a bán tangkarua, a pum leh a malpui dâr, a kephah chu a then thîr, a then bellei a ni a. A kephah thîr leh bellei chu lungin a delh sawm ta vek a, a dang zawng zawng pawh kha a keh sawm ta vek bawh a; thliin a len bo ta vek mai a. A delhtu lung chu lei pumpui hi a khat ta a ni.

Danielan a hrilhfiah ta. Daniela chuan lal chu a han fak hnasa phawt a. Rangkachak lu chu amah lal chu a ni a, a houah a ram sia ram tenau zawk an la ding dawn tih entirua a ni. Tin, chu milim, lungin a delh sawm leh thliin a len bo vek chu, lal ram chu Pathiania a thral vek dawn tih entirua a ni bawh a.

Lal phuan Daniela chu a lawm hle a, a Pathian chu lal te lal leh Pathiante Pathian a nihzia a puang ta hial

a. Lal chuan Daniela chu Babulon ram pum puiah roiêl tûrin a dah ta a. A thiante pathum pawh Babulon ram bial then brang hrangah hotuah a dah ta bawh a ni.

BUNG 3

THIAN PATHUM LEH MEIPUI

Nebukadnezara chuan Dura pháizawlah milim tawng sawmraka sâng, tawng ruka chhah a siam a. Lal chuan a ram chhûng zawng zawng hotu brang hrangte a chah khâwm vek a, a milim siam hmâah chuan a dintir vek a. Ri thei zawng zawng an han tihrik hnua chuan tlâugauvin chu milim chu bawkkhupa chibai bûk tûr thu a han puang ta a; bawkkhupa chibai bûk duh lo apiang chu meipui pah nghâl tûr a ni a. Thi ri thei zawng zawng an han tihrik zawh chuan, bawkkhupin chibai an bûk ta a ni.

-Shadraka te, Meshaka te, Abednegoa te chuan milim chu chibai an bûk ve duh ta lo va; Kaldai mite chuan lal hnua an hêk nghâl ta a ni. Chu thu chu lal chuan a lo briat chuan, thian pathumte chungah chuan a thin a ur ta h'e a. A hmaa a tih dân ang khân thu a han pe nawn leh a; chuta an bûk lo va chuan meipui pah nghâl tûrin an brih nghâl a. Mahse, Juda mi pathumte chuan meipui lakah pawh an Pathian chuan a chhan ohhuak thei tih an hria a, milim chu chibai an bûk duh chuang lo va.

Nebukadnezara thinur lutuk chuan meipui chu a lêt sarihin a tihattir a, thian pathumte chu an phuar hlâwm a, meipui chuan an pah lût ta a; mahse an thawmhnaw pawh a kâng lo va, an sam zai khat pawh a kâng hek lo. Meipui chuan an vei an vei a, pali an ni tawh nghe nghe a. Meipui chu a sat êm avâng-in a pah lüttute chu an kâng hlum ta zâwk a.

Tiohuan, Nebukadnezara chuan thian pathumte chu a ko ohhuak a, mi dang sawng sawngte pawhin thian pathumte meipulin a kan loh dân chu an hmu theuh va. An Pathian laka an rinawmsia a hriat chuan, mi dangte pawh chu Shadraka-te Pathian bę le chu sah sawm an ni ang tih thupêk a ohhuak ta zawk a. Shadraka-te thian pathum chu Babulon bialah chuan a dah lian ta a ni.

BUNG 4

Nebukadnezara at tha.

Lai mumanga thing chu : Nebukadnezara chuan Pathian a fak ta. Mumang a nei leh ta a, a mumang chu hei hi a ni : Lei lai takah hien thing sang tak a lo ding a, van a tawng a. A zarahte okuan chunglêng savate chu hlim takin an awm a, a hmuah ramsate an cheng a. Vantirhkoh thupêk angin thing chu kih a, a bul chauh lo chu pah bo vek tır a ni; a bul erawh chu thir leh dāra tawn tır a ni; tiohuan hlobet zingah dalin a tlak ve ang. Hun sarih ral hma chuan chu-tianga awm tır chu a ni a.

Nebukadnezara chuan a mumang chu Daniela a hrilhfishtir ta a. Daniela chuan hetlang hien a hrilhfiah a : Thing sang tak chu emah (Nebukadnezara) chu a ni a. A lapa a lo sang ta hle a, a sarah mi tam tak an awm laiin, thing chu kih a ni ta angin, a tlawm ang a. hun sarih chhung chu leiah, hlobet zingah dalin a tlak ve dawn a ni. He thil lo thlong tır hi a sual a lo sim theih nān Pathianin a kremua a ni.

Lai chu a lo chapo ta hle a, a ram leh a khawpui pawh ama din liau liauvah a ngat a. Chawimawina chu mi dang emaw, Pathian emaw chungah a ngat duh lo va. A lo ingaihtlawm theih nān Pathianin kum 7

chhâng a áttír ta ; r n í g maiin a awm a, h'obet ang maiin daiin a' tlák ta a m. hum 7 a lo ral chuan a tláwmzia leh Pathian ropuizia chu a hmu chhuak ta a, a átnash khân Pathian a fak ta zawk a ni.

BUNG 5

BELSAZZARA RUAI THEH

Babulon lal Belsazzara chuan rusi ropui takin a theh a. Uain in nân a pain Jerusalem-a Pathian biak in áfánga a hawn no leh hmanuete chu a hmantír a, psthian siam chawp an chawimawi dur dur a.

Chutia rusi an theh mup mup lai chuan, lal hma chiahá bangah chuan kut báwr chauh hian hawrawp a rawn zisk ta zung zung mai a; chu hawrawp chu hei hi a ni: "MENE, MENE, TEKEL, UPHARSIN." Lal chuan a hrilhfiah thei chu láwmman ropui tak pák a tiam a; mahse hrilhfiah thei an hmu ta lo. A pa mung hrilhfiah saktu Daniela kha pun leh mai turin an rawn ta a. Lal chuan a remti a. Daniela chu lal hmanah chuan an rawn hrui a, lal chuan a mungang chu hrilhfiah túrin a ngên ta a. A hrilhfiah theih chuan puan senduk sin túr leh rangkachak khaidiat awrh leh roreltu, patum zinga pekhat ni túrin a tiam a.

Hetiarg nuan Daniela chuan a hrilhfiah ta a: Lal hnênah chuan a pa hun laia a laia a lo sân tak avánga Pathian a hriat loh vânga hrem a ni eng khân, ani pawhin a ropuina a hmang thiam ta lo a ni tih a hrilh a. Biak in bungrua su in nâna a hmantír dik lobzia pawh a hrilh bawh a. Bonga rawn inziak chu, a mai malin a hrilhfiah a,

MENE : Pathianin i ram a ohhút zo ta a, a táwp a thien ta.

TEKEL : Búkin i awm a, i tling zo ta lo.

UPHARSIN (Pereş) : I ram chu thenin a awm a,
Media leh Persia huénah pêk a ni ta.

Hetiāng hian Daniela chuan a hrilbfiah ta a; mah-se obawimawina a dawng hmā lo. A zān la laah Babulon a tlāwm a, Medo—Persia lal Daria chuan a awp ta a, Belsezzara obu a tlāwm ta a ni.

N.B : Chanchin ohhuinaah chuan Nebukadnezara hi Belsazzara pa a ni lo va, he bungah hi chuan Nebukadnezara hi Belsazzara pa angin sawi a ni.

BUNG 6

Daniela sakeibaknei pukah.

Daria obu lal ber a lo nih chuan, Daniela kha a fel chung chuan bik avāngin hotu lu pathum zīnga pakhtāh a dah ve leh a. A fel bik em avāng oluan a thawhpuiten an itsik a, lēkna an zawng ta a. matse an hmā lo. Hetiāng hian lal huénah chuan thu an thlen ta ngawt a : A ram ohhūnga mi tupawh lal (Daria) ot auh lo chu pathian dang emaw, mihring emaw huēna ni saqmthum ohhūnga dīna siam apiang chu, sakeibaknei pūka paih tūr a ni tin. Lal chu Media leh Persia dān danglam thei tawh lo tūr angin hming siaktir an duh a, lal pawh chuan a lo remti a

Daniela chuan ni tin vawi thum Jerusalem lam hawia takverh hawngin a tawngtai ziah thia a. Chu chu a thawhpuite chuan an enthla ru a, lal huénah chuan an hēk ta a. Daniela chu sakeibaknei pūka paih tūrin an ngēn ta a. Lal erawh chuan pawl ti hle mah se, ohhan chhuah theih chu a duh zāwk hle a.

Daniela chu sakeibaknei pūka paih tūrin thu a pe ta a; Pathianin a ohhanhim ring tlat chungin, sakeibaknei pukah chuan a paihtir ta a. Pūk chu lungin an khār ta tlat a. Lal chuan ama zungbun leh a upate zungbana

remín a chlinchbhih tlát a. Lal chuan Daniela a hma-
rgaih em avângin engmah a ti thei lo. Mutmu pawh a
tuah thei hek lo. Daniela awmnaah obuan a kái a,
sakeibaknei púk sang obuan a dam tih lalin a hrist obuan
a lawm êm êm a, púk ata lák chhuah thu a pe ta a.
An la chhuak ta a. Engmah nâ rêng rêng a nei lo va.
Lal chuan Daniela hêktute leh a chhângte chu sakei-
baknei púkah pakh thu a pe ta a, anni chu púk mwng
thlen hmsin sakeibaknei chuan a lo pawt sawm vek zêl a.

Daria obuan a vèl hnam tia hnênah obuan Daniela
chungchâng leh a Pathiau chu biak tlák a nihzia a
chhuah darh ta vek a.

THEN HNIHNA- INLARNATE

BUNG 7

Inlar vawi khatra- Thibung palite.

Daniela chuan zîn ishrnaah obuan hêng thibung
palite hi a hmu a : (1) Sakeibaknei, mupui anga thla
nei chu (2) Savawm ang, zung tûr anga a ke hnung
chauhva dang, a ha kârah chuan nâk ruh pathum a
awm a (3) Keitê ang, a hnanga thla pali nei leh lu
pawh pali nei a ni (4) Hêi hi chu a hlauhawm tak
a ni ngawt mai. A hâ chu thîr a ni a, a ei buan buan
a a pawt sawm vek a; ki sâwm a nei a, ki tin chuan
ki khet a nei leh thenh va. Tichuan, lahthutthlêng an
han hûng chhuak a, Hmakhawsânga a thu a. A silh-
fênte chu vûr anga vâr a ni a, sâng tam takin a rawng
an bâwl a. Chutih lai chuan vâv atangin mibring fapa
ang a lo kal a, Hmakhawsânga chuan forêlnate chu a
hlân a.

Inlarna awmzia.

Hêng sa pali ropui tak takto hi lai pali lo chhuak
tûr erirna a ni. A palina danglam bik hi mi thlêrg-
hlimte cotu tûr a ni. Sa palina chuan lei pun pui hi

a hneh ang a, chub'ctuan lai sâwm (k' s'wm chu) an lo chhuak ang; mi thianghlime pawh an chau vang. Hua pawh thidanglam a tum pawk ang a, engemaw chen chu a kutah a awm dawn a ni. Daniela pawh ian a thil hmuh hi a chauh pñah hte nghe nghe a ni.

BUNG 3

Jalar waw! hnlhne — Berampa leh Kelpa chu.

Daniela chuan Susan lai ina a awm lalin inlârna a hmu leh a. Wai tui kamah a lo awm a, berâmpa, ki sei tak nei a ki khat erawh chu sei bik hi a hmu a. Berâmpa chuan chhak lam leh hmâr lam leh chhim lam a phio (uawr) ta chian a. A hmaah chuan sa dang reng reng an che thei lo va.

Tin, thlang lam atengin kelpa, a mit inkara ki pakhat chauh nei bi a lo chhuak ve leh a; berâmpa kha a rawn bei chian a, a hneh ta a, tuman an ohhan thoi lo. Kelpa chuan a ki chu a titliak a, ki dang pali, kâwl kif li hawin a lo chawr leh a. Ki tinah chuan ki tẽ hnan a lo chhuak leh a, van thlengin a thang a; nasa takin a che vèl a, mi thianghlime pawhin an tawrh phah hte a. Chu mi hnu chuan hmu thianghlime chu thenfai a la ni ang.

Vântirhkhoh Gabriela chuan Daniela chu a rawn bia a, a inlârna hmuh chu tâwpna huna mi tûr chu a ni jih a brilh a. Inlârna chu a brilbfiah sak pawk a.

Berâmpa ki pahnih sei tak nei chu Media leh Persia lai a ni a, kelpa erawh kha chu Greek lai a ni thung a. Kelpa ki pali tliahna hmuah chuan ki pali a lo chawr leh a, chu chu ram pali lo ding tûr entire a ni a. Chu lai (Greek) thil tithe tak chu nasa takin a inluling a, Pathien pawk a la do dawn a ni. Hengte hi pñang rih lo tatin Daniela chu brilh a ni a.

BUNG 9

Inchhira tawngtaina leh Hapta 70.

Daniela chu a chipuite suauna avângin Pathian hnênah nasa takin ngaihdâm a dil a, Israel hnâm suauna zawng zawng chu a ohhui ohhuak vek a, Pathian hmaah chuan a puang ta a.

Gabriela chu Daniela inlarna hmuh hrilhfiah tûr leh Hapta 70 awmsia hrilh tûrin a lo kal leh a. Hapta 70 chhûng chuan khawpui chu tihthianghlîm tûr a ni a, chu mi chhûng chuan thil fel lo zawng zawng pawh tihfel tûr a ni a. Hapta 62 ohinah Hriakthîha pawh tibbo a ri dâwn a ni. Chu mi hnuah ohhîatna a lo thleng ang tih a hrilh a.

Hapta 70 awmsia.

Hapta 70 ohhût dân chu, kum khat hi ni 7 anga ohhiara hapta (chawihkar) 70 tihna a ni. Chu chu kum pangngai chuan kum 490 a ni.

e. g. Hapta 1 kum 7 a ni.

Hapta 70 ... $7 \times 70 = 490$. kum 490.

BC 537—BC 538=Hapta 7, kum 49 : Jerusalem tundi leh Mirusta awm thleng.

BC 538—BC 170=Hapta 62, kum 434 : Hersatna hnusia Jerusalem leh temple dia hrâm hrâm hun.

Hapta 1, kum 7 : Thuthlung nghet siamtu leh inthâwina bantu - Messia (?)

Belhkhawm : Hapta 70, kum 490,

NB. Hengte hi ohhût dân leh hmeihbel dân hrang hrang a awm thei arg; chûngte chu zirlei tân intibbui a tûl lo vang, Theologian-te kutah awm sela.

BUNG 10

Inlar vaw! thumna.

Persia lal Kura lal-kum thumnaah Daniela ohua inlarna a hmu leh a. Hldekel lui kama a'awm leji mi pakhat puan zai sin sin, a hmèl kawlphe² ang, a m khawnvâr ang, a kaphah dâr tle mi ang a hmu a. kawnghrên chu Ufaz rangkachak ang a ni. A taks pawh berul lung ang a ni. He mi hi Persia ram hotu te chuan an do va; mahse Mikaelan a puihpa azara! Persia hotute chu a hneh thei ta a ni.

Note: Gabriela Vântirhkoh hming.

Mikaela Juda-te vèngtu, vântirhkol
a ni, 'In hotu' tih a ni thin

BUNG 11

Inlarna chunzawm zeina.

Daniela chuan inlarna a hmuah chuan, vântirh-kohvin thú a rawn a'wi a; Persia ram lal palina chu a chak bik ang a, Greek ram chu hmun hiah a then darh ang. Lal palite chu Chhak, Thlang, Chhim leh Hmâr an ni. Palina chu ohhim lam lal chu a ni ang; mahse mi pathatin a rawn hneh ang a, a bungrua pawh Aigupta ramah a kalpui vek ang.

Hmâr lam leh ohhim lam chu nasa takin an indo vang. Hmâr lam lal chuan ohhim lam lal chu a hneh ang; tichuan indona tawp hlei thei lo khawpa rei a awm ang. A hnuhning ber chu nasa takin a invaiver ang a, chu chu Juda-te sakhu leh an hmun pawh ti-remtu a ni ang. Mahse a thih chhan hriet lohvin a a vang hlin a borak dawn a ni.

BUNG 12

Inlâr tâwpnaah chuan Danielan tetlang bien a hmu a: Vaivuta muhil tawhtë- a then, chatuan nunnaah, a then, chatuan hmusitaaah an kal ang. A thil hmuhte chu châr rih tlat tûrin a ti nghet a.

ZAWHNA LEH CHHANNA

Q. 1. Daniela leh a thianten Pathian an rin, vanga zu an in deh leh thu kha'han sawi teh.

Ana, Babulom lal Nebukadnezzara chuan Jerussiem a rîn hmuin, kum thum chhûng elâwmleh enkawl (training) tur atân Ierel fote zînga hnem tha leh mi tta, dem kai lo leh bengvâr, thil bul chhût thiam mi leh lal ina khawsa thiam tûr mi an thlang dawn a, a thlangtu atân mitilreh hotu Ashpenaza chu ruat a ni a. Chûng mi thlan zîngah chuan Daniela te, Hanania te, Missela te, Azaria te an tel a. Daniela chuan an pèk ang ang ei emaw, in emaw chu a tum lo va. Aspenaza hnênah pawh uain (zu) chu pe lo tûrin a dil a, Mahse, Aspenaza chuan mi dangte aia an chhiat bik chuan lal hnênah mawh a phur ang a, lal a thimur ang tih a hlau va; mahse Daniela leh a thianten chu mi dang aia an chhe chuang lo vang tih an tiem ngam hial a, Daniela chuan ni sâwm chhûng enfiah tûrin a dil a. Daniela ngau ang chuan ni sâwm chhûng an en chhin a. Daniela teh a thian, zu in duh ve lote chu an chhe chuang hauh lo va, an hmêl a mâwi zâwkin an than zâwk ta daih mai a; a enkawitu chuan an ei atân thlai a pe ta zâwk a.

Nebukadnezzara hmaah Daniela-tê thianzabo chu an hrui a, an chawm dangte ai chuan an fingin an bengvâr zâwk daih ta mai a. Lal chuan Daniela te, Hanania te, Misaela te leh Azaria te chu a lâwm êm êm zâwk a. Daniela leh pbei chu Kura lai kum khat-na thlengin a thawhtir ta zêl a ni.

Q. 2. Lal Nebukadnezzeran a mumanga milim a hmuh chung-chang kha han sawi teh.

Ans : Nebukadnezzeran chuan mumang mak tak a nei a. A mumang chuan milim hrawlpui mai hi a hman a lo ding'luah' mai a, hianawm tak hmêl hi a, pú nghe nghe a. "Chú milim lu chu rangkachak thianghlim a ni a. A áwm leh a bán chu tangkarua, a pum leh a mal-pui chu dâr, a kaphah chu a then thir, a then bellei a a ni a. He milim hi lung, amaha lo lum'ngawt chuan a rawn delh a, a rawn delh sawm ta vek a, a sawm chen 'chuh' thlin a lên bo ta vek a. A delhtu lung cawh kha chu tlang lian takeh a lo chang a, lei pum hi a khat ta vek a.

Lal mumang hi Danielen a hrilbfiah sak a. He a thil hmuh hi lal Nebukadnezzeran chungchâng thu a ni. A lo ropui em em a, Pathian a theihngihl tak avângin Pathianin a thitlâwm tûr entirna a ni Lung lo lum chu Pathian kut a tuar dâwn a ni tih entirna a ni.

Q. 3. Thian pathumte meipula an paih chhan leh meipula an khawwak dan kha han sawi teh.

Ans : Nebukadnezzeran chuan rangkachak milim a din a, a sán lam chu tawng sawmruk a ni a, a len lam chu tawng ruk a ni. Bâbulon phazâwla Dura phazâwleh a dintir luah mai a. He a milim din be tûr hian a ram bial hrang hranga thuceitu te, rorêltu te, sum enkawltu te, dân hre mite etc. a obah khâwm vek a. Hêng mi sawng zawngte hi milim hman chuan an ding vek a; tingtang ohi hrang hrang te, tawtawrâwt leh phênglâwng te, ri thei zawng sawng a rik hun chuan tlangauvin milim chu chipai bûk tûr tih a han puang a; Sadraka te, Mesaka te, Abednegoa-te chuan an be ve dub ta lo va, chu thu chu lal hman chuan an thien ta a Lal chuan thinnur takin a vau va, an bak dub loh chuan meipula paih ngâl tûria thu a pe a. Ti-

chuan ri thei zawng zawng chu an han ti ri a; mahse
thian pathumte chuan milim chu ohibai an bôk dth
chuang ta lo va. Meipui chu a lét sarihin lai chuan a
tihsattir ta a, thian pathumte chu an pakh lôt ta a ni.

Thian pathumte chu an thawmbhaw nân an phuar
hlawm hnuin, rawhtuina meipuih chuan an pakh ta a,
meipui lai chuan an lum reng a. Nakinah chuan mei-
puih chuan mi pali phuar lohva vei vei an hmu ta a;
a palin chu 'pathianta fapa' ang an ti hle nghe nghe
a. A pakh lôtute kha chu meipui chuan a kang lum
vek a. Lai chuan thian pathumte an kang lo tih a
briat chhuah chuan a ke ohhuak ngâl a, an sam pawh
a kang kur lo va, an thawmbhaw pawh mei rim nam a
awm hek lo Chuvangin lai chuan an Pathian chu fak
tlak a nanzis lei Ani ang Pathian dang reng reng a awm
loh thu a puang ta hui a. Heng mi pathumte hi Ba-
bu on bielh chuan a chawimawi ta vek zawk a ni.

Q. 4. Lal Nebukadnezara mumang kha han sawi teh.

Ans: Lal Nebukadnezara chu a khumah a mu a,
a mut'ihl chuan mumang a nei ta a. A mumangah
chuan lei lai takah bian vân tawga sangin thing a lo
awm a, khawvêl hmun tin atangin a hmuah theih a. A
khahte chu a mâwi a, a rahte pawh a tam a, nung
zawng zawng tân tian tûr a awm a; ramate chuan a
blim an bêl a, savate chu a zarah an chêng a. Chutih
lai chuan vân atangin a vêngtu a lo ohhuak a, "Thing
chu kit la, a zarte chu hlâwi la, a rahte chu tîdarh vek
rawh; ramate chu kal bo sela, savate chu thlâwk bo
vek rawh se," a rawn ti a. A bui bawr erawh chu thir
leh dâra tawn tûr a ni a, daih a tlak ang a, htiang
bian hun sarih ohhûng chu a awm tûr a ni.

He a mumang hi hrilfisha tûrin a ram mî fieg zawn zawn a ko khâwm a; a tâwpah chuan Danielsa chungah hrilfishahna hna chu a tla ta a. Danielsa (Beltesazzara) chuan a hrilfisha ta a: A mumanga, thing chu amsh Nebukadnezara chu a ni a. A lalna leh a hausakna chu mî zawn zawnin an tlan chungahang thu a ni. A chapo avângin leiah ramse engin hun sarîh chhûng a awm dawn a ni. Hetiang a bîh dawn avângin a retheihna a rei loh nân a suralte simin, felna leh sahgaihnaa tlak tûrin a hrilh ta a ni.

Q. 5. Nebukadnezara at chhan sawi la, a at laia thî lo thlang chu sawi hawk rawh.

Ans: Nebukadnezara chu a lalna a lo sang ta hle a, Pathian huat khawpin a lo chapo ta a. Vawî khat chu mumang a nei a, a mumangah chuan thing sang tak, vîn tawn khawpa sang, hmun tin sang lang thei khawp, hi a lo hmu a. Chu thing zîrah chuan chungleng savate chu hlim takin an chêng a, a hmuiah chuan ramseate zalê takin an khawp bawh a. Danielsa hrilfishahna angin he thing hi Nebukadnezara dindhmun sawina a ni. Thing chu kih tlak tûr a ni a, chu mî hnu chuan a bul chu daiin a tlak ang a, ramse ang maiin hun sarîh chhûng a awm tûr a ni a. Chutiang chuan Nebukadnezara chu a chapona tihnam tûrin ramse ang maiin Patrianin a titlawn ta a, a lo A ta a; leiah ramse ang maiin hun sarîh chhûng chu daiin a tlak ta a ni. A lalna a chapopui avângin Pathianin hetiang hian a titlawn a ni.

Hetianga lai a lo at tak hnu chuan, mihring zing ata hnawhehhuah a ni a. Sebawnge engin biobet a ei a, daiin a tlak a, a samte chu mupui hmul ang mai a ni a, a tinte pawh sevâ tin ang maiin a thang ta a ni. Hun a lo tâwp chuan Nebukadnezara chu a Pathian a chawimawi ta a. Engkim titheitu a nihia chu a hre ta a, chapote chu a tihnam thei tih a lre ta a ni.

Q. 6. Belsazzara ruai theh thu leh bang a kut lo lang thu chu han sawi teh.

Ans : Babulon lai Nebukadnezara chuan a mi ropui sangkhat tan ruai a theh a, uain (su) an in dur dur a. A pa Nebukadnezaran Jerusalem a ruu tuma biak in bungrua a hawnte chuan zû chu an sem a, bèl-ahte chuan uain chu an dah bawk a. Hotiang hian biak in bungbêl chu zu dah nân te, zu sem nante an hmeng a; a mi ropui te, an rupui te, hmoithaite pawh chuan zû chu an in a, rangkabak te, lung te, tangkarua te, dâr te, thir te, thingtea siam pathian chu an chawimawi dur dur ta a ni.

Chuan hluu taka ruai an theh mup mup lai chuan khawnvâr dahna ep lam bangah chuan kut bawr chauh hian hawrawp a rawn ziak ta zut zut mai a, chu hawrawp oîu, "MENE, MENE, TEKEL, UPHARSIN," tih hi a ni a Tiobuan, lai chuan a hiau va, a khûr ta chiam a, a dâng ta sâwp sâwp a, a khûp leh a khûpte chu a inkhawng ta hlawk hlawk mai a. Aikaihthiam te, aisanthamte leh Ka'dai mi fng zawng zawng chu a lam vèl ruai a; chu mi ziak chu chhiar thei apiang lâwman ropui tak pèk a tiam a; mahse a mi rawnte hian an chhiar thiam lo va, tuman an hrilfhiah thiam he lo. Chu ve e a maw, a chu a zual ta tual tual a, lahu chuan Daniela pua mai a rawt ta a. Danie a chu tûa hma pawha a pa thumang lo hrilfhiahtu a ni reng a. Danie a chu lai hmaa an rawn hrui chuan he thu inziak hi a chhiar a, a hrilfhiah ta a: Vana Pathian obung a indah avâng lén, Bak In bunglêl zu in nân a hman avârgin Pathianin a hrem dawn a, a tibniam dawn ta a ni. Pathianin a ram chu a chhût zo ta a, a thug zo ta lo a ni. A ram chu theh derh a ni ang a, Media leh Persia hnênah pân a awm dawn a ni, tih thu hian a hrilfhiah ta a ni.

Q. 7. Engvangin nge saksibaknei pukah Daniela an path?
Engtin nge a awm tak zel han sawi tek.

Ans : Lal Daria chuan a ram chhûng bial hrang
hrang awpta tûr mi fel leh fang 120 a thlang chhuak a.
Hêng zingah hian mi pathum fel bik a thlang chhuak
leh a; chu, mi zingah chuan Daniela a tel ve a. Daniela
chu a rilru a that fawr bik avâng leh a fel bik êm
avângia a thawhpuite chuan an huphuh a, lal hnênah
a hêkna tâp remchâng an zawng ta a. Hêkna tûr an
hre thei mang lo va, a tâwpah chuan hetiang hian an
rêl thiu ta a. Tupawh ni 30 chhûnga pathian dang
bia emaw, mikring bia emaw chu, sakeibaknei pûka path
ni rawh se. He dân hi Media leh Persia dân danglam
thei lova nom ngheh ni rawh se, an ti a. Lal Daria
chuan a remti a, thu ziaik leh khapnah chuan a hming
a ziaik hnan ta a ni.

Daniela chu a tih dân pângngaiin a Pathian be lo
thei a ni lo va. Jerusalem lam hawin tukverb a hawng
a, ni tin vawi 3 a tawngtai ziah thîn a. Hetianga a tih
hi an man chhuak ta a; lal hnênah an hrattir ta a.
Lal chuan Daniela chu ngaina hle mah se, chu dân
danglam thei lo ang chuan Daniela chu sakeibaknei
pûka path tûrin thu a pe ta a.

A tûk zingah chuan lal chu Daniela awmna lamah
chuan lungohhe takin a va kal a, Daniela a la dam tih
a hriat chuan a ko chhuak a. Lal chuan a awmdan a
zawh chuan, sakeibaknei kâte chu a chip a, engtin mah
a tina lo a ni tih a hriih a. Daria chu a lâwm hle a.
Daniela chu pûk ata a lâk chhuaktir a, Daniela hêktute
leh an chhûngte chu sakeibaknei pûkah chuan an path ta
zawk a, sakeibaknei chuan a lo ching nawk nawk a, an
rubte a titliak vek a, pûk mawng pawh an thlang hman

lo a ni. Hetiang hian Daniela chu a him a, a hêktute erawh chu an ohhûngte nên an beral ta vek zawk a ni.

Q. 8. Daniela inlarna hmuha berampa leh kelpa chuan engage a entir han sawi teh.

Ans : Belazzara lai kum khatnaah chuan Ulai lui kamah Daniela chu a awm a, chuta a awm lai chuan inlarna chu a hmu leh a. Ulai lui kamah chuan berampa, ki pahnihi sei tak nei hi a lo ding a, chu beram chuan chhihi lam leh, hmâr lam leh Thlang lam a lo phin mênk a. Khawthlang lam a tang chuan kelpa a lo thawk ve thung a, chu kelpa chuan a mit inkarah ki sei tak a nei a. Kelpa chuan berampa chu a suan vak a, a fin rawk a, berampa chu a tauh vak a, a ki pahnihi chu a tauh thiahsak ta a. Hetiang hian kelpa chuan berampa chu hneh takin a ohing vel ta a.

Hêngte hian a entir chu : berampa hian Medo-Persia ram a entir a. Chhim lam leh hmâr lam leh thlang a phin mênk hian Medo-Persia-in ram a zauh mênk lam chu a entir a ni Tin, kelpa chu Greek sawrkar ohhin-ohhiabna a ni. Berampa a rawn bei a, a rawn fin rawk ang khân, Media leh Persia chu Greek chuan a do va a hneh ta a ni. Khawchhak lamah pawh Greek lai Alexandera chuan India ram thlengin a rawn hneh ta zêl a ni.

Q. 9. Daniela inlarna thil nung palite leh an entir theuhthe chu han sawi teh.

Ans : Daniela chuan zânah inlarna a hmu a, chuta a thil hmuhte chu, thilnung pali an ni a. Nih dân leh lan dân inang lo theuhthe an ni. Pakhatna chu sakeibaknei ang a ni a, mupui angin thla a nei a. Pahniha chu sawawm ruang tûr a ke hnung pahniha ding lai ang a ni a. A ba kârah chuan nâkruh pathum a inzep a. Pathumna chu deitê ang a ni a, lu pali a nei a, a hnungah chuan

sava thla ang a nei a. Palina chu thir ha ang mai ha a nei a, ki sawm a nei baw a. Hlauhawm tak leh tih-baisawm tak a ni.

Heng sa palite hian entir an nei theuh va. Pakhatna, sakaibaknei chuan Babulona Nebukadrezzara hun lai a entir a. Muvanlai ang mai lai a ni a, a tlawm khap a thlawh theihna thla chu a thlawm ta a ni.

Pabnihna, Sayawm chu, Media bi a bu saktu hian lai ve ngeila a hria a, chu chu a entir a ni. A sa seh zawh hlum hlawl, a ruh la hmuam lai angin a lang.

Pathumna, Keitê chuan Persia laina a entir a ni. Keitê anga chak leh kawlb, sava thlawk aia a lêta chak-in he lai ohe vèl chu a entir a ni.

Palina chuan sa kawh bik a nei lo va, hlauhawm tak leh tihbaisawm tak a ni. Chu chu Greek lai a ni. Alexandera lai atengin a entir a, thir ha anga chak a nih avangin lai dangte chu a hneh dawn a ni. Sâp ram atanga India ram thlengin a rûn a nih kha. Ki sawm a neih chuan Greek lai sawmte a entir baw. Sa palina hian Greek lalte lai hun chhung a entir a ni.

PI PU LEN LAI

1. Khaw hmun

Hmân lai chuan Mizote chu inrûn ching mi an nih avângin tlângahthe khua an sam ber thîa. Infinhhâwm-jin khaw lian takin an awm a. Thlawhhma kawag a râlthit loh nân thlawhhma an pan huet a, khaw ther an kai phah châng a awm bawh. Khaw hmun tēr an cō dâwn chuan chu an hmun enneh chuan arpa an riahpai a, zingah tha taka a khuan Al Al chuan khaw hmun theah an ngai. Tichuan, lai in hmun, tūr te, zawibūk hmun tūrte leh mi dang in hmun tūrte an rust fel ta thîn a ni.

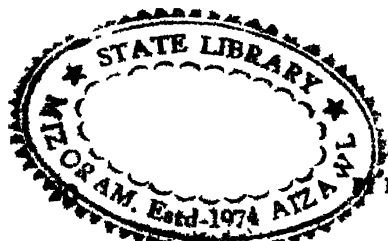
2. Khaw chung mi pawimawhte.

1. Lal:

Khaw khat hotu leh lû ber atin lai a awm thîn. Thuneitu ber a nih avângin khaw ohhûng mi a duh lohâwng chu a hnawt ohhuakin a duhâwng mi chu a chawimawi thei bawh. Chuvângin thi tha pawh an awrh ngam to va, thi ohhe deuh hi chu "Lal hlau lo thi," an ti thîn Lal thenkhatte chu an tha hle thung a, a khuaa mi retheite khaidingtu a ni. Tin, lai chuan upate a nei a, chûng chu a rorêlpuite an ni, a in bul vèlah in an nei ve thîn.

Lal hnênah chuan ohhûng tinin fathang ohhûn theuh tūr a ni a, ram hual erawh chuan ram tha an neih manah buh an ohhûng tam deuh; hêng mite hi zalên pawl, lo thiang hmasate an an ni.

Miin sa an kah emaw, an awh emaw chuan lai chanvo, sachbiash an ti a, lai hnênah an pe zish thîn; sakhi ohin chung lamah a ni deuh ber.

PU LEN LAI

2. Upa:

Lal chuan a Forelpuí atán a khaw pa fel deuh deuh a thlang ehhuak a, chúngte chu "Upa" an ti a, a tam lamah bithliah a awm lém lo. Kawng engkimah lal k h'a vengta an ni; lo duh thlang tár zelén an ni bawh. Hông miteh lal an cheibawl dân athuin khaw-tlang a masmin-a'nuam lo thei thin.

3. Puithiam:

Báwpu leh Sadawt an awm. Báwpu chu dam loh chúngta daktawr anga rawih chi an ni; tál a tih apiang a chawh thin. Ramhuai huéna iathawina hlántu a ni. Sadawt erawh chu sakhaw puithiam a ni a, pastor ang an ni. Soekhuah khuangchawiah a paipa ber a ni ve thung; sa dár a hlawh thin. Hnam hrang hrangin sadáwt hrang hrang an nei thin.

4. Thirdeng:

Khaw khatah pakhat tal an awm túr a ni. Lo lam thawhna hmanrua thira siam thilte chhertu a ni. A thir chherna in chu 'Púm' an ti. Thirdeng hlawh chu a thir chhersakten an pe thin; tin khat leh a chanve a ni ber. H'ng a huéna káite hian sa an kah chuan thirdeng sa an siamsak ve thin.

5. Tlangau:

Khawehhông mipui hriattir túr thil tól a awm chuan tlangauvin a au thin. Salam cháwi an awm chuan, a atu ber a nih avângin mi huat a hlawh thin. Hnatlang thawh lote rúntu a ni bawh. Mi huat a hlawh em avâng hiao, "Tlangau velhin lei a kual lo," an lo ti hial thin. A hlawh túr chu amehin buh a khawn a, fawng khat a ni deuh ber.

6. Khawehhíar:

Khaw tinh khawehhíar an awm a, chúngte chuan nau piang te, mitthi te, buh thar zát te leh thil chhin.

chhih tûl dangte a chhinchbiah a, sawrkâr hnénah a briattir (report) thin. Kuli leh lei man awl an ni. Lei man khaw leh sawrkâr hnénah pèk luh hi a hna pawimawh tak a ni.

7. Zirtirtute :

Zosâpten skul an rawn hawng a, chuta tange zir thiam zirtirtu tlâk an lo awm a. An hlawh pawh Zosâpte tum a k an ni: Mi biak rawn berte an ni ve. Lal pawhin a nga bdâu a rawn se thin. Tin, Sunde Skul lamah pawh ziak leh chlier an zirtir bawh.

3. Zawlbuk.

Zana tlângvâlthe riah klâwm nân, muet sir, lai in stanga bla vak lov. h an sa thin. In lan pui a ni ; a zang kûl khunin, tukvera awm lovin an sa. A kangka pawh a hrana haw a ni lo va, thing lian pui, "bawhbel" an tih chu, a luhah tûrah khân, khûp thlang vèl sangah a vâng zâwngin an kham sur mai a, chu chu an bawh liam thin. A chhuat lalah chuan tap lian tak an chhep a. Bawhbel chuang dâp taha pin chu "Awkpak" an ti. Zawlbûka tuah atan naupangin thingnawi an fawm thin.

Zawlbûk tangkains : (1) Khawohbung mite nun tithluangtu leh bumbimtu a ni. Tlangvâl zawng zawng rishna a nih avângin sangher râl leh satla iloah pawh a ruat puia thawh chhuah a rem bik a ni. Khaw chhûngah buaina leh manganna a sawm, zânah pawh ni se, rang taka pun mai theih tûrah tlangvâlthe an inkau sa reng thin.

(2) Khawtlâng tinuamtu a ni. Mipui chêt tlatna hmun a ni a, pa ling leh fol tek tek sawm a nih avângin a zahawm a ni. Mi suel leh mikhael pawh dah ang angin he hmun a h a a chet ngam thin lo.

(3) Inzirna hmua a ni. Zawlbûkah chuan upaten thangtharte nuâ dân tûr an xirtir a; hui te, chel te, tlâwmngaithe etc. an xirtir thîa. Puithuna lam thil, thiàng leh thiàng lote iskrilbaa hmua a ni.

(4) Naupang thumana hmua a ni. Lal fate tih loh naupang daag zawng zawng chuan thinguawi an fawm vek a, valupate thupêk anga ti lo chu m̄ takin an hrem thîa. He m̄ thuah hien an chhûngten an thinnrpuî ngâm lo.

(5) Infiamna hmua a ni bawh. Zawlbûk tualah chuan lung den te, fei knawh te, rit chawite an inel a; thenkhatte chu an lo iosukberh bawh a. Kil kbatah chuan nuiha lo siam tawate an awm bawh. Zawlbûk chhûngah leh a pawn lamah pawn a tih theih ang chi apiangin an infiam thîa.

(6) Rorêlma hmua a ni. Lal leh upaten an rêl chi lêm loh loyah leh hal te, tuikhur hiah te, feh kawng sah te, sangha tiàng vuak te, ngawi dawn te, thawk-mawh khai chhûah thute an rêl thîa. Tlàngvâl chunga nula a suai pawhin an rêl bawh.

(7) Bengvârna hmua a ni. Chhûn lamah hna hrang hrang thawkin an vak chhûak vek a, zânah chuan mi-khualte leh khualzu jawte nêa zawlbûkah chuan an chhûak khawm a, an thil briat mak leh danglam te, thuphûng ve hrim hrimte an sawiho va, a bengvârthlak duh hie.

(8) Tanruelna siamtu a ni. Tlàngvâlho awm khawm-nâ hmua a ni a, khaw thenawm lakah leh tualchhûngah pawh thinnrma a lo awmin an thu a ruai a, thawh-ho dân thûah pawh an lungruai bawh. Mi leh sa hlah-awm a awmin ruai takin an che thei a ni.

(9) Mikhuêl tân hmua rêmhâng a ni. Mikhuêl tlàngvâlthe chu he hmutah hien an riak ve ngei thîa a; an lo buan a, an lo fiem a, tlàngvêlma tla tak leh in-briat pawhna tha tak a lo ni.

(10) Khawtlâng nun tichangkângiu a ni. Mi fel, teima, chat, fak tiak, bio thlawh thiamte an sawiho va. Nula la deh thiam leh hmêltha, nungobang sawite an sawi bawk thîn. Heng avângin miin fel te, chak te, huai te, hmêlhat, la deh thiam etc an tum thîn. Heng tiang mi hi khawtlângin a chawimawî bawk avângin in-elo a ni a, mi tum chawimawina hawh theih an tum lîm thîn a, chú chuan khawtlâng nun a tichangkâng thia a ni

3. Khaw chung rorcha.

Khaw chung rorcha in (Court) chu lai in a ni. Chutah chuan khap tûr te, tîtur te, thawh tûr te, lai leh upaten an rêt thîn. Thubua pawh an rêt a, thu tawp siamtu an ni. Thubua tam ber chu nua leh tiangvâl chungching thu a ni. Tiangvâl nua ng ih tam a tum a, nua an tiangvâl ngah chu hangchiat-na a ni si. Hông vâng hien thubua a tam te thia a ni.

BUNG 2

Chungkaw amphung

Mipa dinhmun :

Chungkuaah mipa an lai hie. Thlawhham lăk te, in leh lo dia te, hmêichhe phurnhân siamte chu mipa hie a ni. Tiangvâl chuan hie kawng khat a thawh chuan in lam sekrek engmah a ngahthuah tawh lo an bun Awlah pawh nula thingphur zuite a ni mai. Khawtlâng tân a tûlna apiangah an inhmang thîn.

Hmêichhe dinhmun :

Hmêichhia chu dăwih sâwk chan an chantir a, in chung lam sekrekte an khawih ber. Tui chawî te, thing phurh te, buh den, Ar lawih, vawh chaw pêk, chaw ei siam leh a seng leh la deh lamte chu an hie vek a ni. Nula chuan in lêngte biak that seuh seuh leh lăwm-pate thawmhaw phurhsakte an hie a ni.

Naupang :

Mips naupangte chu in lamah tangkaina an nei ve lo. Thing nawi fawm te, mitthi awm chānga thlān klākburhna tūr thingtuai put te, thangthlōng kama dai vahte an hne a ni ber. A chāng chuan tiangvālin an khawilo nihnaah an hrusi thīn.

Hmeiehhe naupang erawh chuan an nute an tanpui a, nau awm te, khawsek rēl te, tui chawi, thing phurh ohenin an ti ve thīn.

Chaw ei :

Bubfai ohhūm hmin hi an chaw ber a ni. Thing-thlōng lian puiak chaw an khawra a, a liah chawhmeh an hūng thīn. An-tui hāwp nān mau fan an hmang. Khuhhriznte leh bēite chu hluma sam vek an ni.

In chung nua :

Pa berin chaw ei laiin chhūngkaw ro a rēl thīn. Hnathawh kal hmang te, inzih ngate zilhin, tih tūr leh tih loh tūrte a sawi tūo; chhūngkaw an tūi bawra bawra ngai mang lo.; nu leh pa pawh bak deuh hika inbiak tūr a ni. Hetiang hi a nih avāngin, nūlāt tiangvālin laia inma viaw pawh induh lo anga lan a tūl thīn.

BUNG 3

Tualzal nua.

1. Upate zshawmna hmun :

Ram vahnaah zan riah a tūl chuan, upate chuan bōk an ngahk thīn. Tiangvālte erawh chuan thing fawm, tui chawi, hneh lāk, chawhmeh zawnte an ti vek thīn. Upate thawh khalh an hlahv vāngin, zanlahz tuiante muthih hlāpin chawte an lo ohhūm hmin diem thīn. Chawhlui klhonaah pawh upa berin a bār hma chuan mi dangin lo bār khalh tūr a ni lo; kawng kalnaah pawh kawng fahh chuan upain hma an hrusi a, kawng hoim-an erawh chuan tiangvālin hma an broa; thuog. Chawh hun leh kal hun thush pawh upa thu thu a ni.

2. Tawhsual tawh tum :

Ram vahnaah mi lo inhliam palh sela, in lama mi ko túrin a then an tlân nghál ang a, a thenin damlo chu an lo awmpui ang. In lama mite chuan chem te, puante leh chaw fûnte kengin an tlân ve nghál thîn. Sakeim mi a seh chuan pasaltha chuan huung a dâl ang a, mipui hâwn fai vekah an haw ve chauh vang.

3. Mei zuk :

Mipa chuan túrsing vaitêl an zu thîn. Zungchál ohen lekîn, a laia châng awm túrin rua an tan a, a pangah chuan a fawhna túr raw tang an vuah a, a dawn vuahna huai chiahah chuan a til a awm thîn. Hmeichhia chuan tuibûr an zu ber Tuibûr chu a lai a tang-in a fawhna dawn leh a lu lam a inthen kâk phak a; a lai huai chuan a tui al awmna mauthei chu a awm a, chutah chuan an dawm thîn. Han fawh zâwngin a ri kera kârh thîn. Tuibûr al hi in lêngte leh lâwmte chebah an hmang thîn.

4. Tawngkam hman dan :

Mi an tîrh dâwnin, "Khawngaih takin....." tih a awm ve lo "Tîrh rual loh, bniel rual loh," emaw, "Min hân tih sak hrâm teh aw," an ti thîn Chaltlai takin "La rawh, ti rawh" an ti ngai lo. Tawngkam thain siel man thei hialah an ngai a ni.

Tawngkauchheh an duh uluk hle thîn. "Lo thi ta phut ila; Nat vak theih a ni; A lo thi ta nge nge....." tih aiah, "Zen khat mitchhin pawh lo tâwk palh ila; Hritlâng hnep tui pawh tawh palh theih; A lo peih ta lo nge nge maw?" tih angte hi an hmang zâwk. Têt lam te, sau lamte leh huaih lamte sawi nân—Âr hmai tiat, Pît dawr tia, Ui hûm lek, Âr chil zât, Ván phel tia, tih angte hi an hmang thîn.

Tawng thuah an fimkhur hle bawh. Tawng uang-thuang deuhva an tawng dawn chuan, "Khuavánsin beng lo chbu ngawng sela, emaw, tawng thu ohhla ni suh sela" an ti thín. "Lusai tawng" tih siáh "Duhlian tawng" an ti zâwk thín.

BUNG 4

Inneih lam.

1. Nula rim :

Tiangvâl chhûngten an phútáwk nia an kriet nula chu, a chhûngte be târ:n palai an tîr a, palaite chuan a tirtute tiangvâl tân an nula chu an duhia thu an thlen a. An lo remtih loh chuan chhuasulam eng eng-emaw an lo siam a. An remti dawn a nih pawhin, "Kan lo inrâwn ve ang e," an ti a, palaite khân lên leh vat tiamin an chhuatsen leh rih a. Hetiang hien nula inah palai vawi hnih vawi-thum an lèng a. A nula a lo duh ve chuan, "In thu thu alawm," a ti ang a, a duh loh erawh chuan, "In duh leh nangmahni'u nei rawh u," te a tihsan mai mai thín. An inrem theih chuan a hun tûr an tuam a, chu mî thlen hma chuan inneih huna tûl tûr zawng zawng chu an lo thawk láwk thín. Nula chuan puanpui te, thûl te, puan dumte a nei ngei ngei tûr a ni.

2. Inneih ni hma zan :

'Insewi zân' an ti a, man an inhlán thia. Tiangvâl lam chuan nula chhûngte man ngen ang leh man tang eítute ei tûr zawng zawng nèn an hiân ang. A tûk leh zânah chuan mipa inah mo chu a lawi tawh ang.

3. Mo thar dinhman :

Mo thar chuan a fel theih tâwp chhuahin thil a ti ang; chaw pawh pwar khawpin a ei ngem ngai lo. Mo thar tha chu a tha hle thín. A vuivaina rêng rêng a pasalín thutakah a lâkpui ngai lo; hna brehawm leh her-sa zawng zawngah an chhawr bawh bawh thís a, a

pasal nu pawhin, "Kel pawh mo thar ka nih lei chuan an thawh duh leh tha zawng zawng ka thawk zo," an ti ve mai thin. Khawngahthlak lam chuan engmah an thlakpui duh lo. Mo thar dinhmun hi retkeithlak tak a ni. Pasal nu leh pa ko seuh seuh mi chu mi fel an ni.

4. Lawichal :

Hoi hi inneih lawi hun khân kalkawngah miim tui te, chirhdiaktein an lo then hual huai thin avângin, mo enuan chûng lake vêng himtu atân leh hrualtu atân a zawn a ni a, a hlawh chu mipa lamin an tum thin. Mo chu kalkawngah a tiuk palh chuan lawi levin lawichal chuan a kîrpui leh tûr a ni. Lawichal hi inneih huna pawimawh berte zînga mi a ni. Lawi pawh kham theitu a ni ve.

5. Mo lawi dan :

An lawi hmasak ber tum chuan, a pasalín zûa a tawh hma chuan an hâwn a thiàng lo. A pasal chuan zan leha lo lêng leh tûrin a ngên ve tûr a ni; tichuan, zan lehah chuan bungrua nêh a lo thawk ve tawh ang a, a pasal chhûngtên an hrual tûr a ni Zân hmasa ang kha chuan bucina a awm tawh lo vang. He mi zân chuan a risk ve tawh tûr a ni. Lawi zan hoihna hi. "Lawi that sân" an ti. A pasal erawh chu zawl-bûkah a la risk the tûr a ni.

6. Lal fate inneih dan :

Lal fanu kher neih tûr a nih avângin khaw then-awmah ni thum lai chám tûrin lal fapa leh a thiante chu an zin ohhuak ang a, nula chu an rîm ang. Neih atân chu nula chu rîm áwm nie an briat chuan an upa hrual chu palaiah an tîr ngâh ang. A rem dâwn chuan inneih ni tûr an ruat ngâh ang; tichuan lal nula nei tûrin lal upate leh tlangvâl tam tâwk tak an thawk chhuak ang a, lal nula chuan inneih ni tûr a lo tih-

khawtlai chuan an chām reng ang a, an chām ohhūng chuan mikhual tlangvālin pawl lo tawh palh sela, huat theih a ni lo. Amaherawhehu, lai ropui deuh khuate lo o, chuti takin khaw dangah an thawveng ngai lēm lo.

7. Inelhan¹ man eitute dihmun :

lū-chhūng-khat saten man an ei thū. Khual khuaa pasal 'nei tūr' erawh chuan a thlen in atān, pa chan chāng tūr, 'a ve awma tūr khuaah a zawng ang a, chūng-mitē 'ehū man eitu zingah an tel ve thū. He mi bākah pawh hian karkalak zau mām mo chuan a lai-chūn hneite² man a eitur thū. Tim, sumchhuah thuah pawh a patēn a vaia pēk an tum loh chuan man eitute khān an pe kīr leh vek tūr a ni.

Man eitute :

1. Manpui :

Hei hi pa ber chan a ni. Heta t̄ang hian a unau-tē a sem ve leh tūr a ni.

2. Palal :

Hei hi pa tak ni lo, pa chan chāng ve theite ei tūr a ni. Khuala pasal neite tām chuan an thlen inte a ni.

3. Pusum :

Hei hi menu pa lamte ei tūr a ni. Man t̄ang eituah chuan a lai ber a, lawi pawh kham theitu a ni.

4. Ni-ar :

Hei hi mo nī (mopa farnu) ei tūr a ni. Chutiāng an awm loh chuan zawu chawp theih a ni.

5. Nau puakpuak :

Hei hi chu mo laizāwn ei tūr a ni. Dān nerānin a tūn a ei thū, a lo puak hah mana ngaih a ni.

6. Nu, man :

Hei hi chu mo nu leh pa kha lo inthēn tawh sela, a nu chuan nu nih man a ei ve a, chu chu a ni.

7. Samfang :

Hoi hi chu pa chan chang ve tura an sem kha a ni.

8. Sum hmahruai :

Hoi hi man jnhlan zana tel ve chi a ni a, "Sum zan lut," an ti a, Rs 20.00 hu vel a ni.

9. Thutphah :

Hoi hi Rs 20 00 a ni a. Man zawang zawang kha an pe tla vek lo va, mat ehhiat pawh an fanu hian lo tawh se, a pasalin thutphah Rs 20.00 chu a hlân ve ngah chat loh chuan a ma thei lo a ni. Chuvangin, nakin hnu lam ven nan he thutphah hi chu a awm thin.

Pawisa leh thil dang intuktir dan :

- 1 Sial — Rs 40 00 hu ang a ni.
2. Tlai — Rs 20.00 hu ang a ni.
- 3 Se nufa --Rs 60 00 hu ang a ni.

Nupa lathen chhante :

Laklawh vanga innei chawp ta mai chu lo awm bawh mah se, inneite inneih dân chu dam ohhûnga innei tûr an ni. Amaherawhohu, mibring nunphungah leh khawsak ziaah inhriet thiam theih loh khawp nupa kârah a lo awmin, inthenna a lo awm ta thin a, chûng inthen ohhan berte chu hêngte hi an ni.

(1) Nupa nih hnu ohuan zia thup theih loh hun a lo awm a, induh tak pawh bak deuh hlake inbiak a lo tûl tawh a; zawlbûkah hun rei tak chhûng a riak the bawh nên, an inkârah inhriet thiam lohna a lo pung hret bret zel a, inthenna hial a lo thleng ta a ni.

(2) Nupa chu inngeih mah se, pasal ohhûngten an ngeih loh vângin an thensek thei bawh.

(3) Mipa emaw, hmeichhia emaw lâr vângin thik-thu a lo ohhuak a, inthenna hial a thleng thei.

(4) Mipa emaw, hmeichhia emaw thikthu ohhiat vâng hrim hrimin inthenna a awm thei bawh.

(5) Bawrlsawm vângin inthenna a awm thei; dân naranin hmeichhe lăm a ni bık.

(6) Vânduaina tawh pakh vanga ramtuileilova a tu-
emaw sawk a lo awmin inthenna a lo awm thei bawk.

(7) Zô an ruih vângin inthenna a chawk chhuak bawk. An zu innasah 'nupui ngăm lo' tia an isfiamna chu, an hawnin an nupui chungah an tuen dăh ngăi fo. Zu in hawnin an chhôngte chungah an tuen dăh thîn avângin dawh theih fô sên a ni lo va, an lo in-
then phah ta thîn a ni.

(8) Thihneih nupa a then thîn. Hei hi "Koki sah-
thlak ang," an ti hial.

(9) Inngafhsak tawna an tlăkohhamin nupa nun a nuam lo va, inthenna hial a thleng thîn.

(10) Uirô vângin inthenna a awm thîn.

Nupa inthen dân kawng.

Nupa inthen dân kawng hrang hrang a awm a, chôngte chu hêngte hi an ni.

1. Măk :

Mipsin a nupui a măk chuan man' bâte nên lăm a pe kim vek tûr a ni. A nupui pawhin a bungrua a la vek ang.

2. Sunchhuah :

A pasalin a man a pək zawng zawng kha a pe bık leh vek ang; bat a neih pawhin ruih a ngai tawh lo a ni. A nupuiin a bungrua a la thieng a ni.

3. Sam lai ten :

Man zawng zawng insatin an inthen ang a, hmei-
chhiain a bungrua a la chhuak bawk ang.

4. Sazu mei dawh :

Măkpachhôngkhunga mipa a lo awmin lo inthen ta sela, a hăk lai leh iptepui a chhuahpui thei chauh vang. Tîn, pa ber phu hmeichhe dang lakah a chhôngte kal-
sanin va nei sela, 'sazu mei dawh' a ni bawk.

5. Pek sa chang :

Mipain man a pêk tawh sa zawng kha, hmeichhia-in a chang ang; engzât pawh bat awm sela, hmeichhia-in a thing bik tawh lo vang.

6. Uire :

Nupui ohu mipa dang lakah lo che sual sela, uirê a ni. Hetiang thilab ohuan mipain a nupui bangrua chu á duh duhin a theh thang thiàng vek a ni. A muselpho thei ang bera sawisak a ni thin; dei pawn thing zarah-te an khai sak thin. Man lam phei chu engmah a sawi thiàng lo.

BUNG 5

Chhiat tawh lam thu.

1. Mitthi :

Mitthi an awmin, a hre hmasa ber apiang mitthi in lamah an tlan khawm a, koh ngai khual khuaa mi leh khawtual mi ramriakte an ko ngah thuai thin. Mitthi chhúngte rilru hahm nân zû an rawn pu khawm a, an inho thin. Âr lawih te, vawkhaw pêk te, tûl dang awm apiang nulein an tihsak thin.

Tiangvâl leh ps-valaiten tlan an lai a, tlan laihua hmanrua ohu mitthi chhúngte ta an hman thin. Tlan-muel an la neih tran loh avangin an in bul hnaiah an phum mai a, a vurtute ohu tufate an ni. An vûr zawh ohuan mitthi chhúngte inah kut an sil leh zet thin.

An phum zawh ohuan mitthi chhúngte tlan nulein thingfak an khawosak a. Naupang thingnawi fawm ruel mitthi chhúngten an neih ohuan, tla khat chhúng thingnawi fawm an awltir thin. Mitthi chhúngte chu mi hause an nih ohuan thlaichhiah nan ran an talh thin.

2. Thihna. chi hrangte :

(1) Sarthi :

Hoi hi tawhsat tawh palh emaw, mahni intihlum emawa thite hi an ni. Hetiang an awm chuan thli a tleh ngoi thnin an hria a, chu thli chu "Sâr thli" an ti, Zân men lovin sârthite hi phûm an ni deuh zêl.

(2) Awmlala thi :

Hoi hi chu matna hri engemaw avanga thi hi a ni. Tar thite hi chu thih hua rônga ngaih a ni a; thalaia thite cawh hi chu an sâin an tuar na bik a, thlân laiê leh khawhar riakpui chenin theihtawp an chhuah bik deuh.

3. Raicheh :

Nau chung a ni a thibin, "Raicheh" an ti. Hmeichhia chuan raicheh awm ni hi chuan engmah an thawk duh lo. Raicheh thawmhaw rông rông an khawih duh lo va, raicheha thib ve mawh an hlaw thîn. Chuvângin, nuin nau a neihin, a rang thei ang berin tui tal an chawitir thîn; chu mi chinah chuan thi mah se, raicheh a ni tawh lo vang.

4. Hlamsuih :

Nausên piang hlim thito hi "Hlamsuih" tih a ni. Khaw hrang hrangah hlamsuih chin bithlich dân a iang lo; kum tling lo chinah hian thia huih thia thum thlang pawhin hlamsuiha thi anga ngai khu an awm. Hlamsuiha thite hi ngaihnêp deuh a ni a, ohhuah pawh an kham meuh lo, thinghawn hnuaiah tutulhin an thlân tûr an lai mai thîn

3. Kuang ur.

Hoi hi mitthi phûm lova kuang ohbûnga deha, meia ur ral hi a ni. Thing lian pui, ruang chen vêt tûr hi an la a, an phel phawk a, a leblam leblam chuan an ker khuar a, chutah chuan mitthi ohu an deh ta thîn a ni. Phui takin vut sawhin an châr leh tlat thîn,

Kuang urna túrin in ohhúngah tap a hranin an ohhep a, chu mi hmunah chuan kuatz chu an ur ta a ni. A thu luan ohhuahna mau dâwt an siam a, hla takah, lei ohhúng daihah an luan raltír thín. Thing an tuah vut vut reng a, mei chu mit haub lo túrin an intlaivár chhâwk thín. A ruh lo zawng ohu a tui ral zawh vek thlengin hetiang hian an ur ta a ni. Kuang ur ohhúng hi thla hnih khat lai pawh a ni thei.

Kuang hawn dâwn ni chuan a hawngtu túrte chu zûin an brai rui hmasa a, ten áwm lo takin an sawisa a, fâi takin an siam a, a ruh zawng kha niah an pho ro ta thín a ni. Chu mi zawh chuan thûlah an khung thâ a, aumehni la kawl angah an iongai thín.

4. Mi zawn,

Khualzinnah mi lo darn lovin emaw lo thi sela, a khaw lamah zâwn hâwn túr a ni. Kwaw thenawm lo la ve túr nêh chuan zâwn an inchuh a, nasa takin an inbei chiam thín; upaten tâwk an tih chinah an bâng chauh a ni. Hei hi a lo rei deuh deuh chuan phuba inlâkna angah an ngai a, khaw incho tâwk deuh phei chu nasa takin, zâwn hâwn ngai khawpin an inbei thín. Tûn laiah chuan chin loh etân thâ an ti tawh zâwk a ni.

Hetianga an inchuh ebban chu, a zâwn hmasatute khân tlâwmrgaihna avângin an ramri pèlin mi ram thlengin zâwn an tum a, chu chu ram neitu khuate tân khân tlâwm thlâk tak a nih avângin an duh bik lo va, an inchuh ta chiam thín a ni. A châng chuan ohak leh ohak inmal buante pawh a awm bawh.

Hetianga mi zâwn dâwn chuan mipa zawng zawng an inphût chhuak vek thín a ni.

BUNG 6

Hua kawng hrang hrangte.

1. In sak :

Dán naránin hmun zâwl a vân ôm avângin Miro in sak dân chu a huai kángin a ni deuh zêl. In sak hi mipa hna a ni. Hetia a kânga an sak loh chuan Hnuai-pui emaw, Hausitê emawa inthawi chu an ti thei dân lo a ni. Thenawm khawvêngte tha ringin in bi an sa theuh thîn. Puitu leh pui lotu pawh sawi chuang lovin an inpui lui lui a ni ber. Kan-mei tiwk palhte pawh a khawtlângin an pui lui lui a, an sak zawh sak thuai thîn.

2. Thlawhhma lak :

Hei hi a ram pum ei zawna a ni a. A tîrah lo an han vât phawt a, chu chu a ro hunah an hâl a; mangte an kbawh zawh hnu chuan buh tuh te, hlo thlawh te, buh sengte chu an hnepui a ni a. Heng hnawh kawng hrang hrangah hian theih lohna engemaw neite chu an pui thîn a, an zawh sak thuai thîn. Thenkhat chuan khaichhuah nih duh lovin taima takin an lo thawk sauh sauh baw; thenkhat dang lebte chuan chawhmehte siamin laina an sâwm baw Buh senga inpuih chuan a puitute chu buh hawntir ve ngai a ni.

3. Hnatlang :

Hnatlang thawk lo chu ohhan tha tâwk a nih loh chuan an rûn a, rûn thil chu hnatlangho ei bârah an hmang ber. Hnatlanga obite chu, lai in sak te, zawl-bûk sak te, tuikhur hiah te, thlawhhma kawng sialte a ni. British sawrkâr lo len hnu chuan khaw kâr kawng sialte pawh hnatlanga tih a ni.

BUNG 7

Sa kah chungchang.

Sa kâp thei ohu mi tin ngaitân a ni. Sakbi te, jawawm te, sazuk te, sele te, sanghal-te an kah kim chuan ram lama thangchhuah a ni a, pialral hai thei bhin a ni. Sei hi tûa hma ohuan thangchhuahna sa kah tûr zingah an telh ve a; mahse hun a lo kal zelin an telh duh ta lo a ni. Muvanlai te, vahlukte hi 'thang chuang' an ti thin.

Miin sakhi hi a hmssa bera a kah chuan ai a thuang duh bikah an ngai. Sakhi ai thungtla chu miin sakhi zû an zûk apiangin an lai bik. Sawawm kah loh vânga miin thang a chhuah loh chuan a aiah zâmphû a hmang thei. Sa kah hi huu lam hawia a tûk chuan thiang lovah an ngai a, ârhnuaiobhiabin an thawi thin. Se ô-ah pheih chuan tihmâkmarh a ni.

Sa kâptu chanvo a awm hran bik a; thiente nèn sa lo beibo sela, sa chungu kut thlak hmssa bertu (thi lo mah se a pem theih chuan) apiang chu a kâptu a ni mai. Sa kâptu chuan a lû, a ngûm leh a ir a chang ang. Sa lû chu ohlim tûrin upate a sâwm ve ang. Upate chuan sa lû chu an ei ang a, an kham dâwnin. "A kham chu kan la kham lo, puar zawng kan puar," an ti ang.

Sai leh ram sialte hi sa hlauhawma ngaih an ni a, sa dang angin a kâptu dinbmun a awm ve lo. A kâp hlumtu, a hnuk chhattu ber kha a kâptu a ni.

Sa narânah chuan, sa bliam an ûmin, a kâp hlumtu chuan sa bawp a man thin. Kahhlum sa a nih erawh chuan a hmu hmssa bertu kha sa bawp mantu a ni mai. Sa bawp chu an phawk hlawk a, a ti zawng chu an hlep thia a, a beibâng la awm leh a ruh chu sah w p man ohu a ni. Sa bawp mantu ohu pahnih an ni tûin a, a kâptu inah zu kâl an pu lût ve tûr a ni.

Sa ril sutu an awm leh a, chûng mite leh a kâptu ohusu sa kawchhûng chu an insem thîn. Tin, sa chantu te hi a kâptu thilphal leh phal loh athuin leh, a kahna blat leh hnaih athuin a chantu an, tlêmin an 'tâm thei.

BUNG 3

Thil hlahawma ngaihte :

(1) Husi :

Hei hi mihring hmèl ang pu, mihring aia dang si, râpthlâk taka ngaih a ni. Thing lianab te, pûkah te, lung lianah te, sihahte leh khâmahte awmin an ring.

(2) Phung :

Hei hi, husi aia lian zâwk, hlahawm tak bawk a ni. Toil hmuh susi chu phungah an puh deuh zêl.

(3) Thlarau :

Hei hi mihring thlarau a ni. Mi an thihic an thlarau chu Rih dilah kalin an ring. Thla thum vèl chhûng chu mitthi khuasah la kal lovin an ring a, dai vèlah vâk vâkin an ring; chuvângin chaw an ei dâwute hian an thutna tûr an siamsak ve zêl thîn.

Nausen a thih chuan kawng a briat loh an rin avângin artui an phûm tel zêl thîn. Artui chu a hmesah a lum zêl ang a, mitthi khuasah a zui lût ang. Kante pawh hian thlarau nei vekin an ring a; mausa an thlarau chu mitthi thlarau ang chuan an niau ve lo.

(4) Chhawihfa :

Arsi thlâwk ang deuh hian mi in houbi atângin mei-ohher êng tak thlâwk te ang mei lian a êng chhuak hluah a, chu chu "Chhawihfa" an tih chu a ni. A thlawh chhawihfa in atâng chuan ngang chhuak deuh ziahin an bria.

5. Lei ruang tuam :

Rambnuaish mual khang zâwgin lei sen, ro deuh hel hul, hnim pawh to thei lova ruang ohen vêla pâwng deuh zui awm hi a ni. Hetiang awmna lova neih chu an duh lo, thihnaah an ngai.

6. Zawng lu ro :

An lo neih tûra zâwng lu ro a awm chuan, a zahve lai pawh vât tawh mah sela an chhuahsan leh thîu. An neih luih chuan an in chhûng aţawgin ruang a chhuak ngaiin an ring

7. Khawhring :

'Thlarau ang deuh, hmuh theih si loh, vir tak si a ni Mhriag kawchhûngah an chêrg thîu. Rambnuaia chaw fak dâwnte hian khawhring tiblungawi nân, "Khua thîi" an ti a, chaw tîm an thei hmessa zêl thîu. Khawhring neih hi zahthlâka ngai a ni a, itsikna avângin nula hmêlpha deuh leihnawateir duh vângin khawhring neiah an puh chawk baw. Mi a pum a nat thutin, "Chu mi kha mi chu ka ni," tia hnang a lam apiangte chu khawhring neia ngaih an lo ni ta a. Vau chhuah theih a nih avângin pa beria kawugka biangte sâtin, "Chhuak rawh" tiin a vau vak a, a vau chhuah takte pawh awm bawken an hria.

8. Thlahrang :

An thihio mîtti khush an kal mai lo va, an vâk an vâk a, hmuh thehtein, hmuh theih lohtein, thâwm chauh hriat thehtein an che thîu. Mi mu tha laite an khawih a, ni ta vak vakte pawh an awm. Hetiang hi mak taka lo che duh mite leh sazu leh thîl hmuh sualte a ni thîu. An fish ngam loh avângin thlahrangah an puh a ni.

9. Thla ai :

Ramhuaiin mi thla a man a, a duh lo chung kaia ai ta vak vakah an ngai. Chutia a lak bo chuan chu mihring chu thi ngai tûrah an ngai. Chuvángin mi huai-sen chuan an ohnen ohhuak thín.

10. Tual sum su :

Zànah tual lei chu an lûn tauh vak vaka an ngaih chu a ni. Chutiang thâwm chu a awm ohuan damlovin, "Keimah ka ni, ka chhíp a na thum mai," ti tate pawh an awm. Thihnaah an ngai.

11. Zua hin dawt :

Kaiþêna zunram thiar mai thín an ni a, zun chu lo dâwttu awmûn an ngai, puh tur Chiang tak a awm iêm lo. Bawngin an zun chu a lo in a ni thei ang.

Thiang lo

Kan pi puten in sak dân chungchâng a thiàng lova an ngaihte ouu hêngte hi a ni.

(1) In ngawidawh :

Dan nânân muat dung thlaah inkawt ânin an sa thín a, a mawng bera kawthlêr inkâr hawi chho zâwng a in sak chu a ni. Nu ber emaw, pa ber emaw thiana.

2. Muat lukham :

Vèng lu tâwpa kawthlêr lei taka a kham zâwng a in sak hi a ni. Nu emaw, pa emaw thihna.

3. Kawna in sak :

Kâwna in sak hi ramhuai liamna nia an ngaih avângin a tha lo va, hrisèl lohna leh thihna hial a ni.

4. Sumbmun chung thlak :

Sumbmun lama in sawm seia, sumbmun in chhûnga hman ták hi a ni. Ruang a chhuak duh.

5. Tung let :

Sumbmun lam kawmhâr lama hmanga lawi luh ták hi a ni. A ep ták kawthlêra insawn pawh lawi dân thlakthleng a ngaih dân avângin tung leta ngaih baw a ni. A thiàng lo.

6. Tap hawi tawn :

Kawmthlangte tap ohhekna lam hnaiha bang thlang
ima tap ohhek ve hi a ni. Thiang lova ngaih bawk
ni,

7. Pute kawmthlanga in neih :

Hei hi pute thli zawng zawng dawngtu a nih avâng-
dam theih lohna a ni.

8. Kawngpul kana

Insawn pawh thianga lova ngaih a ni.

Tihdan tha lete :

(1) Tuikhar hmauh chhuah mahni chachva tlana
mauh chu, chhûngkuaa tuarna a ni.

(2) Ran leh rannung dang chung a ngilneih loh hi,
hi tha hlei thei lova khawwakna a ni. Thih dân tuang
ova thihna.

(3) Hrâm tiakhawh hi mahni chungah leh thlahte
êl chungah a lo lét leh duh.

(4) Vântlâng kawng tiakhawh hi, mi áchhia an
shur zo lo va, nun nuam an awm ngai lo.

(5) Mahni fa nupuna neih chu hmuigil lekna a ni.

BUNG 9

Ran vulh lam.

Mizo ran vulh berte chu, sial, bâng, vawk, kêl, nj,
jrtê hi a ni. Hêng rante hi ebhiat ni that nia talh
atân an hmang. Zawhtê hi Sáp hovin min awp chinah
in vulh ve a, a sa ei atân a ni lo; artui hi naupang lo
chuan an ei ngai lô, naupang lăwm a ni.

BUNG 10

Zu.

Zû hi ebhiat ni that nia hman ber a ni. Zu chi
brang hrang a awm a, chûngte chu hêngte hi an ni :

1. Zufang :

Bubbaa chhum hmin zûa sak hi a ni a, chhûngkua
leka in chi a ni.

2. Zupui :

Buhpui hi a hran ngatin an dèng a, a vaite nèn an bilh tá a. A lo thlum hunin tuiin an leih chiah ta thía a ni. Dáwnin an fáwp chhuak a, mau no emaw, sekiin emaw an dawh a, an sem thín. Hei hi chu sechhun khuangchawi leh kút niahte an hman ber a ni.

3. Tinzu :

Hei hi buhfai chhum hmin zú sak hi a ni. Tbian tha inhmuh dáwn ni leh thenawm khawvêng chhiat ni that nia put táwk a ni.

4. Rakzu :

Hei hi chu a thlawra thlawr chi a ni. A tuka, a ruih pawh a ná. Mi narân tân chuan in fo chi a ni lem lo.

BUNG 11

Awmni kham hunte :

Khawtláng tumah feh chhuak lova awmna túra engemaw tih emaw, engemaw lo thlen vánga awm hi a ni. Chúngte chu hèngte hi a ni.

(1) Mitthi awm ni

(2) Kawngpui siam ni.

(3) Sechhun khuangchawi ni.

(4) Mitthi rawplam ni.

(5) Kút ni.

(6) Sakei seh ni

(7) In kan ni (Khaw d ng kângah pawh a ni tho)

Mitthi rawplam ni :

Hei hi an tih dáwn chuan. an tih hman sa thing an lo zâr láwk chiam a. A lí lo thlen hunin sa chhum nân an phur thín. An chhúngte thi tawh lim an siam a, pa hovia hláng an siam chuan an dintir vek thín. A laish chuan anmahni siamtu anga an ngai 'Thlabpa'

a tih chu an dintir bawk. Thlahpa chu safute an awrh-jir a. Hlâng chu kawt lâish an zawn ehhuak a, an zawn út leh a, a tûksh chuan an thiat darh vek thîn.

Kut ni:

Kût chi thum an nei a, Chapchâr Kût te, Mîm Kût te leh Pâwl Kûtte chu. Chapchâr Kût hi chapchâr lai a hman a ni a, Mîm Kût hi mitthi tána thlai an dah thîn hun chu a ni, vaimîm seng zawhah an hmang thîn. Pâwl Kûterawh chu pâwltlâksh an hmang. Nau-pang pual a ni. Tlajah ohhâwng an hlawt a, buh chang-rum leh sa an inberh chiam thîn.

BUNG 12

Thangte,

Ramsate an ei fo theih nân thang chi hrang hrang an siam a, an kam a. Thangpui an tih chin chin, sakhi ohia chung lam thang hi a ni. Leish hum an lai a, a ngul atân thungtui lian tâwk ták an hmang a, a hruipui chuan an hling a, a ler lamah chuan a valh atân thangtung au herh chu an zawn a, an hum leihah khân a valh chu an thukru a, leiin an chhulh tlat thîn. A hruipui atân chuan vawmbrute leh a lo ro pawha chhe mai lo tûe chi an hmang ber.

Thang tenau deukte:

1. Sahdal:

Hei hi vahrit te, ramâr te, varungte etc. awh nân an hmang. A valh atân thangtung herh an hmang a, a hruí tak atân hruikhau hruai an hmang. A nghâwng awha kam a ni.

2. Beai:

Sahdala awh chí ang bawk awh nân an hmang. A hruí atân la-tui hruai an hmang a, ngul neia kam bawk a ni. Leish a chuk atân beai mu emaw, sentet emaw an hmang a, a chuk veleha áwk túrin an siam.

3. Mangkhang :

Sava leia tla chi leh thehleite delh nân an hmang ber. Thinglukham tiat zet tûr hlam huih laia sei hi a lâr lam an kem kâng a, a bul lam chu a hnusia sa a luha per tûr an khai kâng bawh a, a hnusia sa a kal-in a rah per tûr chu a rap a, t'chuan a delh ta tîn a ni.

4. Thangchep :

Thehleite leh sezute a ngâwna awh nân an hmang.

5. Vaithang :

Sazu (zupawl) awh nân an hmang Amahah khân kam thejhin a famkim ngât a, an kam zawh chuan sa-zu kawngah chuan an vit phun a, a ngâwna awh nân an hmang.

6. Sakuthang :

Sahdâk anga siam, sahdaia rinawm zâwk a ni. A ngâwna awh nân an hmang

7. Tlangthleng :

Thinglêr aava thang kamna a ni, a kea awh nân an hmang tîn.

8. Kawlper :

Thehleite te, sezute a ngâwna awh nân an hmang. Hruî a nei ve-lo va, a chep hlum tîn a ni.

Sa hlauhawm tihhlumna bik :

Tlak :

' Sakei leh savawm hi sa danga awh mi an nih ve loh avângin, a tlak an siam vé thuang a. A lâr lam sâng deuh vatîn leihlawn an dawh a, a hmáwrah' chuan an sa dühzâwng an tawkdârh a, chu chu sain a pawh ve-leha per tûr an siam. Leihlawn hnusiah chuan fei zum tek an phun a, leihlawn a ohim chuan fei chuan sa chu a lo dâwt ta a ni.

Kar :

Hei hi fei emaw, mau zum emaw hmanga siam a ni
a lo rei deuh chuan silaun an siam thin. Sakei tân
i deuh ber. Sain a pâl veleha puak tûrin hroi an
a, sa chu a kap ta thin a ni.

Fal :

Hei pawh hi sakei tân a ni bik deuh. Mangkhawng
a pui a ni mai Sakei delhhlum thei tâwk tûr thing
chhep tœuh va, a bouasa a kalin a delh ta thin a ni.

Chehrep :

Hei pawh hi sakei tihhlum nân an hmerg. A sa
hzawng an lung huan tlat a, a kawngka an siamah
uan a loh veleh a crep ta a ni. Sa tœnu deuh tân
pawh an siam bawa.

BUNG 13

Hla lam.

Mizote hi mi lunglêng thei tek leh hla phuah thiam
ak an ni. Zai an peih a, tlaivâr zak zaka zante pawh
awm fo; mipa sin hmeichhe hla phuah thiam an tam
zawk mah awm o.

1. Pi Hmuaki :

Mizo hla phuah thiam hmasa ber a ni. Thingthar
phuah vo tûr a awm loh hlanhawm klawpa hla phuah
thiam a ni. A nung chungin an phûm a, thlân chhûrg-
ah chuan ni serih lai daiktuang a vua an ti. Rûn leh
Tiau inkêra Mizo awm lai hun a ni.

2. Saikuti

Saikûti hi Fânai, Khuntin hnam a ni. A pa chu
Thangâwna a ni a, a nu chu Ngûrobailovi. Kum 1831
lai vêla piang a ni. Hla a phuah thiam a, zai a thiam
haw. A hlate chuan thlûk bran bik a neih avângin,
“Saikûti zai” an ti thin. Schlâm hla te, lêngzêm zai
te, mhrâng awikna hla te, Thangchiauva sa lu lawmna
hla te, Tuvunga ngaih hlate a phuah a ni. Kum 1921
April thia khân kum 50 mi uin Thingsei khuasah a thi.

3. Bapawngi :

Dárpáwngi hi kum 1850—1860 lai vêla piang kha a niin an ring. A naupan têt atanga lai bîwih Khaw hnan hnanh a awm tawh a, pasal pawh pahnih pathum lai a nei. Tihmingthangtu ber chu Siallukswta an awm laiin Chawngbawnga nêu an innei a, an fa neih chhun Bâwihbanga chuan a boralsan ták lai hi a ni. A fapa thi chu a paw tlaivâr zak a, “Awmlai lîogin tlâng tin dungrawn zui,” tih hla hi a phuah a, chu chuan a awi tlaivâr zak a ni an ti. Chhingchhîp khuan Daipâwla nêu an inneih laiin a thi ve ta a ni.

4. Ialtheri :

Ialchawngpuui an ti baw. A pa chu Lalsavunga a ni. Tihmingthangtu tak chu. Ruallunga an awm laiin hnamchawm tlangvâl Chalt'anga nêu an ingaizawng a, Chalthanga chu a chhûngten an thah sak ták thu hi a ni. A ngaihzâwng an thah sak tum chuan chaw pawh ei duh lovin, leikapuih a thu tlat mei ; a nu'te pawh Chalthanga an thah sak thuh hian an inohhîr h'ein an sawi.

5. Lianchhiari :

Lianchhiari hi lai fanu baw a ni. A pa chu Liansavunga niin an sawi. A hlaah erawh chuan “Tluang-zachhawn” tih a ni a, a nu erawh ohu “Cherhlun-ohhûogi” a ti. Tihmingthangtu tak chu, hmeithai fapa Chawngfianga a ngaihzâwn lai hun hi a ni. An palaiten an itsik avângin an innei thei lo va, Chawngfianga chu Chhingzâwl-ah a pêm phah ta hial a. Dungtlâng rama “Lianchhiari lunglên tlâng” an tih atang hian Chhingzâwl. hmuna Chawngfianga awm chu a thlîr nîlêng thak thia a ni an ti. He mi tum bian hla pawh tam tek a phuah a ni. A hlate chu “Lianchhiar zai” an ti.

BUNG 14

Eizawana.

Mizote ei zawnna ber' chu lo neih a ni. Thlasik lain lo an en a, ram hual leh zalenten an duh lai lai an neih hnuin mi dangin an lo tûr an hminghmerh thei chauh va; hmeithai phei chuan mi bāk, mi hnuvai ram-ah an zawng thei chauh a ni. February thia vêlah lo an vât tan thîn; lo vâtthu chu mipa an ni. A khaw puma an vah ziw hui chu 'Chapchar' an ti a, an áwllèng thîn.

Ni hlui hâl (ruah delh lova hâl) an duh bik thîn. Io hâl tûkah chuan nuten thlai chi an thlāk a, antam chi an theh a, mái mute an tuh thîn. Sawhthingte, bâte, kâwlbabrate an pawn thîn. Mang an khawh zawh chuan buh an tuh a. Buh an tuh zawh chuan hnuh an a tan a, hnuhlāk kmasa ber chu "Hnuhpui" an ti a, a dawt leh chu "Hnuhhrâm" chu mi zawh chuan "A thual" an ti a, a tawp ber chu "Pawhohhiat" an ti. Thawh theih kum leh thawh loh kumah chuan, hêng aia tam an thlawh chhuah châng a awm a, a aia tiêma an pawh-ohhiat ták mai châng a awm baw. Pawhohhiat zawh chu áwllèn a ni.

Buh chu a lo hmin ta a, an seng nghâl a. Buh sêng lai chuan tûl a na hle thîn. Khawohhak leh khaw-thlang tihdân a hrang a. Khawohhak chuan buh chu an zai a, hmer tawh iekin an têt vek thîn. chu chu buh vuak hnuh an têt khawm loh a, hnuhah an pu khawm a, a vawtu chuan a lo vaw ngar ngar thîn. Khaw-thlang chuan a parin an la a, fasuar an slamah chuan an chil ve thung. Buh an vuak thlāk emaw, an chí thlāk emaw lo tling khawm chu a tam dân athuin a hming an vuah hran leh thliah thîn.

(1) Kethup :

Hruih sàwla buh chím chip chisha dingin, buh vum ohhip sàwn en khûmin, leh lama buhin hruih a chím chin chish hmuh phak táwk vel hi "Kethup" a ni. Phur 30 vèl a ni.

(2) Bax :

Hruih sàwla buhin a chím chin atanga buh ohhip zum lai thleng sán sàwn teh kha a ni. Phur 50 vèl a ni.

(3) Favah zai :

Buh vum bula dinin, a ohhip favaha zai phak táwk vèl a ni. Phur 70 vèl a ni.

(4) Chem sat :

Favah zai anga teh bawka a ni. Phur 100 vèl a ni.

(5) Chhipzawn :

Buh bulah chuan mi an dintir a, mi chhip leh buh ohhip chu a in sàwl táwk tûr a ni. Chu chu chhipzawn a ni mak. Phur 120-150 vèl a ni. A sàwnthu athuin a tlem a tam thei.

(6) Kak zawn :

Chhipzawn ang deuh bawkin buh bulah mi a ding a, lu chungah kutsungpui tikakin a ban a pher ohho anga, a kut kak leh buh ohhip chu a inzàwl táwk ang. Chu chu Kàkzawn a ni. A sàwnthu athuin a phur chu a tlem a tam leh bawka, phur 250 vèl a ni.

(7) Taha zawn :

Héi hi 'Tuthlawh ha sàwn' tihna a ni a. Kàkzawn ang khân 'tuthlawh' ha hmawra vuanin an lu chungah an ban ohho va, buh ohhip nêna inzàwl táwk chu a ni. Phur 300 vèl a ni.

(8) Hreih zawn :

Tubazawn anga teh a ni a, a teh nân breipui ha an hmang va thung. Phur 400 vèl a ni.

(9) Silai zawn :

Héi pavh hi breihha sàwn ang bawka teh a ni a, a teh nân silai an hmang m... : Phur 500 vèl a ni.

(10) Mantlawn zawn :

Hei hi chu buh hming chhlar vawr tâwp a ni a, silai zawn chin chung lam chu a ni vek tawh mai.

Tio, buh teh dân hi a inang lo va, khawchhak mi chuan a hlam an hlam thung a. Buhin bruith a chîm chiah atangin buh chhip sân zâwng kha an teh a, chu chu "Buh ke" an ti a, an hlam ve thung a ni. An hlam atangin a phur zat tûr chu an chhinobhiah ve vek tho.

(1) Sisep khawng :

Hei hi hlam tling lo deuh hi a ni. Buh chîm china dingin buh vum chu an han bawh a, sisèpin hruith leh-lam panga buh chîm chin kha an vuak phâk tâwk chuan sisep khâwng an ti. Phur 20-40 vèl a ni.

(2) Kethup :

Hei hi a ke hlam tawk chiah vèl a ni, Phur 30 vèl.

(3) Sawmthum :

Hei hi a ke hlam leh kutphah vèl a ni. Phur 30-40 vèl a ni.

(4) Sawmnga :

Hei hi a ke hlam leh ngûatàng vèl a ni. Phur 50-60 vèl hi a ni.

(5) Sawmsarih :

Hei hi a ke hla leh tawng (kiu) vèl hi a ni. Phur 70-90 thleng a ni.

(6) Za :

Hei hi a ke hlam leh bân hi a ni. Phur 100-110 vèl.

(7) Chhipzawn :

A ke hlam leh tângphel. Phur 120-150 vèl.

(8) Kak zawn :

A ke hla leh taksa vèl. Phur 15 -200 vèl.

Hetiàng zêl hian an teh chho ve zêl a, zawn chinah hian a hming leh a phur zat a danglam lo. A hlamtu athuin a danglam ve tho bawk.

Buh sang thile :

He mi awmia chu kum sâwm chhông khaihlak miah
lova a kum zawna 100 neih ziah hi a ni.

Hetianga buh an seng zawh hian, inah an phur haw
tlang nghâl mai lo vâ, hmun khâwm deuh, a remchâng
lajah buh dahna tûr in an sa leh theuh va, chu chu
“Chhêk in” an ti. Lo hla deuh nei chuan chhêk in thien
hma hian vâwi hoih vâwi thut pawh chhêk lâwkna an
sa a, chu chu “Bun lâwk” an ti. Chhêk ina an khung
zawh tawh chuan hun remchâng a thiar atân an dah
ta a ni.

BUNG 15

Mize sum pui deuh deuh-te.

1. Dar :

Dâr chi hrang hrang, darkhuang, darbu, darmangte
bi dâr lam chiah chuan sum zinga chhian tel an ni.
Hausa deuh-te neih theih a nih avângin hmingahte an
chawi nasa hle.

2. Sial :

Sial hi bo mai thei mah ni se, sum pui bera ngaih
a ni fo.

3. Silai :

Silai pawh hi sum zinga chhian a ni. Mi hausa deuh-
te lo chuan neih phâk a ni menh lo. Au silai chu a
hmâwr lam atângin a zên leh a mu chu an thun thîn.
A cheng hmâwrah meilung an zap a, an han hmeh per-
in a piallung a ohhu a, a têt chuan a beng thienga
zên hmatheh chu a tialh a, chu chuan silai chhônga a
zên a man a, a puak ta thîn a ni. Pawnhhiaa hnawh
nachâng an hriat hma chuan chho zâwnga kah chi a
ni, thlang lama sa awm an kâp thei lo.

4. Dârbel :

Hei hi lei zawh her tak bawh a ni. Dârbel lo bâl
dang chu sum a thing lo.

5. Thi:

Ṭbi chi hrang hrang a awm a, ṭhihna leh ṭhiwel hi
sum zinga ohhlar tel a ni ve.

ZAWHNATE

1. Kap pi pute khaw hmun rem dân sawi la, engvânga
khaw thar kai nge an nih sawi bawk ang che.
2. Lal hlau lo ṭhi chu eng ang nge ni a, engvânga 'lal
hlau lo ṭhi' ti nge an nih?
3. Khaw ohhûng mite laka lal chanvo engnge ni?
4. Tlângau dinhmun chu han sawi teh le.
5. District Council kan neih hma leh a hnua Mizoram
awm dân khaikhin rawh.
6. District Council kan neih hma leh a hnua zirtirtute
dinhmun khaikhin rawh.
7. Tuibûr al siam dân sawi la, an hmanna hun leh
hmunte sawi bawk ang che.
8. Mizo inneihnae man eitute kha tutenge ni? Au
man ei awmzia chu sawifiah nghêl ang che.
9. Nupa inthen ohhan sawi rawh.
10. Nupa inthen dân sawi rawh.
11. Mitthi ohhûngte tâna thingfâk an khawn thin awm-
zia chu sawi rawh
12. Thihna chi hrang hrangte sawi rawh.
13. Mi-zâwn chuh lo ohhuah tso dân sawi la, engvâng-
in nge tûn laiah an inchuh tâk loh sawi bawk ang che.
14. Engvânga mitthi ruang kuanga ur kher duh nge an
nih? An ur dân chu sawi bawk ang che.
15. Hnuaipui leh Hnuaitêa inthawi tûr n eng anga in
sak nge ngai?
16. 'Hnatlâng' tih awmzia sawifiah la, eng engachte nge
an hoatlân ṭhin sawi nghêl ang che.
17. Thangohhuahna tura sakah ngaitê kha sawi la, eng-
vângin nge thangohhuah an tum kher sawi bawk ang che.
18. Sa kawng kal dân sawi rawh.

19. Kan pi puten thil hlauhawma an ngaihte chu eng-
tenge ni?

20. Kan pi puten thianglova an ngaihte chu engtenge
ni ?

Thianglova ngaih ve zèl hi dik i tih chuan a.chhan sawi
la, dik lo i tih chuan a chhan sawi bawh ang che.

21. Hmân lai zu hman dâu leh tûn laia zu hman dân
khaikhin rawh.

22. Kan pi pute awmni khamnate chu han sawi teh le.

23. Mizo thang chi hrang hrang leh a kam dân han
sawi teh.

24. Mizo sum pui deuh deuhthe chu engte nge ni ?

MIZO TAWNG GRAMMAR

VERBS

Mizo tawngah Verb chi hrang hrang kan nei ve a, a hmiug
kan neih hran ve loh avângin Sáp hmiug vuah kan tawm
ve mai ang a. Chúngte chu hêagte hi an ni :-

1. Transitive Verbs.
2. Intransitive Verb.
3. Auxiliary Verb.

Mizo tawng Grammar

1. Transitive Verb :

Hei hi Object tel lova sentence tling thei lova Sáp-
in an ngaih chi hi a ni. Mizo tawngah erawh chuan
Object hi kan ngai pawimawh êm êm lo ; chuvângin a
tel lo pawhin thu kan sawi theuh thei. Bâwng kha i
lo hmu em ? tih kan ohhân chuan, "Aw, hmu e, Or,
Aw ka hmu" te kan ti mai. Transitive Verb-te chu,
hmu, hria, nei, pe, etc.

2. Intransitive Verb :

He verb hi, Sáp tawnga Object tel kher pawh ngai
lova Sentence tling tho ang chi hi a ni. Intransitive
Verb-te chu, kal, lokal, mû, tlu, thlâwk, thang, thingthi
etc.

3. Auxiliary Verb:

Hei hi chu, Verb tak tak ang pawh a ni meuh lo, Verb dang nêna hman kawp chi a nih avângin, Verb tanpuitu tih a ni. Chûngte chu, tâ, dawn, lai, mèk, reng tawh, sa fo, tih angte hi.

NB. Zotawngah chuan Verb tel lovin thu kan sawi thei tho, hetiang hian :

(1) A vâr blak mai. (2) A thûk hle a nia.

(3) A thim veng veng teh e. (4) A mawi hle mai.

Mood chi hrangte :

Mood chuan thu sawi jawngkam zia a tidanglam thei a, thu sawitu mood hman athun jawngkam a nêmin a nêin lo thei. Mizo jawngah Mood chi li kan hmanng ve chûngte chu --

1. Indicative Mood :

Hei hi thu sawi thuang narân leh zawhna hi a ni. Entirna : (1) Sava i hmu em? (2) Ka nu a lo hâwng
(3) Sikulah i kal em? (4) Lehkha ka chhiar

2. Imperative Mood :

Hei hi tih-tûr tukna emaw, thupe zawnga thu sawina hi a ni. Sentence tâwpah a ni lamah obuan "rawh" a ni lo lamak chuan "suh" kan hmanng thîn.

Entirna : Naktâkâh lo kal rawh. Lo thawk tawh suh.

3. Subjunctive Mood :

Hei hi obu thu sawi chiang thei rih lo emaw, thu khuh deuhva thu sawina hi a ni. Duhthusâm sawina angah pawh hman a ni.

Entirna :

(1) Kal ila chuan ka hmu ang. Heti hian ti ta ila, a tha ang.

(2) Ka hmuh theih chuan ka pe ang ehe.

(3) Hei hi lei thei ta ila chuan ka lawm ngawt ang.

Subjunctive Mood—ah ohnan, 'Ila' 'Sela' 'Chuan' 'Ta sela' 'Ta ila' tih angte hi hman tel a ni thin.

4. Infinitive Mood :

Hei hian Verb- in Person te, Number te hunte târ leng chuàng lovin thu a sawi mai a ni. Dâu narânin Verb hmangin thu chu sawi tan a ni thin. Hetiang hian :

Zir hi a tha a ni. Ngaihdam a dah. Kai thuai a tha. Ngaihtuah ôhik mi nih a tûl.

PARTS OF SPEECH

Thu mai hrang hrangte hi, an dinhmun a danglam angin hmun 3—ah then a ni a, chûngte chu hêngte hi an ni.

1. Noun :

Thil rêng rêng hming nei tawh phawt chu Noun a ni. e. g, Thanga, bawng, arsi, lei, vân, thing, tui etc.

2. Pronoun :

Thu kan sawiin, a noun sawi kher lova a siawh atâna thu kan hman hi a ni. e. g, A, an, i, in, ka, kan.

3. Adjective :

Hei hian Noun chu eng ang nge tih a hrilbfiah avângin, "Noun hrilbfiahtu" tih a ni. e. g, Dum, vâr, lian etc.

Miso tawngah chuan a Noun hrilbfiah huah kan dah thin.

Hetiàng hian —

Bawng vâr a awm ngai lo bawng pawl an ti zawk.

Puan háng tî lovin, puan dum an ti zawk baw.

Adjective thênkhat érawh chu, Saptawng ang deuh bawkin a Noun hrilbfiah hmaa dah a awm ve baw.

Hetiàng hian—

Thir luogthu, Thirthingrem, Thirbèl, Thingfanghma thinglukham etc.

4. Verb :

Verb chu thiltih hi a ni. e. g, kal, sít, lo kal, hmu, bria, ziaik, chhiar, khawih, duh, muhil, tho, etc.

5. Adverb :

Abverb chuan Verb te, Adjective te, Adverb vêkte a hrilbfiah lehohbáwng thín. Hetiang hian—

A zài ring. A kal chak. Chak takin a kal.

Nimnash a lo kal. Hetah a chêng.

6. Postposition :

Hei hi, Eng'lish Grammer ah chuan 'Preposition' tih a ni a. Mizo tawngah chuan, Noun emaw, Pronoun emaw knuah kan dah thín avângin, "Post'position" tin a ni. e. g. Hau nan, Ah, Chungah, Laiah, Hmaah, etc,

7. Conjunction :

Hoi hi thu mal leh thu mal emaw, Sentence leh Sentence emaw, thu hláwm (Clause) leh hláwm emaw z-wawtu thu mal kan hman thín hi a ni. Cawngte chu : chawangin, nimnashah, avângin, leh, chutichuan, etc.

8. Interjection :

Hoi hi rûru khawi zawk thei thu mak leh min bâra-khain thut thei thu hi a ni. Chûngte chu—
E heu ! E khain ! Aw ! etc.

ZIAK DIK DAN.

Kan thu ziaik hian kan ziaik dân danglam angin a kawh a danglam theih avângin ziaik dik dân hi ngaih pawimawh hle tûr a ni. Hêngte hi nguun takin a lo thlir teh ang.

1. Thluksei :

Hei hi a ch'inchhihna atân vowel chungah a hetiang hian an dah thín. A nazawngin iman a ni lêm lo; ngaihsual thlir hunah erawh chuan kan hman loh chuan kan tum loh zâwk kha sawi angah min min ngai thei ang. Thluksei pèkna tûr vowel-te chu, a, aw, e, i,

u,-te hi an ni. Hèng vowel-te hi tawngkam thlûk dân-ah an rik dân a lo seiin, consonant-in a kârcheh bawkin, a rik dân chu a hniam emaw, a sâng emaw pawh ni se, thlûksei chhinchhiahna pèk tûr a ni. Consonant-in a kârcheh kher loh pawhin pèk loh vânga ngaihsual theih a nih dân chuan pèk zèl a tha.

Entir nân :—

Mi á chu a awhawm lo. Hetah hian mi á (fool) nihna chu a awhawm lo tih a nih chuan, 'a'-ah hian thlûksei chhinchhiahna pèk tûr a ni.

Hèngahte hian thlûksei pèk tûr a ni :— Kèl (goat), vâ (white), nê (soft), bâng (cow), chêng (live), sâwm (ten), sâwm (invite), etc.

Hèngahte hian thlûksei pèk hauh loh tûr a ni :— Kal (go), sen (red), sawk sawk, nghek nghek, pawp pawp, etc.

Tin, vowel double a awm chuan thlûksei pèk a ngai lo. Hèng angte hi — Chuan, Puan, Chhuan, Chau, Duang, etc.

Thlûkseiin thil a kawh danglam theih dân :

1. Ka chân zawng chu chêng za a ni.
2. Ka chan zawng chu chêng za a ni.

A hmasa sâwkah hian thlûksei chu 'chân' tihah hian a awm a, a hnubûngah hian a awm ve lo va. Pakhat-na hi chuan chêng za a bloh a ni. Pânnihna hi chuan chêng za a nei thung. Hetiang hi a nih avângin fim-khur taka chhinchhiahna hman dik tum tûr a ni.

2. A :

Hei hi sentence tâwpna emaw, Pronoun emaw a nih loh chuan a hmasa thu nèn ziaik zawm thin tûr a ni.
e.g. Hmasa, Hnèna, Kianga, Chunga, Hnuaia, etc.

3. Ah :

Hei hi Verb a nih loh chuan ziaik zawm zèl tûr a ni.
e.g. Chungah, Hnuaiah, Hmunaah, Khuaah, Leiah, Vânah, etc.

Verb chu zawm loh tûr —

- (1) Ipte ah ka duh. (2) Chhang ah khat ka duh.

4. 1 N :

Hei hi Noun emaw, Verb emaw, Pronoun emaw a nih loh chuan, a hnu emaw, a hma thu nèn emaw zawm ziah tûr a ni.

e. g, inkhing, insual, inhmu, tshatnain, tihluibnain, kên, penin etc.

Zawm loh hun :

(1) Bâwng in, lung in, blak in etc. (Noun)

(2) Thingpui in, tui in, zu in etc. (Verb)

(3) In bâwng, in vawk, in khua, in lehkhabu etc.

(Pronoun)

5 Lo .

Hei ti a hranga ziah fo tûr a ni. e. g, Lo kal, thei lo; lo ni etc. Noun siamna a nih chuan zawm tûr a ni : damlo, ringlomi, etc.

6. Ti :

Verb siamna a nih chuan a hnu thu nèn ziah zawm tûr a ni.

e.g. tisual, tichhia, tiblum, tiduhdah, etc.

Principal Verb (Verb pui) anga hman a nih chuan a hranga ziah thin tûr a ni.

e.g. Hei hi lo ti rawh.

Thupêk angin ti rawh.

Tin, Noun a nihin a hranga ziah bawk tûr.

e.g. A ti a sen tha hle mai.

A ti chu Kg. khat Rs. 3.00 a ni.

7. Tir :

Hei hi Verb hnu a awm chuan verb nèn chuan zawm ngâl tûr a ni.

e.g. Chhuaktir, Kaltir, Hmuhtir, Hriattir, etc.

Zawm loh hun— 1) Mi tîr ta che, (Verb)
 2) A tiak tîr a ni, (Adverb of time)
 3) A tîrin thu a awm, (Adverb of time)

8. Ber :

Hei hi Noun siamna a nih loh chuan a hranga ziaik fo tûr a ni.

e.g. Ropui ber, lian ber, sâng ber, etc.

Noun siamna— Chungnungbera, Ropuibera, Lalber.

9. Na :

Hei hi a hmaa thu nên zawm fo tûr a ni.

e.g. Infiamna, thatna, ropuina, hlimna, thiamna, etc.

Zawm loh hun— 1) Thanga inhliam khân nâ a ti hle
 [mai.

2) Raw na hi huângah a tha bîk.

3) Mi tha na na na chu an hmui-
 [ngil thîn.

10. Tu :

Hei hi Noun emaw, Verb emaw, thu zawhna emaw a nih loh chuan, a hma emaw, a hnu emawa thu nên chuan zawm tûr a ni.

e.g. Tupawh, Tuinemaw, Zirtirtu, Hmangaihtu, Hriatpuitu, etc.

Zawm loh hun— 1) Tu engzátngé i neih ? (Noun)
 2) Hmui tu thiam an vâng ta hle
 mai, (Verb)
 3) Tu vawk nge in lei ? (Interrogative Pronoun)

11. TE :

Hei hi Plural siamna a nih chuan ziaik zawm tûr a ni. e. g, savate, thiate, naupanghote, etc.

Conjunction a nih chuan zawm loh tûr a ni.

e.g. Lebkhabu te, pensil te, chem te, álu te, samkhuih te dah pawh tûr a ni lo.

12. TAK & TAKIN :

Hei hi a hranga zia^h fo tûr a ni.

e.g. Dam takin, ohak takin, rei tak, tha tak etc.

13. ZIA :

Hei hi zia^h zawm fo tûr a ni. e.g. Thatzia, máwizia, hlutzia, etc.

Zawm loh hun — (1) Sakei zia^h chu a tial a ni.

(2) A ziaawm deu^h ta e.

(3) A zia^h hriat tumin lo bei teh.

14. PUI & SAN :

A hma^h thu nèn zawm fo tûr a ni.

e.g. Bâwngpui, nupui, kalpui, kalsan, liamsan, eisan etc. Zawm loh hun — Lian pui, hraw pui, san tha nui san san etc.

15. TIN :

Hei hi chu a hranga zia^h zêl tûr a ni.

e.g. (1) Tin, ka k l ta a. (2) Ka tin a sei lo.

(3) Ni tin fah suh. (4) Silat a tin.

16. A & E :

Sentence tâwpna a awm chu^han a hranga zia^h thin tûr a ni.

e.g. A tha e. A kal ta a.

Tin, a hma^h 'o' a awm chu^han 'v' lâk teltîr tûr a ni. e.g. A tha lo ve. A hmu lo va.

17. MI :

A hranga zia^h fo tûr a ni. e.g. mi sual, mi tha, vâns mi, etc.

18. Hêng Auxiliary Verb— ta, dawn, mêt, tûr, reng, tawh, sa, hi, a hranga zia^h fo tûr a ni.

Hêng, nimahsela, mahsela, amaherawhohu, ohuvângin, chutichuan, chutilochuan, tih angte hi zia^h zawm fo tûr a ni.

Zawm loh hun a awm— 1) Mi tha tak ni (verb) mah selu, a vui ve tho.

2) Rethei hle mah sela, a uang ve viau tho.

3) Amah (Pronoun) erawh chu a tel ve lo.

'Amah' tih hi 'ani' tihna a nih avângin Pronoun a ni.

19. Number ziaak dan :

1) Sawmhnihib leh pariat	$20 + 8 = 28$
2) Sawmhnihibpariat	$28 = 28$
3) Sawmhnihib pariat	$20 \times 8 = 160$

Hetiàng hian ziaak zawm leh zawm lohvin a kawh a tihdanglam daih avângin, zawm leh zawm loh bi en nguna hman thiam ve tûr a ni. Hetiàng hian number engpawh a thua kan ziaak dâwnin fimkhur tûr a ni.

20. Hyphen :

Hei hi ziaak zawm chi hi a ni a, mahsela, figure emaw, huam dang tawng (Foreign word) emaw, Proper Name emaw nêna zawm dâwnin Hyphen (-) thai phei tawi têtin an zawm thîn.

e.g. English-ho, Mêl 15-ah, William-a, Lala-te etc.

21. U :

Hei hi a hrang a ziaak fo tûr a ni.

e.g. Thianté u, Unauté u, Pute u, etc.

Tawngupa (Pi pute tawngkauchheb)

Hèng tawngnupate hi hrilbfiah la, sentence-ah hmang tel nghâl ang ohe.

1. Aihnah phahpui :

Lungrualpui, thurualpui.

Sentence :

India chuan Russia chu aihnah phahpui atân a sâwm.

2. Ban thal nawt :

Nulain tlangvâl a fan hi a ni.

Sentence :

Ban thal nawt hi chu hner fo bîk tûr a ni lêm lo.

3. Beitham :

Tlêm tham, koritu tham lo.

Sentence :

Beitham taka thil inpêk hi a tha ngai lo ve.

4. Chhangkhei :

Chepa lian ohi hming.

Sentence :

Kumin chu chhangkheilin min tam ohkuah thei dawn.

5. Chhawithuai :

Feh haw hmasain lo danga fehten an haw tawh tih an briat nan kawngpênga hnachhâwl emaw, thlai emaw an lo dah sak chu.

Sentence :

Nula leh tlangval tân chuan fanghmaa inchohâwl-thuai hi a mawi viau.

6. Chhuakhalh :

Lu virh nâ ni chhuah hmaa an thawi thin chu a ni.

Sentence :

Hman lai chuan chhuakhalha thawi hi an dam phah fo.

7. Chhundak :

Rângva thingrem.

Sentence .

Chhunduka silhên dah hi a tha.

8. Choak chuan .

Sial emaw, bâwng emaw thlukvûm.

Sentence :

Bâwng kha a choak chuansh vaw rawh.

9. Chuai :

Kutzungchala khai zawh tâwka rit.

Sentence .

Kan khuai lāk chu chuai khata rit a ni.

10. Engphiarin :

Theihtâwpin.

Sentence :

Engphiaa hnathawh chu neih ve hun a awm ngai a nia.

11. Fatumba :

Buhfai phurh nân puan ip anga an siam chu.

Sentence :

Hmân lai ohuan fatumbuin buhfai an phur út út thín.

12. Fulafá :

Ran sa ke pali nei chi.

Sentence :

Pathianin fulafate hi kan ei atân min pèk an ni.

13. Fuanhawr :

Nghalim fuan hun laia sava chi khat lo awm ve thín chu.

Sentence :

Fuanhawr hi hmuh tûr a vâng hle ta mai.

14. Hnlangnar :

Duh táwka ei leh bâr tûr awm emaw, hman tûr awm.

Sentence

Mi hausa inneih ni hi chuan ei tûrah kan hnjang-hnár hle.

15. Hlam :

Puitling lo, Or Sir zâwnga bân ve ve phara khawih. phâk táwk ve ve inkâr, (fathom).

Sentence :

Hlam nîh laia thîh law law a tha. Ft. 6. hlam khat.

16. Hlawhhlân :

Thlawhhlâma nei love thîl dang zuara ei hmuh tumna thîl hi a ni.

Sentence :

Hlawhhlân ei zawn hi chèt fuh a har duh viau.

17. Hlethlath :

Nau; lehual; êm êm; mi bâka uar.

Sentence :

Hleihluak taka tawng hi a tha ngai lo.

18. Hnam leng :

Mi ina riak.

Sentence :

Hnam leng hi tun laish chuan an ohng ta meuh lo.

19. Hawlrivap :

Chinai.

Sentence :

Hawlrivap nèn kuhva hi khâwr a ni.

20. Hmulrip :

Itaik, thik.

Sentence :

Hmulrip ohng mi chu an hmuvingil ngai lo.

21. Hnualsuat :

Duh meuh lo, lai; sit.

Sentence :

Mi hnualsuata awm ai chuan, hnualsuat lohna hmuna awm a tha sawk.

22. Kamrah :

Thlai emaw, thei emaw, thil bul leh bâl chaw atâna hman theih.

Sentence :

Hmân lai chuan kamrah ring mai maiin mihringte pawh an awm.

23. Kawkva :

Engmah love tha thlâwn sêng.

Sentence :

Kan chawhmeh zawng chu kan kawkva dèr mai.

24. Khawihaur :

Thihna lai kemtu thifang.

Sentence :

Khawihnûr tel lo chuan thihna hi a mawi famkim thei lo.

25. Khawpal :

Phûngzawl.

Sentence :

Isuan khawpalte a tidam thei.

26. Khinkar :

Khanohhuk leh khanohhuk inkâr.

Sentence :

Vaimim khinkâr khat kan gnei.

27. Keritu :

Pawimawhna nei, mi ngaihven tlâk; pawimawh;
tûl; awmze nei.

Sentence :

Mi ngaihthlâk loh laia thu sawi hian kori a tu thei
lo.

28. Lai tla khat :

Nu hmun pa hmun, unau piang hmun.

Sentence :

Lai tla khat inhmangaihna hi ohu a sei dúh nge nge e.

29. Laiking fa neih :

Nei sia enkawl zui si lo.

Sentence :

Kan thil neihte rêng rêng hi kan laiking fa neih
túr a ni lo.

30. Mausam :

Endawng, hpusichhiah, ngaihthah.

Sentence :

Mi rethei mausâm hi a t̃ha ngai lo.

31. Mi thuah khat :

Mi fing ni si lo, mahni thu duh lutuk mi.

Sentence :

Ho khat singah hian mi thuah khat deuh an tel
ve ohawk.

32. Meialh en :

Hi túr nei tawh lo, ohhuanohham.

Sentence :

Meialh en mai loh nân hna kan thawk tâng tâng
tûr a ni.

33. Mual buh :

Chawngau chawngpain naupang puala buh an chlar
chu.

Sentence :

Tûn lai chuan mual buh a awm ta lo.

34. Nawthuh :

Tham, thamna.

Sentence :

Nawthuh ohing mi hi ram hmêlma lian ber an ni.

35. Ngarchuai :

Muanghâng, vuaicha.

Sentence :

Mi ngûrchuai chuan thil tha an chân fo.

36. Ningchawn :

Em kil hrui hnânga oher.

Sentence :

Em ningchawn loh chu a chhe hma bik.

37. Padawp .

Ran, a pa ni sia ohî thlah thei lo.

Sentence :

Ran padâwp hi an dâwih duh.

38. Paipawa :

Hmeichhiain an kâwng vêla engemaw an reh, or
venhnan.

Sentence :

Nuin an fate lâwm tûr an paipawn.

39. Pamanga bahzar :

Chhim thlang zawn.

Sentence :

Pamanga bahzâr a duk viau chuan to a haw thîn.

40. Paichawi :

Huan pal, or ban.

Sentence :

Palohawi chu mi dangin lo sawn ngai a ni lo.

41. Pamham :

Duhâm, chuhhelh.

Sentence :

Mi pamham chuan an chôn phah fo thîn.

42. Pawngpawrawl :

Um ôhi khat, tuibûrûm atân an hman thîn.

Sentence :

Pawngpawrawla tuibûr thun chu a tui duh bîk riau.

43. Phar vui hrâi :

Tlai, puar.

Sentence :

Thangate inneih tûm kha chuan phâr vui hrâi ang maia puarin kan ei.

44. Si bih :

Perhpawngin a kawpui atanga a lau zâwnga kaw pêng a nei hi a ni. Sazu-ah chuan 'hlet' an ti.

Sentence :

Leia kua nazawngin si bih an nei lo.

45. Siksîl :

Hei hi hnâng tah a ni a, khumbeu ang deuhva ruah sîra khum chia siâm a ni. Lian pui taksa pum khuh thei khawp a ni.

Sentence :

Siksîl hi tûn lai chuan hmuh tûr a vâng hle ta mai.

46. Saka zuar :

Hei hi sal lem ang deuh a ni. Fa dam thei loten an fa neih ehhun ohhûngkaw hung zâwng a chuan an zâr thîn.

Sentence :

Tûn lai chuan suaka zuar hi a awm ta lo.

47. Sum airia :

Hêi hi dâra siâm bawm tê a ni.

Sentence :

Sum airia hi hmuh zen zen tûr a awm ta lo.

48. Tang ang mai ,

A tháwm chauh ná a, a tak hmuh theih si loh.

Sentence ,

India leh Pakistan inremna hi tang ang mai a ni e.

49. Tui chkuar hnusi :

Sumhmun chhaka thingkhawn hnusi hi.

Sentence :

Hmân lai chuan tui chkuar hnusiah hlâmzuih an phûm thîn.

50. Tahawh :

Ngen tak tea ngên.

Sentence :

Thil intahawh hi ohu inpêk mai a tha e.

51. Taira :

Tiavai, darh, chereu.

Sentence :

Ram a chhlat chuan mibring pawh an taira zo.

52. The ;

Buhtun pawl têt khat.

Sentence :

Bâwng chaw atán the rawn hâwn rawh.

53. U ha lo ;

Engmah ni lo, dawha.

Sentence :

Mi u-ha-lo lutuk hi chu ria vak târ a ni lo.

NO 1. 'NGAI TEH VAWIIN VAN LAL FAPA.

He hla phushtu bi Pu Hrâwva sâni . Lunglei ohhak Balchi khaw chhuak a ni. An ram neih pakhat hming chu Hrâwva ram a ni a, he mi ram an neih tum hian Pu Hrâwva chu ramah a piang a, an ram hming châwi chuan "Hrâwva" tiln a hming an sa ta a ni an ti. A nu leh pain an dam rei pui lo hle.

Kum 1924-ah B.A. a passed a, Mizo B A passed hmase ber sânga mi a ni. Aizawla Mission M E. School, Headmaster hna a thawk tawh a, Aizawla Veughlui lai a ni bawk.

Pu Hrâwva hian hla tam tak a phuah a, tam tak a letling bawk. Hla mi a nihzia a hla atangtein a lang thei hle. A hla phushte chu Mizo hla the tak ni chung-in sâp angin a ri inlâwmte a siam ve thlip thlep a, belh-chian an dâwl hle. Pu Hrâwva hian hla lamah nasa takin min tiphuisui a ni.

1. Ngai teh, vawlin van Lal Fapa,
A ropuna ram pèlin;
Bethlehem dai bâwngin tlâwmah,
A lo piang chûn riang châwiin.
2. A ngûr lo piang pâr ang an lâwm,
Lai lai thangsêl rôn lianan;
Van Lal lo piang tunge lo lâwm
Bethlehem bâwng in tlâwmah?
3. A tân hliaptu bâwng in tlâwm zâr,
Laikhum zâlne ran thlêngah;
A rawn lâwmte chhingkhuale mi,
A chawitu chûn riang Mari.
4. Aw, chu lâwmna leh an hlimna,
Khawvêl mi'n an hmasit chu;
Khawvêl lai tin piang zawng aila,
Kei ka tîp lung tilâwmte.

5. Aw hmangaihna a va na òm !
 Hrehawm tuar, inngaitlâwmin;
 Hring mi chûn leh zua rawn bêlin,
 Ván Lal khawvêl sual Tiantu.

Thu angin.

Châng 1-na : Vawinah hian ván Lal Fapa chuan ván ropuna kalsanin, Bethlehem bângw inah, Mari lak-ah a lo piang ta a.

Châng 2-na : Khawvêl lal lo piangte chu lal in ropui tak takakte an lâwm a, Bethlehem dai bângw ina ván Lal lo piang chu tutenge lâwm ve le ?

Châng 3-na : A mutna ran thiêng chung chu bângw in chung mai a ni a, a lâwmtutê leh mikhual mai bawk an ni. A hringtu pawh mi rethei Mari a ni.

Châng 4-na : Khawvêl mite tân chuan an lâwmna leh an hlmna chu hmusitawm tak ni mah se, khawvêl lal piang zawng zawng aia ka tân chuan lâwmna ber a ni.

Châng 5-na : Hmangaihna bi chu a va nasa tak òm ve aw ! Hrehawm tuar peih khawpin a inngaitlâwm a. Mihring nu leh pa mai rawn thlang duhtu chu ván Lal Fapa, sualnate ngaidamtu chu a ni.

Thu hlawm hrilhfiahna

Vawin ván Lal Fapa. Heta "Vawin" tih kher hian engnge sawi a tum briat dik a har denh. Bible-ah chuan, "Vawinah hian in tân Davida khuah....." tih a awm a, (Luka 2 : 11). Chu mi jawngkam zui chuan 'vawin' a ti a ni thei ang. Kawng dang lehah chuan, Hebrai 13 : 8-a sawi angin, Iesus chu englai pawha pângngai reng a nih awangin, "Vawin" tih bi a hmang a ni thei bawk ang.

A ropuna ram. Ván hmun, Pathian chènna.

Chun riang chawi. Nu rethei tak pàwm.

A ngur lo piang . Lal dang lo piang.
 Lal lai thangsai run hanah . Lal in ropui mi sawi huai
 luai tlingah.
 A tan hliaptu . Isua pianne bawng in chung.
 Laikhun zalna thlangah . Isua an mutna ran chaw
 j êkna tniêng.
 A rawn lawmtu chhingkhual . Isua lăwm tu mikhualte.
 A chawita Mari . A hringtu mi rethoi Mari.
 Hring mi belin . Mihring nu leh pa kâra lo piangin.
 Khawvel suai . Evi leh Adama bawhohhiatna avânga mi
 zawng zawng thihna chu.

NO. 2. AMI AN RIANG MAW

He hla phuahtu hi Pu Rokûnga (1914—1969) Thang-
 lûta fapa a ni a, Aizawl Mission Vênga awm a ni.
 Presbyterian Kohbran Upa atân nemngheh a ni. Hla
 phuah thiam tak a ni a, hla za sia tam mah a phuah
 nghe nghe. A hlate chu hnem hla te, sakhaw lam hla
 te, hla lênglăwng te, Krismas lam hlate leh hla dang
 tam tak a phuah a. A hla phuah thiam avâng hian
 têngkapui te, no mawi te, Rs. 500/- laite a dawng. A
 hlate chu mawl tak, tha bawk si, thuangtlam tak si, mi
 mawlte pawhin kriet thiam nghâl mai theihin a phuah
 a ni.

1. Ami an riang maw van mi a lo piang,
 Bethlehem bawng in tlăwm a ngâk e;
 Amah chu mihring leh Pathian a ni,
 Lal leh Chhandamtu nih a fâwm.

Hlim takin Amah i fak ang u,
 Min chhandam tûrin a ingaitlăwm;
 Ropui rawh se aw, ropui ber rawh se,
 Pathian kan hnêna lo thleng hi.

2. A lalua thuruk miten an briat loh,
Chatuana Pa angchhûnga mi chu;
Mi finge leh a lalna arsi nêh,
Van mipuiten an rawn puang ta.
3. Hlimin i au vang, lal thar a piang ta,
Thinlungia Amah chu i bia ang;
Edom rimtui leh rangkachak sin,
Thinlunga, tawngtai a hlu zawk.

Thu angu

Châng 1-na: Bethlehem bawng inah mi zawng zawng rethoi berin a lo piang a, mihring leh Pathian min, Chhandamtu nih a fawmkêh baw a ni.

Thuawh: Min chhandam tura ingaitlawma chu hlim takin i fak ang u. Pathian kan hnêh lo thleng hi ropui ber rawh se.

Châng 2-na: A lal rûk riauna mi briat thiam loh cau a chatuana mi nihna hi a ni a; chu chu mi finge awmziaah te, arsite len van mipute chuan an puang chhuak a ni

Châng 3-na: Lal thar lo piang chu thinlung taka lawmin i bia ang u. Edom thil rimtui leh rangkachak-te ai chuan thinlung taka biak a sawt tawh zawk a ni.

Thu hlawn hrilhfahna.

Ami an riang maw: Mi zawng zawngah a rethoi ber mai e Bawng in tlawn a ngah: Bawng ina lo pang.

Mihring leh Pathian. Mihring a ni a, Pathian a ni baw a, mihring Pathian a ni.

Pathian kan cheng: Mihring zinga Pathian lo awm A lalna thuruk: Tlawm taka Lal a nihna chu.

Pa angchhung: Pathian duhsakna dawnna hmun dinhmua

Mi finge: Isua pian laia arsi chhuitu khaw chhak mi finge.

Lalna arsi: Isua pian laia mi finge zui (chhui) zel arsi.

Van mipui: Iana pian sana van zaipawite.

Edom rimtui: Edom rama thing pakhat hnai atanga rimtui an siam ehu, "Edom rimtui" an ti.

Thialanga tawngai: Tih tak meuhva Pathian bia.

Thupui

He hla hian Iana lo piaona hmun tlawmzia a sawi a. Pathian ni mah se, ran in maiah a piang a. A ruka lai a nihna pawh arsi te, mi finge leh van zaipawite chuan an rawn puang te a ni. He Lal thar hi khawvel thil hlute ai chuan rilru leh thinlung taka biak vur a ni a.

Min ohhandam tura inngaitlawma chu ropui ber sola, hlim takin i chawimawi theuh ang u.

NO. 3. MIZO KAN NI

He hla hi Pa Thanga (Pi La'sangpui pa) phuah a ni a. Amah hi Mizo Matric passed hmasa berte zinga mi a ni; kohhran upa a ni bawk. A hla phuah lar tak pakhat chu Dr. Fraser-a leh Cole Sap, bawi chung-changa an inkhin thua mi hi a ni a. Shillonga lehkhia a zir laih Dr. Fraser-a chuan thiam a chung te tih a briat' chuan, "Aw Lalpa, Chungnungber, kan fak ble a che" tih hla hi a phuah ngai te zung zung mai a ni, an ti.

Sawrkâr millan tak a nia, thubuai hlabusia mi rawn tiak tak a ni. Kum 1967-ah a thi. A hla hi hrilhfiah vak pawh ngai lo khawpa chiang sa a ni.

1. Mizo kan ni hawm ilangin,
 Ken hoam thutna thu sawm xlin;
 Thil thain kan ram timawin,
 Mizo hawm teh u.

Kan tläng a thawveng e,
 Kan lui kawr a mawi e;
 Kan tlangvâl an thiam vei nèn,
 Kan nula hmêl a tha e,
 Thil bawlbhlawh chawimawi kan duh lo,
 Thil tha, thil mawi, pawm kan duh fo,
 He mi hian hrehawm a um bo,
 Mizo lâwm teh u

2. Mizo kan ri lâwm ilangin,
 Kan vânsaihna tungding zêl-in;
 Thian suel kawm i hân zêl ang u,
 Mizo lâwm teh u.
 Kut thehrui hmanng thiam bawk te chu,
 Iuzah tawnin bnam rawngbawlin;
 Chawimawi i lo tum theuh vang u,
 Mizo lâwm teh u.

Khual thlen a tha e,
 Mitthi zawn a mawi e;
 Damlo lo thlawhsakte kha,
 Tlâwm leh sah dawn a ni ngai;
 Satla leh mei kânga huai hi,
 Kan fate leh unau an ni.
 Thian obhan thih ngam an awm fo si,
 Mizo lâwm teh u.

Thu angin :

Châng 1. Mizo kannih avângin lâwm ila, kan hnam thatna tûr pawh pawm zêl ila. Thil thein kan ram i timawi ang u. Mizote chu lâwm zêl rawh u. Kan tläng lah hi a thewveng a, luikawrte pawh bi a mawi a nia. Kan tlangvâlten lehkha an thiam a, kan nulatê hmêl leh a tha si. Thil bawlbhlawh kan duh lo va, thil mawi kan duh zawk a, chu ngêi chuan kan rama hrehawm a tibo a ni.

Chàng 2-na : Mizo kan nih avângin lâwm ila, kan vâneihna pawh i hmang dik zêl ang u. Thian sual kawm pawh i bânzan ang u. Kut themthiamte pawh hi i chawimawi ang u khai, i zah thiam bawh ang u. Mikhual thlen te, mitthi zawn te, thei lo tanpuite a mawi a, sa tlaah leh kang thelhah lah huai mi kan ni. Thianta nunna ehhanhim duh vânga thih ngama ehhan duhtu kan ni bawh. I lâwm zêl ang u.

Thu hlawn hrilhfiahna

Kan tlang : Mizoram tlangte

Kan lui kawr : Mizoram lui kawr.

Kan nula tha; Kan nulate nungchang a tha,

Vanneihna tanding : Vanneihna hmang thiana humbah tha zêl.

Khual thlen tha : Mikhual thlen a tha.

Damle lo : Dam loh vânga hnethawk thei lote hlo thlawh sak.

Tlawm leh zah dawn : Tlawm nih leh zahthlak ngaihtuah, hmingchhat lei zahthlak mu:pho dawn.

Sa tla : Zânah sakei te, chinghna etc. ten ran a sehin "Sa a tla e," an ti thîn. A ran seh chu ehhan chhuah ngei an tum tlat thîn.

Mei kang : Ram kang te, in kang te, chu mi thelhnaa huaisen chu a ni.

Thian chhan : Sakei te, savawntein mi a sehin, a seh loh zawk chuan a sen zawksa chu ehhan chhuah a tum ngei ang a, thih thlang pawhin a thianpa chu ehhan a huam ang.

Thupui

He hla hian Mizo nun mawi tak—Tlawmngaihna nun chu a sawi a ni. Chu mi ze dik tak chuan bnam thatna tûr a zawn a, ram tân a thawh a. He ram lui leh tlangte hi a mawi a, nulate huêl lah a tha si. A

miten thil dik lo an duh lohna hian hrehawmna a òm bo bawk. A vānseihna hmang thiam tûr leh thian suai chu hawisen tûr min sâwm a; a tha leh tui ngela ram tihmawi a duh bawk.

Mi khual thlen te, mi zâwn leh damlo hnathawh sakte a mawi a; tlâwm leh zah dâwn thiam mi, mei leh sae huai, thian ohhans thih ngamte an ni. Hetianga nun mawi neitu Mizote chu i lāwm ang u. A thu zirtir: . Mizo nun mawi tak chu mahni mihring puite tanpui hi a ni a, chu chu awm reng tûr a duh bawk a ni.

NO. 4. DAM LAI TUIPUI FAWN.

He hla phushtu hi C.Z. Huala a ni. Sikul 'lam endiktu hna rei tak thawk tawh a ni a, Middle School Headmaster a ni tawh bawk. Mizo tawng thiam tak a ni a; hla lam pawh a thiam hle. A hla phush thiamzia chu a hla atangte hian a hriat theih hle a ni. A hlate chu khawhar leh lusûn ohhûngte hnem nân a tha hle a ni.

1. Dam lai tuipei fawn pi'ah lamah chuanin,
Ka lungkham ram ông mawi chu a awn;
Ka nghákblel êm e, Chhandamtuhov'
Lênza hun tûr, lenrual duhte nêh.

Min thlen ang ohe, ka Lalpa duhawm,
Lili pâr vulna i hmun mawi chu;
Aw, engti-oge maw ka thlen ve dâwn,
Chhandamtu hmun tiam then loh ram chu?

2. Ka ngai zual thin Lalpa, lunggaih nêh,
Rinin min thlirtir la, chu ram chu;
Aw lo mawi zual la, ka thinlung ohhûngah,
Tiz, ka bâng ang lunggaih ka tah chu.

3. Túnah khian min. ngăk a, ka lungdăhten,
 Chhandamtu lônna Zion-ah chuan;
 Aw, engtikah ngo ka han thlen ve ang?
 Chûng chu ka zaipui ang then loh nă.
 4. Min lo kai ang cho aw, ka Chhandamtu,
 Ka rônna thlâlôr atang hianis,
 Ka pan zêl ang, Beram No Lal lônna,
 Aw, then-lohna ram chatuan piarlâl.

Thu angin :

Châng 1. Ka ngăkhlel êm êm ram chu dam lai
 hun piak lamah chuan a awm a. Ka thian duh takte
 nêna Chhandamtu hova han chên za hun tûr chu ka va
 han ngăkhlel êm ve aw!

Châng 2. Lalpa, chu ram chu ka lungngaih ni hian
 ka ngai zual thîn a, rinnain min hmuhtîr ve ta che.
 Ka thimlungah hian chu ram chu lo mâwi zual zêl sela;
 tichuan lungaih vânga ka tsh lai pawh bi ka bâng
 tawh tûr.

Châng 3-na : Khita Chhandamtu chênna vân Zion-
 ah khian tânah pawh ka thian duh takte chuan min
 ngăk a, engtikah ngo maw ka thlen ve dâwn chu aw!
 Chu mi hmuna mite chu kan inthen tawh ngai dâwn
 lo tih hriat nân ka zaipui dâwn si a.

Châng 4 na : Ka Chhandamtu, he khawvêl atang
 pawh hian min hruai zêl la, tichuan inthen tawh lohna
 Isua chênna chu ka thleng thei ang.

Thunawn : Ka Lalpa duh tak, lili pârte an vulna
 hmunah chuan min hruai thleng la, Chhandamtu hmun
 min tiam chu engtikahge maw ka thlen ve dâwn tak
 chu aw !

Thu hlawn hrilfishna

Dam lai tuipei fawn lam : He dam ohhûng ni a lo
 tâwp huna thlarau kh wêl ram chu

Iengkhām : Engto, nghakhlelhawm.

Lili par vulna : Lili chu pangpār ~~chhāp~~ a ni a, chu-
tiang pangpār chu pār vul chūk anga-sungtuahna hmun
Then loh ram : Inthen awm lohna, ~~vān~~ ram.

Tunahkhian . . . nghake : Kal (thi) hmasate chuan tūn-
ah pawh khian miu nghāk reng a ni.

Zion : Hoi hi Jerusalem daia tlang pakhat hming a ni
a, Judaten Pathian chenna hmunah an ngai. Heta-
hian vana Pathian chenna hmun chu a sawi a ni. Koh-
bran hi 'Zion' tih a ni thei bawk.

Ka rumah thlaler : He khawvêl hi thlêl hmun anga
sawi a ni thiu; khawvêl hrehawmzia a sawi a ni.

Beram . . . lema : Vau ram sawina bawk a ni. Beram
No a tih hi lema a ni.

Pialral : Hoi hi vau ram tak tak thlen hmas hmun pa-
khat sawinath an hmang; m. hse, hetah hian vau ram
sawina bawk a ni.

Thupui

He hla hian thih hnua awmna tûr thlarau khawvêl
hmun nawmzia tûr chu a sawi a ni. He lei nun piah
romah chuan th'ien hlân a nghakhlel a. Pathian hnênah
a dîl a ni. A lungngaih nite hian hla phuahthu hian
chu ram chu a ngai zual a. a thian duh takte pawhin
chutah chuan lo nghāk rengin a hria a ni.

NO. 5. BUAINA LO KIANG LA.

He hla hi Pu Patea (Zelians) phuah a ni. Khaw
hrang hrangah a awm tawh a, Samthang te, Khawbung
te, Kâwl (Burma)-a a awmnate hi a chên rei deuhna
hmaunte chu a ni. Hla 55 a phuah a, pahnihte tih loh
chu sak lâr vek an ni. Samthanga a awm lai hian kum
56 mi niin, kum 1950 March ni 30 khân a tui. Hla
phuah thiam tak leh thlarau mi tak a ni.

1. Bualna lo khang la, ka ram ka chuan ang,
Khawvêlah hian ka thla a ngan thei lo,
Lalpa siam Selam thar ka thlir ang e.

Aw thawhlehma ni ropui, thihna huehtu,
Khaw thianghlimah chuan min thien la,
Lui kam mâwi zâwkah chuan,
Buai leh thihna hnehin ka zâi ang e.

2. Ka Tap e Lalpa i hmêl hmu lovin,
Awmkhua harin tlai ni ka lêng zo lo,
Zion kulhpui, khawiah nge maw i awm?
3. Pialral ni êng mâwi, ka kawng thim takah
Lo êng langin, Lalpa ka kal thiam lo,
Buai leh thlan thim takin min lo nang vêl.
4. Ka dam lai ni hi thlanah ka pêl ang,
Mahse min nghahna ram ka pan zêl ang,
Luipui luang ri rehneah ka chawl ang.

Thu angin :

Châng 1. Bualna, lo khang tawh la, vân ram thlir ka duh tawh a, he khawvêlah hian ka tklarau a râi-muang thei ngang lo.

Châng 2. Lalpa, i hmêl ka hmuh loh avângin, ka tap a, ka khua a har baw si a, i tel lo chuan ka ni-lêng thei lo a ni. Khawiahnge maw Zion kulhpui (Lua) chu i awm le aw.

Châng 3. Nang, Pialral ni êng mâwi tak ka Lalpa chuan ka dam lai ni hreawm takah bien min rawn thiamuan loh chuan nun dau ka thiam zo ta lo, thih buaina chuan min chim mup mai si a.

Châng 4. He ka dam lai akas hi thlanah hnut-ohhiahin ka thl-rau eraw chuan i hnêi lam a pan zêl ang a, lui luang rite awm tawh lohna hmunah chuan ka chawl ve tawh ang.

Thunawn : Aw Nang, thawhlehma hun, thihna pawh hnehtu chuan vâuramah, thih theihna piah lamah chuan min awmtir la, buaina leh thihnaate pawh hlen zovin ka zai ve tawh ang.

Thu hlawn hrilhfianna.

Buaina : Thina avânga buaina.

Ka ram : Thlârau khawvêl ram, thihna awm tawh lohna chu.

Chuan : Thlîr.

Thia thei lo : Thlârau nun thlamuang thei lo.

Salem : Vâ Jerusalem chu

Thawhlehma ni ropui : 1) Kristian tam tak chuan Isua lo kal leh hunah mitthi zawng zawng an tho leh vek ang tih an ring. Chu mi ni chu 'Thawhlehma ni ropui' a ni ang.

2) Evi leh Adama bawhohhiatna avânga thlârau thi ta anga ngaih chu, Isua an rin (pianthar) veleh an lo nung leh ta a, chu chu Thawhlehma tih a ni bawk.

Khaw thlanghlîm : Vâ Jerusalem, vâ ram.

Lui kam mawi zawk : Takas thihna hi lui dai kai tûr anga sawi a ni. Chu thihna (lui) piah lam ram chu a sawi a ni, vâ ram chu.

Buai leh hach : Thihna avânga buaina, lusûna hi thlârau khawvêlah chuan a awm tawh dawn lo va, chu-tih hunah chuan thihna a awm dawn tawh lo va, thihna chu hnehin a awm tawh ang.

Tlai ni zo lo : Lusûnte tân khawvêl hi a hrehawm êm avângin ni a rei duh hle thîn. Chuvângin nilêng zo lo angin a sawi a ni

Zion kulhpui : Isua (Pathian) sawina a ni. Zion chu Jerusalem dâia tlang pakkhat, Judsten Pathian awmna an ngaih a ni. Pathian chu hetah hian Chhendamtu anga ngaihna a ni

Pialral . . . mawí : Pathian ohu Éntu anga sawina a ni.
Pathian sawina bawk a ni.

Ka kawng thim-tak : Lusúnte tán, an dam lai uun kawng
hiehawm tak ohu 'kawng thim' a vuah a ni.

Buai leh . . . vel : Thihna chuan min chim buai ta.

Dam lai ni : Takesa dam lai ni (hun).

Thianah pel : Takesa ohu thlânah hnutchhiabin a thlarau
chuan thlarau khawvêl lamah a kalsan tawh ang.

Lupui . . . reha : Lusûn busina awm tawh lohna hmun,
thih vânga businain a chim phâk tawh lohna hmun.

Thupui

Hla phushtu hian thihna avânga busina awm fona
piah lam vân ram chu a thîr a ni. Chu mi hmun ohu
thawhleh hunah chuan a chang tawh dawn a ni. Chu
mi hmun thlen hma chuan ni hi rei a ti êm êm tbin;
Lalpa ohu hnêmtu atân a au ruai mai. A thih ve hun
chuan thih vânga businaten a chim tawh lohna hmun-
ah chuan a châwl ve tawh dawn a ni.

NO. 6. VAL UANG THLAWN

He hla hi Pu Chhuana Sêrkâw zirtirtu thîn chuan
a phuah a ni. 1940 vèl laia Mizo hla uangte zinga a
lâr ve pawl tak a ni.

- 1, Lawi ang than tum chenggrâng chawiin,
A chhuak, than hâwl nân;
Iau a tum hmâna Chawngbawla, bawl, bawl, bawl,
Zalam tum kawng thuanin a suangtuah rual khâm
[nân,
Tawng ila phusivawm râwl lian nghe vâ, vâ.
2. Chenggrâng chawi lo salèng zawng chuan,
Nêm râng puan sin sèng;
Lung laia koh ka nuam ngei e, thai, thai, thai,
Tawng tak ila zo nêman sa zawng laia hrâng,
A chûn ngain a nîl ngei ang lui thi, thi.

3. Chawngtinlêrin mai a sâwm e,
 Zalèng zawng khâwm nân;
 A tawng ta e, zalam ðhuamah phusivawm, vawm,
 Chengrang kau zai rêl lo vâl uang thlawn tlan duai
 [duai,
 Thilnai phângin tâng lai a kham ngoi hui, hui, hui.

Thu angin :

Châng 1. Lawi anga hmingthan tumin, silai puin
 a chhuak ve a. Hmân lai pasaltha Chawngbawla an a
 tum a, savawm emaw, sangbal emaw hmuh a rilrûk a;
 kawng pèng ðhuam laiah chuan ding meuhvin a suang-
 tuah a.

Châng 2. Silai pu ve ngai lo, puan sin chawt mai
 mi narante chu, 'Hmeichhia ang chauh,' tia han hnuei-
 chhiah ka châk a, Zoramah sa hrâng hmu blauih ile
 chuan a no chu le a nu ngaiin a mittui a tla zawih
 zawih mai ang lo.

Châng 3. Chawngtinlêrin mai a sâwm a, ðhianta pun
 khâwm nân kawngpông ðhuamah savawm a tawng ta a;
 mehse, kah zai rông a rêl ta lo, a uang thlawn mai a
 ni te, a tlânchhe ta duai duai mai. A hlau hlawp pawh
 tha khârin a hûi a hûi mai a ni.

Thu hlawn hrilhfiahna

Lawi ang . . . tum : Lawi chal hi hui sâwk leh hming-
 than sâwk mih duhin a sia tè sâwk emaw, a sia hui
 sâwk pawh tai nei rông rêngin a khawsa ðhin a; chu-
 tiang deuh chuan 'lawi ang mais hmingthan tum' a
 a ni.

Chengrang chaw : Silai pu.

Thanhaw : Hmingthan nân.

Ian(iang) a tum : An (ang) a tum.

Chawngbawla : Hmân lai Sepni khaw pasaltha.

Zalam thianin Kawng thianin,
 Suangtuah : Ngaihtuah ; rilrak.
 Rual khum : Thianto khum.
 Tawng ila : Hmu ila.
 Phanjavawm : Sayawm,
 Naho yar : Sanghal,
 Lung laia : Hnehohhiab taka koh.
 Tawng tak ila : Hmu ngai ila,
 Sa zawng laia hrang : Sa zawng sawnga kawlh ber.
 A chun ngaiin : A nu ngaiin.
 Luai thli : Mittui.
 Zaleng , . . nan : Thianto pun nan.
 Chengrang rei lo : Silai hman nachang hre lo.
 Thinal . . . kham : Hlanthawng rilru nuam thei lo.
 Chengrang . . . chuan : Silai pu ve ngai lote chuan.
 Nem rang puan sin : Puan sin.
 Se'ng : Sela, sela chuan.
 Thai : Nupui, hmeiophis.
 Zo neman : Zoramah, ramhnuai daiah.
 A nu' ngai ang luai thli : Mittui a hru ngai ang.
 Chawngtisler : Ramsa chungu thune tu nula.
 A tawng ta e : A hmu ta e.

Thopui

He hla phumtu hian sa kah chak, kap ngam lawi
 si lo tlangval dinhmun a sawi a ni, Sa han kah a,
 hming han tiuthana, kap ve lote han deu sawn a chak
 hle a; vanneithlak takin sa chu a tawng fu ta ngai a,
 mahne kah ahnkin hlawin a tlanghhe leh si a ni.

NO. 7. THAISAWIH HLA

He hla hi Pu Lalmama (1902—1959) phuah a ni.
 Hla a phuah thiam a, zai pawn a thiam hle bawh. Hla
 tam tek a phuah a, thawnthu te, lem-chan (drama) lem-
 te pawn a ziak tam hle. A hla phuah thiamzia chu a
 hla atang hian a hriat theih hle a ni.

Sakhaw mi tak a ni a, Sêrkawn Middle School-ah
Headmaster hna rei tak a thawk tawh bawk.

1. Thlunglu vau ang a vul lai khan,
A thâi a hau en tih chu;
"Tuan rêl lovin chbâm ang i zâl,
I thawh leh thum ka thawk e."
2. A thâi a hrâng diau bil lovin,
Tukrain ka tuan nâ'ng e khai,
Zing sum su la, bâwng lo sâwr la,
Kâwltu kei ka chawi nâ'ng e.
3. Vawk chaw pe la, ár lo lawi la,
Tabpuan pawh lo khâwng ang che;
Ka li-an lãng e, zalam tuanna
Saw râl sâwmfang dum durah.
4. Z-mual a liam ka pí tê chu,
Hnutiang hawi lèk lovin;
Thin lai nuarin, awi maw, ka pu,
Thribwi sam a tum rûn e.
5. Bai-jin a khái, bruizèn a keng,
Kâwin kûn a chuh ka pu chuan;
Dumi a zawng, Seni a bling,
Eun tih, saw a sawr dawn e.
6. A nuam lo ve thlunglu a lei,
Ka pu siah a hnâwle;
Sir tin a hnâwl, phei lai a vawr,
Leah a khên; thlu dêr e.
7. Sublung chhirin ka pu put chu,
In chi fup a tut ze t vi thul;
Lâikhum a zâl, tinkon a dáwn,
Árva rûn câny a vai e.
8. A thâi a hâwng, a hrâng rual e,
"Rêl thang ka dawn zo lo ve,
Ka dem lo che, ka dem lo che,"
Tui ang lei ka nôm duai e.

Thu angin

Chàng 1. Lu ʔuak vâv vo tawh hlan a nupui a hau va, "Hnathawh zâi rîl lovin i mu reng mai a, i thawh lêt thum lai ka thawk a ni," a ti a.

Chàng 2. A nupui thinur chuan tlâwm mai duh bik lovin "Ram hna ka thawk ang a, nangin buh dêng la, bâng hnutê lo. sâwr bawk la; tin, keiin tuthlawh ka'n hûm thung ang e,

Chàng 3. "Vawk chaw pawh lo pe la, âr lo lâwi la; puan lo tah bawk la, râl khata buh tlim durna hmunah sâwn kei ka feh thung ang e," a ti a.

Chàng 4. Ka pi chu le hnung lam hawi lo lèkin a feh ta daih mai a, a thinur chuan ka pu chu tháibâwia siam a tum ve ta tiat a.

Chàng 5. Ka pu chuan báltin a khâi ta a, hruizên a keng bawk, in hnuai a pan ta. Bâwng dum a zawng a, bâwngpui sen zawk a bling ta thung. En rawh le a sâwr dawn saw.

Chàng 6. A sâwr hlei thei lo, bâwngpui chuan a lu a thing vèl ta. Ka pu chu le, a sirah a si thlu ta dêr mai. Bâwngpui lah chu a vir vèl a, a ʔum bawk nê; ka pu chu leiah a khêng thlu dêr ta mai.

Chàng 7. Ka pu chu inohhîr takin in ohhângah a lát ze ʔbul ʔbul ta mai. Khumah a mu a, engkim a ngaihtuah kual vèl a; chutih lai chuan ârte lah chu lâwitu awm lovin an lo vâkvâi si.

Chàng 8. A nupui lo haw chu a thin a ur zual sauh va, "Rê, ka dawn zo ʔawh lo, ka dem awzawng lo ohe. Ka hmin zo ta ngei mai," a ti ta hial a ni.

Thu hlawn hrîflahna

Thlanglu vau ang vul: Lu ʔuak; vâube pâr ang mala vâv bup tawh.

A thai: A nupui.

Tuan rel lovin : Hnathawh²zâl rêl lovin.

Chham ang i zal : I mu reng mai.

Chham : Changpât tihna mai a ni. (Chbân êk-Changpat êk.)

A thai a hrang : A nupui thinur thawk chu.

Dian bîl lo : Dusp kâi duh bîk lo; nêmm duh lo.

Tukram ka tuan : Hna ka thawk; blo ka thlo.

Zing sum su la : Buh zing dêng la; zingah buh dêng la.

Bawng lo sawr la : Bâwng hnutê lo sâwr la.

Kawitu . . . nang e : Keiin tutblawh ka hûm (keng) ang e.

Tahpuan . . . ang che : Puan lo tah ang che.

Ka liam ta nge : Ka kal mai ang e.

Zalam tuanna Mite hnathawhna.

Sawmfang dum dur : Buh tha dum hluah hluah.

Zamual a lim ; A feh liam ta. Thâibawi : nupui ngam lo. Nupui hlau.

Hnuting hawi lek lo : Hnung lam hawi lo lèk. leh hawi tawh lo.

Thin lai nuar ; Nuar : ngên neia lungawi duh lo.

A tum run e : A tum tlat mai.

Dami : Bâwngpui hming.

Seni : Bâwngpui hming.

A nuam lo ve : A phal lo ve, a hel e.

Thlungla a lei : A lu a tking vêi a.

Sirah a hnaw : A sirah a sâwr bet.

Sir tin a bawl : Kil tinah a vir vèl.

Phei lai a vaw : Ke a per, a zuang vèl.

Suiblung chhlin : Inchhirin, rilru inlamlêtin.

A lut ze thul thul : In ohbûnga lût hnu hnu.

Lai khum a zal : Khumah a mu.

Tinkim a dawn : Engkim a ngaihtuah vêl.

Arva run sang a vai e : Âr lâwina tûr hre lo vâk vèl.

A thai a hawg : A nupui a lo hâwng.

A hrang zual e : A thinur zual e.

Rcl thang . . . lo ve : Mi rcl tûr pawh ka ngeihtuah chang tawh lo ve.

Tui ang nem : Hmin dèr, thu hnial miah lo.

Thupui

He hla hian, nupuiin a pasal a hnebzia a târlang a. ni. Pasal chuan tar tawh tak a nih hnum a nupui a hau va, thawk tam a intihna ohuan a ohaldelh a. A nupui thinur chuan in lam sekrek hmeichhe hna zawng zawng thawk túrin a chah a, a feh ta daih a. A pasal chu inah a swin ta thung a; puantab, âr lawih, vawh chaw pèk, bawnghnute sâwr a han bei vèl chu a buai ngei mai, bawngpuiin a khèng thlu a, inah a lût ze thul taul a. A nupui lo hâwn zet ohuan a lo hmin zo ngei mai.

A thu zirtir : Mi hna chanpual hriet thiampni loh hi, nupa nun stân pheichuan a pawh hle a ni.

NO. 8. ENNA NUNNEM

He hla hi Sâp tlangvâl pakhat John Henry Newman-a phuah a ni. Amah hi zin vèl mi a ni. Vawh khat oku Europe ram a fan latin Sicily thliarkârâh thih ngamin a ná a, a lo that leh ohuan Marseilles panin sèrthlum phur, lawngah a ohuang haw ta a. Sardina leh Corsica inkârâh ohawlhkâr khat lei a châm latin he hla hi a phuah ta a ni.

* He hla hi mi sang tam takin tha an ti a, hla tha thlan pathum zingah a tel phâk a ni. Zoswanga let-lingtu hi Zosâphara a ni.

1. Enna nunnêm, thimin ka vêl a bâwm,
 Mi kai ang che,
 Zân a ni e, in hlatin ka lo awm.
 Mi kai ang che.
 Ka ke vêng la, thlir hlat ka dil lo ve,
 Tiêm-tê a táwk—pên khat pawh ni mah se.
2. Hetiang ka duhin ka tawngtai ngai lo,
 Mi kai ang che,
 Ka kawng ka thlang duh thín—tûnah erawh,
 Mi kai ang che.
 Ni him ka lăwm thín, hleuhna awm mah se,
 Chapovin min hneh kha theihghilh ang che.
3. I theihnain min hnêm tûn hnu pawh'n,
 Mi kai ang che,
 Kawng ehluh ohlovah, khâm leh suar nasaan,
 Mi kai ang che.
 Tin, nakmah kbawvârin ka hmaa
 Lui kai sa chu ka táwk ang—awmbo nân.

Thu angin :

Châng 1. La'pa, zânah khua a lo thim a, in a la hlat hle si lai hian min lo kai la. Hla tak hmuh theih ka dil chuang lo; ka ko pên min vên phawt chuan pên khat chauba tiêm pawh ni se ka tân a táwk a ni.

Châng 2. Mîo vêng him tûrin ka lo dil ngai lo che a; tûnah erawh chuan 'Min kai ang che' tih hi ka duh thlan a ni ta. Chaponain min hneh thín laia him-na dik lo—hlaubawm tak tak ka lo himpui thinte kha min theihghilh sak tawh ang che.

Châng 3. I thiltihtheihnain tûn a tawng chuan min thlamuan tawn a, dam ohhûng nun kawng harsa leh huainaah pawh min bruai zêl tawh a. Tichuan, lei hring nun e ral tunin. taksa khawvêl hman zote nêa chuan kan iuhma ang a, kan chêng za tawh ang.

Thu hlawm hrihfianna :

Easa nunsem : Pathian, Lalpa,

Thim : Dam ohhûng nun harsa leh businate.

Zan a ni e : He taksa khawvêl piahah hiau chatuan khawvâr chu a awm dâwn a, chu chu a thih hma chuan a hmu dâwn lo. Chuvângin a dam ohhûng ni chu hla phushtu hian 'Zân a ni e' a ti a ni.

In (house) llatin : Chatuan in, thih hnua ohan tûr chu a hlat-ribin a inhria.

Ka kè veng la : Ka kalna apiangah min bruai la.

Hetiang ngai lo : Pathian thlamuanna duh siin ka lo la dîl (tawngtai) ngai lo.

Ka duh thin : Keima duh thlanna lamah ka lo chông thin.

Ni hlim thin : Pathian duhzâwng ni lo hlimna, la hlaubawm tûr si lăwmin ka lo awm thin.

Chapovin kha : Chaponain min hneh thin lai hun kha min theihngihl sak ang cho.

I theihnaia pawh'n : Pathian chuan min thlamuan a, tûn hnua pawh min thlamuan zêl ang.

Kawng an : Dam lai nun kawng harsa leh buai-thiâkeh

Khawarin : A thih huna chatuan khawvâr a hmuh tûr chu.

Ka hmas—Lui kai sa ; A thih hun chuan lo thi hmasate (lui kai hmasate) chu a hmas lui lo kai hmasate angin a sawi a ni.

Thupui :

He hla phushtu hian Pathian chu dam ohhûng hun harsa leh buai-thiâkeh pawh hruaitu atân a thlang a ni. He khawvêla nuamsip bawla a lo khawsak tawhnate chu theihngihl tûrin a dîl a. A thih hneh pawh thi hmasate thlarau nêh chuan hlim taka chêng za tûrin a inring a ni.

NO. 9 TUIFINRIAT ANG KHAWNGAIHNA HI

He hia hi Zosapthara lehlín a ní a, Zosapthara hi hla mi tak a ní. Hla phuah leh lehlín a thiam òm òm bawk. Kristian Hlabua a tam ber hi chu Zosapthara lehlín a ní. Pathian biakna hlaah min tiphuisui hle. Hnam dang a nih vâng erawh chuan a hla awmzia thûk mah se, a tìoh lai a awm.

1. Tuifinriat ang khawngaihna hi,
 Tui liam angin ngilneihna;
 Nunna Lal thianghlum thihna hi,
 Ka nun tlanin a thi a.
 Tunge a hmangaih haiderin,
 Fak lo tunge awm thei ang?
 Tâwp lo tawpin vân awm chhûngin,
 Amah an theihngihl lo vang.
- 2 En ten, Kalveri tlâng chungah.
 Thûkna puite a keh ohhia;
 Pathian hmangaih a khuahle,
 A puak darh, a va tihzia!
 Pathian hmangaih leh lainatna,
 Mibring lamah a luang kawp,
 Felna leh hmangaih inremin,
 Khawvêl thiam loh hi a fâwp.

Thu angin

Cháng 1. Isua hmangaihna chu tuifinriat ang a tam leh sau a ní a. Isua, Nunna Lalpa chuan laka min tiau chhuah nân a thi a. A hmangaihna hi tunge haider thei ang a, fak lo awm thei ang le? Vânah pawh an fak tâwp dâwn loh avângin theihngihl rual a ní lo vang

Cháng 2. Kalveria Isua thihna chuan Pathian hmangaihna a fûn khâwm lo darh sau ta chu a va lâwmawm òm! Pathian thatna chuan khawvêl thiam ioh chang hnu hi a lamah a híp khâwm leh ta vek a ní.

Thu hlawn brilhfiahna

Tuifinriet khawagaihna; Pathian khawagaihna tui-
finriet anga tam.

Tui liam . . na : Pathian ngilneihzia chu tui, a kuanga
leang lova liam huan huan anga tam leh nasa.

Ka nuu tlanis : Bawhohhiahna avanga suala bo hnu min
tlan ohhuak a.

Thukna puite . Pathianin mihring a hmangaihna.

A khushte : Pathian hmangaihna chuan thatna zawng
zawng chu a khusp vek a, Isua thihna chuan a tikeh
(puak darh) ta.

Khawvel fawp : Pathian hmangaihna leh ngilneihna
chuan mihring sual bo tawh chu a lamah a bip khawm
leh ta a ni. A hmangaihna chuan khawvel sual bo
tawh hi a fawp leh ta a ni.

Thupui :

He hla hian Pathian hmangaihna nasatzia tár lan
a tum a ni. Pathian thatna sawi hleib theih loh khawpa
nesa chu tuma haider rual a ni lo. Kalvaria Isua thih-
na chuan a puang darh ta a, van leh khawvel chu a
lo inrem leh ta a ni.

NO. 10. KRISTA NGAIHTUAH BUK TAWNNA

He hla hi Zosápthara lehlin hawh a ni A hla
atang hian Zosápthara hi Isua Kristaa a ionghah nasat-
zia a lang thei. Mi zawng zawng pawh Isua ring túrin
a sawm a ni. A hla hi a tuangtlan sa a, brilhfiah
hran vak a ngai lém ló.

1. Krista ngaihtuah buk tawwna, Hmabâk theuhvin kan
[awm;

A sakhat leh kawrawng chu; A búkin a lang dawn.

Kalvaria i hlawhtlinna, Isu, mi d-hpui la;

Tin, lehlam - felna awm kha, Ka búk kang ngei ang e.

2. Krista ngaihtuah thliar hunah, Engkim fiahin a lang;
 A tak nei leh a hlimte, Ea tlangin an awm ang.
 Aw Pathian, i kut hunan, Ka thinlung noma ang che;
 Chu mi ni pawimawa takah, Chu chauh an lâwm
 [dawn e.

3. Krista ngaihtuah fiah hunah, Ka thla awmna tur pawh
 Lungphum leh a hmanruate, Ngun takin zawng tawh
 [rawh.

Kalveri tlang atangin, Hmanraw kim la ang che;
 Khawdur lo thlang zingth khian, Hla isa thei ang e.
 Thu hman hrihfiahna;

Krista: Hriktuhna Pathianin Lal atan hriak a thiha
 chu a ni, Isua.

Krista tawna: Khawvel mi zawng zawng hi eng
 takah emaw chuan kan nihna ang angin Isua hmanah
 kan dang dawn a; sual leh tha fiahna chu lukna angan
 a sawi a ni.

A sakhat kawrawng: Ringtu tak leh tak lo.

Kalvaria hlawhtlinna: Kalvaria Isua thihna a
 hneha.

A tak nei leh a hlimte: A taktak leh a hlimthla maite.

I kut hunan ang che: Min ohbinehbiah nghet tlat la.

Lungphum rawh: Isia rinna taktak belchuan dawl
 chu. In sakna tura a bul tohna nghet tha nei a hlim-
 khin a ni.

Khawdur lo thlang: Ringtu tak leh tak lo fiahna, thil
 harsa chu.

Thupui

He hla phuahtu hian Isua ringtu tak leh a der mai
 ringtu fiah a nih hun tûr ohu a sawi a ni. Chu mi

huna chuan hla phushtu hien a thlarau pawh Isua,
 Kalvaria thia ngei chu ricna taka pawma nei tûrin a
 duh a. Chu mi rinna nei lo chu an inangang dawn a
 ni. Ringtu tak erawh chu he fiabna niah hian blim
 takin hia an sa dawn a ni.

NO. 11. HUANA ISUA RUM HRE RENGIN

He hla hi Zorama Missionary lo lût hmasa Zosâp-
 hlua leblin a ni. Amah hi 1870-ah Merionethshire, N.
 Wales-a piang a ni. Zorama Missionary lo chhuak
 hmasa ber dawttu a ni. August 31, 1897-ah Aizâwl a
 lo thleng a, 1926 thlengin Zoramah a awm. Hla thiam
 tak a nia, tam tak a letling a, tam tak a phuah bawk.
 Kristian hlahh min tiphuisui hle a ni.

1. Huana Isua rûm hre rengin,
 A thlan thisen anga far nêa;
 A huungzang mawi an vuknate,
 A pa ngu huâm a tuerziato.
 Kalvari tlânah an brui a,
 Kheubehen a tuer plun lovin,
 Hông hi tuenge ngawihpui thai ang;
 Tu thihlungin rge tuer zo vang.
2. Thuro angin lêu thiam ila,
 Hla takah thlâwkin ka lêng ang;
 Kalvari tlângah ka kal ang,
 Pathian hmangaihna ka hmu ang.
 Lal Isuan retheihna tuerin,
 A thisen hluin min tlan a;
 Mi takzet a thih avârgin
 Chawimawi nân tla ka sa ang a.

Thu angin

Cháng 1. Gethsemani huana Isua rûm te, thisen
 ang biala a thlan far te, a huungzang an vukna te

leh a pa kut a tuarna te bre reng ila. Kalvari tlānga en kheubeh pawhin vawi khat mah a phunnawi lo va, hēngte hi tunge ngawh bopui mei thei ang a, tu thin-
lungin nge maw tuar thei ang le?

Chāng 2. Thuro angin thla nein bən thlāwk thei ta ila chuan, Kalvari tlāngah ka va thlāwk dāih ang a, chutah chuan Pāthian hmangaihna ka hmu tawh ang. Lal Isua chuan tethe: 'tākin, tūsen chhuak khawpin nān tlan a. Mi taktak a thih avāngin amah chawimawi nān bla ka sa ang

Thu hlawn hrihfhahna .

Huan : Gethsemani huana.

A thlan . . . far nen : Gethsemani huana a tawngtai lai chuan a lungu aihna a n at em avāngin a thlan thiseu ang hui in a far a ni.

A pa ngunnaam . . . tuar : Hetah hian Isua tuarna chu a Pa d. ūhnām tuar hōla sa mi a ni.

Thero . . . ila : Thuro angin thlāwk thei ila.

Mi takzet : Iena hi Pilatan, 'Witrings hi' a tih angin, mi ring dik tek, mi nām i lo, mi takzet chu a zih thu a s wi a ni.

Thupui :

He hla phuahthu hian Gethsemani huana Isua lung-
ngaihna leh Kalvari tlānga a tuarna chu a sawi a. A
tu roa zawnzawngah chuan a phunnawi lo va, Kalvari
tlānga en kheubeh na atang chuan Pāthian hmangaihna
ropuizia a hmu chhuak a ni. Isua mi taktak thihna
avāng chuan chawimawin. hie sa tūrin a insawi a.

NO. 12. A NUNNA A PE ZO

He hla hi Pa Thandanga phuah a ni. Amah hi zai ngaina mi tak a ni a, hla pawh a phuah thiam hle a ni tih a hla aţang hian a hriat theih bawk. Selfa a thiam bawk avangin amahin a hla thlûkte hi a siam ngâh bawk thîn. A hla hi a tluangtlem hle a, hrih-fiah hian vak pawh a ngai lo.

1. Kalvari tlâng chung
Lungngais rûma khân,
A lo tuar, a hmangaihte tân;
A pa thutiam hlenin.
A ropuin a va hlu êm!
Kan Chhandamtu lungngais khân;
Hringf, sual thawi mâkmawhte tân,
A nunn a pe ta.
2. Kan sual thawina tûrin,
Kawng dang a awm lâwm ni?
Engatinge vân Lal Fa chuan
Thihna kher a lo tuar?
3. Tbisen hiu tak chhuaka,
Thihna ngamtu ngei khân;
Khawvêl sual tân a nun pe kha,
Lei tinrêngin fak se.
4. Ka thla va kal ta la,
Kalvari tlângah chuan;
Rinna nung sinia lo kîr la,
Ka fak tâwp thei lo vang.

Thu angin :

Châng 1. Kalvari tlâng lungngais rûm chuan a Pa thutiam hlenin a hmangaihte tân a tuar a.

Châng 2 Ka sual ngaihdamna tûrin kawng dang a awm lo vem ni le? Vân Lal Fa meah chuan engatinge a tuar hial le?

Châng 3. A thisen hlu tak chhuak a, thihua pawh ngam a, khawvêl sual tâna nunna petu chu mi tin-rêngin f.k rawh se.

Châng 4 Ka thlarau, Kalvari tlângah chuan va kai ta la, rinna nung neim lo kîr leh la, tichuan, Isua chu ka fak táwp thei lo vang.

Thunawn :

Kan Chharchhantlu lungngala chuan mihringto sual ngatdim theih ngeina túrin a nunna a han pe ta mai chu a ropuin a va han hlu tak em !

Thu hlawn hrihfhahna :

Sual thawina : Sual ngatdimna, sual tihthianghlina.

Hringfa. Mibring, mi nung

Makmawh : Tih loh theih loh.

Lei tinrengin : Mi zawng zawngin, mi tinrêngin.

Ka thla : Ka thlarau.

Smin : Kengin, neim, thueimin.

Thupui :

He hla bian mi sualte tâna Kalvaria Isua thih thu chu uar takin a sawi a ni. A pa thu angin a tuar a, a tuar mai loh dân kawng dang a awm si lo. He thu hi a makin a ropui a ni. Ka thlarau pawh bian hmu sela a fak nung thei dân lo a ni.

NO. 13 TLAIZAWNG PAR

He hla hi Pu Vaukhama, Tirkoh Vanchlûnga fapa phuah a ni. Kum 1906-ah a piang a, hla phuah mi tak a ni. Tûn laia Mizo zingah chuan hla phuah thiam ber páwla ngaih a ni. Hla chi tinrêng tih theih mai túr a phuah a, a hla thu leh a thlûkte a inrem pha hle vek a ni. Music lam pawh a thiam hle bawk. A hla thute hi a ropuin a ril a, vawi leh khata a awmzia man fuh thiam loh túr pawh tam tak a awm bawk. Hla lamah Mizo tawng a tihaua hle.

1. Lal pian hun champha a lo ni a,
 Chawrin a lo vul tạn leh ta e.
 Sik ni ông leh zân dai fim chăwmin,
 Tûk chhuakin mawite'n a vul tial e.
 Tleitir sakhmêl ianga Tlaizawng pâr,
 "Vulmawi" ka ti ang che hming leman.
 Theih chang se, kumtluangin vul reng la,
 An sawi chuailo pâr ui mai teh la.
2. Thlr ve u, kan vângkhaw dai a mawi,
 A zârah vabkhuai, phêngphelêng rên ;
 Sirva, nungcha pâr lâwrin chhûnrâwl,
 Châwlkai lo ningzû dawn nilên e.
 Uai lo te'n vul reng la chim loh pâr.
 Siamtu chawi rêng pâr i lo ni e
 Sikni êng thlangtlai a liam chhûng hian,
 Riahrûn an lûm che'm ni khuavângten.
3. Vulmawi, i lên lai a tawi lua e,
 Tanchhâwn ang thle nghial virthli lêngan ;
 Chung thla puan ang a lo thar ang a,
 Vulmawi tê uajin a lo tîl ang
 I pâm êm ohul leh uai mai tûrah,
 Therin kumsûlah lo vul leh la ;
 Aw, engah mawi tin thng dang zawng pawh,
 Chul mai tûra khuadun a siam le.

Thu angin

Châng 1. Krismas a lo thlenin tlaizawngte chu an lo pâr thar leh ta a. Thlasik daifimin a chăwm a, tûk tinin a lo pâr vul tial tial a. Tleirâwl hmêltha arg maia mawi Tlaizawng pâr, i hming der atân tal 'Vul-mawi' ka ti nâ'ng che. Theih chu ni sela kumkhuain pâr reng mai la, miten an sawi huai huai Chuailo pâr hi ni teh mai la.

Châng 2. En vèl teh u, kan dai vèl a timawi a nia; phênphhelep leh khawivahte chuan a zâr an bâwui a. Vasirte leh nungcha dangte lah chuan ni ôugin chaw! telh loh zû, chaw chhun atân an ring a. Chuai lovia vul reng mai teh la, en rin theih loh pangpâr, Pathian chawimawitu ber i lo nih hi. Thlang lama thlasik ni a tlâk chbûng lai, Lian pathianten an riah chilb bik tlat che em ni le ?

Châng 3. Tlaizawng pâr, i pâr hun chbûng hi a rei lo mang e aw, thliten an chtem zâwng chem chhawn ang masin in inthôn siu siu va. Thia a lo thar leh hun chuan a p'r mawi tak tekte hi a lo chuain an til tawh ang a, chuai thei mai atân chuan i va pam- lmbi tak ôm ve aw! Kum lo thar leh hunah chuan lo pâr thar ve leh ta che. Engahnge maw Pathian pawh hian khawvêl thil mawi dang reng rengte hi chul leh hlui mai mai theia a lo siam hi aw!

Thu hlawn hrilhfiahna

Lai pian hun champha: Krisma, Isua pianchamphaphâk.
Sikni eng. Thlasik ni.

Tuk chhuakin: Tûk tinin, a tûk tèn'in

Tleir . . iang: Tleirâwl timûr wen tha siah ang.

Hming lema'u: Hming der atân, hming jem atân.

Chualo par: Pangpâr hming, a kûng pawh tawi deuh hnam tô a ni.

Thlir ve u: Hawi vèl teh u, thlir vèl teh u.

Vangkhow dai: Khaw vèl, dai vèl.

A zarah: Tlaizawng kâk zârah.

Vahkhui: Khawivah, khui.

Phengpheleng: Phênphhelep thlâk.

Sirva: Vasir, sava.

Nungcha par lawm: Thilnung, rannung tlaizawng pâr tlântu.

Chhun rawl : Chhûn chaw, chaw ohhûn.

Chawl kai lo ningzu : Chawl telh loh zû.

Dawn : In (verb), tut in ang.

Uai loten . Chuai lovin, vuai lovin.

Chim loh par : En nin theih loh pangpâr, enchim loh.

Siamtu chawi : Pathian chawimawitu.

Riah run . . . che'm ni : An riah chilh reng che em ni.

Khuavangten : pathianten.

Len lai a tawi : Vul hun ohhûng rei lo.

Tanchhawn ang : Ral thatten kêl hmul chhum sen—
chhâwn an tawn ang.

Thlenghial : Thên siau siau

Virthli lengan : Thli chhêm zîwngin.

Chung thla : Thla (moon).

Puan ang thar. : Thar

I pam em : I pamhmai mang e, i uiswm tak mang e,
i pamhmai êm mai.

Thupui

He hla phushtu hian Kriemas laia Tlaizawng lo pār
thîn hi mawi a tihzia leh a lo chuai leh mai tûr si a
uizia a sawi a. Thlasik daifimin a chawm hian a, d i
vêlah chuan mawi takin an par a, rannung chi hrang
hrangten an tlan huai huai a. A mawi êm avâng hian
a siamtu pathianten an riah chilh tlat bik hialn a riog
a ni.

Tlaizawng pār hun chhûng hi rei lo a ti ble a, a
chuai tûr a ui êm avângin nakkuma lo pār leh tûrin a
ngên a. Pathian hian thil dangte pawh hlui leh ral
mai theia a siam hi nak a thupnah hial a ni.

NO. 14. DIZAWNI

He hla hi Lalzova phuah a ni. Lalzova hi tlang-vâl lunglêng thei tak leh ngaihzâwng la runthlâk mi tak a ni. Hla phuah pawh a thiam hle. Nulât tlang-vâl inlêmna hla hi Sâp hla angin a phuah ve a, he mi kawigah hian Mizote thu leh hlaah min tihaua hle a ni.

A hla thppui hi "Dizawni" tih a ni a, hla thu hmanga siam a ni a, "Ngaihzâwng tawng chawp" tih ngah an ngai. A hla en hian knawohnak lamah emaw, an khua si chhakah emaw he a ngaihzâwng hi a awm ngai min a lang "Chhakah aindawn a vul" a ti hi, aindawn a knaw ohnak ram lawm a min vâng a ni thei ang. Hmanga lo deuh hian a ngaihzâwng chu aindawn pai ngah a chaatir a ni thei ang. Khaw ohnak lama a ngaihzâwng chu, "Chhakah aindawn a vul" a ti a ni ang.

1. Awmknaw a lar suhlunglân,
 Ki thir vâl a têngawl;
 Chhakah aindawn a vul, tungo
 ka suhlung min hñem ang?
 Awi tawn ka niam, chhngahbala Dizawni,
 ka suhlung min hñem vâ,
 k ngai hian ni ka lêng, zân mu ka chhng thei lo
 [a ni.

Aw, an na, min chhng ve tak ang maw?
 Suhlung a têng ên mai Pote,
 Kan kar a hia, maten ka tuar bik ang maw
 lunglên chu?

Sakhuêi tawn ienna ni uor thui la, Dizawni.

2. Chhng tura ni thlang lènkawlak,
 A lo her hiam loh ta;
 Ka phu loh zâwngdi ngenn,
 Ma lo zêm e, tângah,
 Awi, tawnmangah chauh em ni lungrunpui,
 I s khmèl ka tawn ang?

Thu angin :

Châng 1 Khua a har a, lung a lên hle ni hian tlângte ka thlîr vèl a. Chhak lamah khian ainawn a pâr a. Tunge ka lunglên hi min hnêmtu le ? Ka lunglên min hnêmtu atân khuala ka ngaihzâwng Dizawni chu hmuh ka va han duh tak êm ! Nangmah ngai rêng rêng hian ka nilêng a, zankhuain mutmu lah ka tuah hek lo.

Thunawn : Aw, h'n au vak ilo, min ohhângtu awm tak ang maw aw ? Pârte, ka lung a va han lêng tak êm ! Kan inkâr lah a bla si a, mahni chauhvîn lunglên ka tuar bik dawn a nih hi. I hmêl hmuh leh thuai nân ni dang lo chhuak leh thuai mai teh se

Châng 2. Ni pawh thlang lamah a lo tla ve leh ta. Ka phu rual loh ngaihawmna ohuan min tuam vèl bawh si. Aw, mumang lamah chauh hian em ni le, duh tak, i hmêl hi ka lo hmuh theih chauh dawn le ?

Thu hlawn hrilhfiahna :

Awmkhua a har : Ktua a har.

Suiblungle : Lunglêng.

Lenkawl : Hla taka tlâng langte.

Chhaka'n : Khaw chhak lamah khian.

Ainawn : Paagpâr chi khat hming. Thing ang deuh, lian vak lo chi, 7ft. vèl chauhva sâng a ni. Kâng ram lei tau hmunah a awm duh. A pâr chu a sen a, a tang a bawm thîn. Hetah hian a ngaihzâwng chu aínawn pâr angin a sawi a ni.

Tawn ka nuam : Hmuh ka chák.

Chhingkhuala Dizawni : Khuakhuaa ngaihzâwng.

Ni ka leng : Ka nilêng.

Zan mu ka chhing thei lo : Zânah ka muhil thei lo.

Mahte'n : Mahni chauhvîn.

Sakhmel tawn lehna ni : Hnêl hmuh leh theihna ni.

Chung tura ni . Ni (sun).

A lo leh ta , Ni a lo tla leh' ta.

Zawlaidi . Inngaihzáwntîrna hmanrua engemaw. Hmân lei chuan Neihlaidi zawlaidi neiin an sawi tîin.

Mi lo tangah : Tàng—áwm bàwr vêl Tàng vêlah min tham e. Min tuam vèl e.

Lungrunpui : Ngaihzáwng kohua, 'Vei ber' tihna ang deuh.

Thu zirtir

Hmeichhia leh mipi indubua hi a sâng tlei hle a. inkawp tura hmei rem thiam emaw, a nih loh vèk leh chhia leh tha hriatna hman thiam hle a tui tih min zirtir a ni.

Thupui :

He hla phuashtu bian khualkhuaa a ngaihzáwng a ngaihna chu hlah a phuah a ni. A lung a lèn avâng-in tlangto a thlir vèl ruai a, a ngaihzáwng hmuh a chàk avângin a mubul thei lo va. An inkâr lah a hla si, suh vak pawh a sâwt dawn loh avângin, hmuh leh theih thuaina ni awm hrám se tih a duh a. Ni lo tla-ta bian a lunglêi a tizual a, mumang chauhvâ hmuh tleih ngaihzáwng nite bian a bre hiel a ni.

NO. 15. TLEITIR LUNGMAWL.

He hla hi Pu Laltusia phuah a ni. Amah bi fiam-thu duh mi leh fiamthu thawh thiam tak a ni. Theng-thar nula leh tlangvâl run pawh thui tak chu a briat-pui bawk. Khawvêl thilah hian a tih vena lamah chuan a ngihng ve laih zêl a ni. A pianthar hnuin a pianthar hmaa a rual pawl thiamna kha a ohhawm zêl a, Pathian thu sawiah pawh a tlangtla hle a ni. Ri mawi

tum thiam tak a ni bawk. Thangthar nun sual rawng-bawltute hla thlûk leh tawngkam hmangin he hla hi a phuah a ni. Nuam tâwl ngawta khawvêl chên mitea a hla hi an sa duh hle a, an han belh chian chuan an-mahni zilhna hla a lo ni reng si !

A hla phuah thiam dân riâu chu, Pu Vânkhamate ang bawkin, a hla thu kârah tawng dang, thlûk leh lam rem thlapin a zep tel thiam a ni.

1. Tu'n min sêl lo u, sêl lo u,
 Tu ka sêl lo che, sêl lo che,
 Tleitîr lungmâwl nun hi ka bril vêl e.
 Tleitîr lu kir Fên-chhîngi,
 Tleitîr kekawr zuh lu buk,
 Tleitîr sam tan Herlêri,
 Lên lam lungkhamho.
2. Awr dum awr sen, king i iang,
 Lung lêm nei lo Thletawni,
 I chan tûr chu i 'say borz' lo teh ang.
3. Sam tan, touy. powder lêng,
 Lipstick, rockshoe, three quarter,
 Chûn leh zuapa thiunglu rêng a hai.
4. Tleitîr lu buk, Dâwntawia
 Iatih-cowboy, gambling hian
 Em ni i chhûngte i châwm dâwn le ?
5. Rock la, waltz la, cha cha cha,
 Jive la, trot la, quickstep-in,
 I chan tûr chu kumtawang ar ang vaih mai.
6. Thangthar Sappui nun zir pawh,
 Tiân bo, ohhûngte bum hianin,
 Nang lo chu lêng dang bum i rei lo ve.
7. Thangthar nun ning fam chang Tazsiana ngei kha,
 Lo tho hian han hawi vêl se,
 Vawi sawmpathum thi nawa hian ka ring ngei e.

Thu angin

Cháng 1. Tuman min lo sawisêl teh suh u. Nang ka ti bik hek lo ohe. Tleirâwl ât lai nun zia hi ka sawi mai a ni ber.

Thunawn : Tual lai lèn leh lâm ngawt engtohote chu tleirâwl zingah pawh sam kir si, pawnsên chhîng bawk si leh sam pawh tau, hawiher pawh lêr zerte hi, rawlthar zingah pawh kekawr zuh ha leh lu bukhote hi an ni ber.

Cháng 2. Rilru bul fûk pawh nei lo Thletawni hi laiking awr leh lâm sena leh lâm dum ang mai i ni e. I chan tûr chu i sawi tam lo zâwk teh ang.

Cháng 3. Hêngho— sam tana powder inhnawih a, hnawihsen leh lâm pheikhawk nêna lâmhote hian nu leh pa lu zawng in tihai ngei e.

Cháng 4. Râwlthar lu buk leh dâwn tawi, intih-cowboy leh pawisa khel hian em ni i chhûngte i châwm dâwn le ?

Cháng 5. Sâp lâm chi hrang hrang— Rock 'N' Roll, Waltz, Jive, trot leh quickstep-te hian lâm vêl mah la, i chantâwk chu kumkhuaa vahvaih mai asin ni dâwn le.

Cháng 6. Sâp tihdân zira tlân bova ohhûngte bum thîn thangtharhote hian nangmahni bawk lo chu tu dang mah in bum chuang hlei lawng e.

Cháng 7. Thangthar lun ninga thi Thesiama kha, lo tho lehin han hmu ve teh rêng sela, vawi dua lo thih nawn a duh awmin ka ring hial a ni.

Thu hlawn hrilhflahna :

Tu'a : Tuin, tuman, tumahin.

Min sel lo u, Min rêt lo ula, min sawisêl lo ula, u in lo dem lo ula.

Tleitir : Tleirawl (Hei bi Musouline Gender-ah chuan an hmang lèm lo va, hetah hi chuan a hman avangin 'rawlthar' tihna pawh a ni.

Lu kir : Sam kir.

Fen ching : Pawlfen ohbing.

Tleitir kekawr zuih : Rawlthar (M. Gender) kekawr zuih.

Tleitir sam tan : Tleirawl (F. Gender) sam tan.

Len lam : Khawlai lèn leh lām.

Lungkham : Engto, nghakhle, ngaihtuah bera neih.

Kingiang : Laiking ang. Laiking hi F. Gender ang-in a sawi a ni.

Lunglei nei lo : Ngaihtuah lèm nei lo, tál mai mai.

Thletawai : Mi pakhat mai ngaihzawng dnh taw lova ngaihzawng nei dem duma tihlungawi vek tum mi, hmeichhja.

Say Bora : Sap tawng leh vai tawng a la kawp a, "I sawi tam lo teh ang" tihna tluk a ni. Mizo tawng lèr thar ang a hman a ni.

Tony : Hmeichhe sam tan, beng chhim chin vèla tau ral.

Powder leng : Powder inhnawih lutuk ohi, nam rum rum.

Hotick : Hnawihsen, biang leh heha hnawih thin mi, (Sap tawng a ni.)

Rockshoe : Lām phelkhaw (Eng.)

Three quarters : Hmeichhe kawr thap dân ohi khat, kil thum nei ang.

Chun leh zua . . . hai : Nu leh pa lu reng a hai.

Dawntawia : E gnah ngaihtuah lova khawlai nuna in-hmeng zo hi an hmang atan Dawntawia a ti a ni

Gambling : Pawisaa inkhèna ohi khat.

Rock, Waltz, Jive, Quickstep : Hengto hi Sap lām chi hrarg hrangto an ni.

Sappui nun zir : Sáp nưc dân lo.

Leng thang : Mi dang.

Fam thang Thasiama : Thi tawh hnu Thasiama, Thangthar nun minge thi a ni.

Vawi sawmpathum : Vawi tam tak, vawi duai lo.

Thupui

He hla hian thangthar nun lerte hlan anmahni bawkin a mawh chu an phur tho dawn tih a sawi a. An mchei duh dân zawng zawngte pawh mi lerte tih dân a nih avâugin a tha lo a ti a ni. Sáp lam dân ohi brang hrang leh pawisaa inkhel uarte chu, chhûngte bumhniang mite mai an ni tih a sawi a. Hèng thangthar nun lèr leh suai takte hi Thasiama, thangthar nun minge thi kha lo tho leh ta se, vawi duai lo thih nawn a dubin a ring hial a ni.

Thu zirtir

Nun hmang tha duh lote hian an awm that duh loh man chu anmahni bawkin au tèl leh eng.

NO. 16. ZUN PHUR THING TIN PAR

He hla hi Khawbung khua Damhahva phuah a ni. Hla tam tak a phuah a : Khawtlâng lunglên lam lea vân ram ngaih lam bla te, ram hlate a ni ber. Hmân lai Mizo thawnthu lante pawh chhui peih mi tek a ni. Pa kawm nuam tak leh tîi thiam, tawng duh tak a ni. Kum 1972-ah anmahni khua Khawbung-ah a thi. A hla atang reng bían mi lunglêng thei tak a ni tih a hriat theih. Hla 51 a phuah.

1. Zûn phur thing tin pâr leh khawtlâng lii lai

Hi ban hawi vèl ilang, tan zai mip réltîr e;

Ka dawnin suihlung a lêng e, khuerei ka ngai ngam

 [lo ve,
Tlâng tin awi létâ a kiu ve, zûn ngai riang tè,
Ka tah nân mua rihnîm tlâng lii lai.

chhâng ang maw aw? Mitthi ngaih leh khawtlâng lung-
lên hi kei zawng ka tuar zo ngang lo a ni e. Hun
kal ta leh lo la thleng tûrte ka ngaihtuah châng chuan
tui ang maia ka han luang ral mai mai tûr tak hi chu
aw, lungawi har ka ti mang e.

Châng 4. Vahûite leh sava hrâm mawi tak takte
leh, thing zâra. rengohal hrâm thiam takte hi zawh
theih emaw, a nih loh leh hrilh theih emaw tal han ni
ta sela, lunglên thu hi sawiho ta ila, tuar har ti ve
tak ang maw aw? Kei zawng nausên anga tlei mai
thêi nîm ka inhre lo va, vân thlen hma loh hi chuan
khawvêl hi tapin ka hmang ral dawn a nih hi.

Thu hlawn hrilhflahna

Zun phnr thing tin par : Lung tihlêana neitu thing tin-
rênf maite hi.

Khawtlâng lîi lîai : Khawtlâng, tlâng leh mualte.

Tiang tin awi lelte : Ramhauaia rengohal hrâm.

Zun ngai riangte : Lunglênga rethei.

Mual rihnim . . . lîi lîai : Ramhauai tlâng leh mualte.

Lung lai kusitu : Rîru bnehtu, rîru hîptu.

Tiaupui chhum : Tiau chhûm. Luipui deuh aţanga
chhûm lo chhusak thîa hi. Tiau lui tak tak chhûm
chang a ni bîk lo.

Dawtuai thlekna : Nala biang no takte huathawhna.

Khaw chul ram : Kum khat chhûng lora an neih an
chhuhsean leh tak ram.

Dawalung : Lungdawb, thlân lung phupna.

Ka hawi ngam lo : Ka en vêl ngam lo.

Awmhar . . . dawna : Khawhar taka engkim chhui chhusak,
ngaihtuah chhusak.

Fam zun ngai : Mitthi ngaiia lunglêag.

Ka phur zo lo : Ka tuar zo lo.

Houtiang, hmatiang : Hun kal ta leh lo la thleng tûr.

Dar tui ang : Tui ang.

Ka luang ral-tur-hi Ka hen thi borai mai-tûr hi chu.

Zawtin . . . se : Zawh theih emaw, hrilh theih emaw ni ta-nela.

Chungleng huiva : Sava (Vahûi) thlâwk theite.

Beghva, zai thiam : Sava (Tlaiherh) hrâm thiam.

Thang tia . . . lette nen : Thang sâra rengchal hrâmte nên

Zên ngai : Lunglêng, tuemaw ngai.

Hcil zain : Sawi dîn ila.

Kei chu . . . rei lo : Kei zawn nausen anga tlei mai thei ka ni lo

Zion . . . leh zawn : Vân ram thlen hma loh chuan.

Thupai :

He hla phuahtu hian leitung nihphung (nature) hian a lung a tihlênzia a sawi a ni. Rengchal te, tiau chhâm te, oñul ramte etc. hian a lung a tilêng êm êm a, lunglên chu tuar thiam har a ti hle a ni. Savate leh rengchalte nên hian lunglên thu sawiho a chàk a, an dînkhun hriet ve a düh hle. Anì erawh chhû vân Zion a thlen hma loh chuan a tãh lai a bâng thei dawn-in a inhre lo hial a ni.

NO. 17. THAL FAVANG KAWL ENG

He hla 'hi Pô Damhauhva, Khawbung khaw phuah bawk a ni. "Thal Favang" tih hi, Awithangpa nên an hmang ve ve a, kan hla thiamte an ní si. Favang buu lai hi thal a nih tobzia chhû kan hre theuh awm e. 'Thal favang' chu eng hla nge-ni ang ? Hla phuahtu dâng-âng bawk Pootie Lianee (hla thu hmana zalôn-na) an neih vâng em ni ang ? A nih loh loh thât lai lunglênna chu hla phuahtu rihuah a chhâm reng lgei

ang a, chu mi nêna hmehremîn, "Thâl favâng" an ti ta mai em ni ang? A-châng tâwp ber tih loh bi chuan favâng hun lai, he hla hian a kâwk brau lêm lo; chu-vângin, thâl hun leh favâng hun hmer kawpin te bla thu hi a hmang a ni ang e.

1. Thâl favâng kâwl ông leh tûr nîpui hi,
Lâwm an tam e, leithang zai mawiten zûn zai lo sa;
Lunglôn zual teltepa'n lenbuang zâr a awi e,
Thlang kawru lêng nêu sên nau ang kan tap e.
2. Hawi vêl na pâr tin an vui chhai e,
Chatuan romer pu pu zûn lêng a zâm—zo dâab;
Tukram lèntu a kai chhai e. chhaktiang dâab,
Tushpui, vau a zêm, thuplai a zing rai e.
3. Favâng ni ông tiai tla a mawi ti u'n,
Zankhua a thiang, thlasik kawng. chung si-âr pâwl
[rai e,
Chhawrtblapui khian kan vângkhaw zâwl a en ruai e
Tleitir lêng nau nâwn hriuhniang laitual lènnâ.

Thu angin :

Châng 1. Nîpui hun lai hian ni ông lâwm an tam ber nge nge e. Reugchaite pawh thiam tak leh mawi takin an hram a; reugchal lung tilôug bikte chu thung zâr mawi takah an brâm a. Kei ve thung hi chu kawru lèn kan tap dâa a ni ber e.

Châng 2. Hian hawi vêl ila, pangpâr chi tinrêngte an pâr a. Pi leh pute lung tilèngtu romeite lah chu, zo ram vâwtah leh khaw chhak ram ngawpui kârte pawh a bâwm chèk mai a. Hêng bákah pawh hian fêrtuah leh vaube pâr kârahte a zâm zêl a, rilru alôm min ueihtir hlei thei lo ve.

Châng 3. Favâng lai ni tla tûr hi a mawi ti rawh u. Zan lamah leh khua a thiang a, thlasik kawng pawh a pe up mwi. Thla leh khian kan khua, nula duhawm tak takte khawlai lènnâ a en ruhi mai bawh a.

The hlawn, hllhlfahna :

Thal-favang : Hoi hi "Thal-Favang" tia zlak awm tak
 a ni. Thal leh favang hun hmér kawpna niin a lang.
 Mizoram thal chu Maroh—May a ni a, favang lai chu
 September thla hi a ni ber.

Tur' nipi : Ni (sun).

Lelthang : Rengchal, thereng chi khat.

Zan zai : sa : Lunglenna hla sa.

Leltepa'm (leltepa'm) : Hetah hian rengchal chu mipaa
 chanin, leltepa'm a ti a ni.

Lenbuang zar : 'Thinglenbuang' an ti bawk. Thing chi
 khat hmung a ni. Hla thuah chuan thing zar mawi
 apiang, eng thing pawh.

Thlang kawru : Kawru hi thereng chi khat a ni a.
 Khaw thlang lama awm thin a nih avangin 'Thlang
 kawru' a ti a ni.

Par-tin : Pangpar chi tiorengte.

Chatuan romei : Romei. Hman lai atanga lo awm tawh
 sa a nih avangin, 'Chatuan romei' an ti a ni.

Pi pu zan leng : Pi leh pute lunglenna sùlinu.

Zo datah : Zo ram hi a vawt bik zel a, chuvangin,
 'zo dat' (vawt) tihna tluk a ni.

Tuahpu vau a zem : Romei chuan farthuah leh vaubete a
 hlawn phèk mei.

Thia lai zing rai : Rilru lem nei hlei thei lo, zial busi.

Takram : chial : Ram ngaw karte pawh a hlawn
 zel a.

A mawi ti un : A mawi ti rawh u, a mawi ti rawh u
 maw.

Thlak kawru : Thla a-to sik. tap hian, van lam han
 thlak ila. chhâm pan zê aogin sei takin a inzam paw
 rpih thin a. SAP chuan "Mikway" an ti. Ara tam
 tak bawr khawm niin an hria.

Chhawrthlapui : Thla (moon).

Vangklaw zawi : Khua, tual zâwl, tual lai.

Tleitir : Tleirâwl, râwlthar.

Naunawn : Mi duhawm.

Hriahniang : Fa, nausên.

Thupui :

He hla hian' nipui lai leh favâng laia thereng brâm thînte chuan lung an tihlênzia thu a sawi a ni. Nipui lai chuan rengchal te, kawrnute chu thing zarah mawi takin an brâm a; romei chuan tlâng sâng laite bâwm-in, khaw ohhak lemah khian a sâw ohho zêl a. Favâng lai ni tla pawh hi a mawi a, zânah lah thla leh arsitên tual lai an ên a, a nuam hle bawh a ni.

NO. 18. TAH LAI NI KAWI. KUNG

He hla hi Pi Romani phuaha ngaih a ni. A tîr takah chuan Sialsûk khaw tlangvâl pakhat nêh an phuah a ni awm e. Dam rei zâwk chuan neitu chan a chang ta a ni ang e. Chutiang cho ri mah sela, he hla hi Pi Romani kut ohbuak vek a nih loh pawhin, a tam ber hi chu Pi Romani tawngkam ngei niin a lang. A hla dang nêh khaikhin pawhin, mi dang inzeh buai a ngai lo thei mai awm e. Pi Romani hian hla tler khat kârah rem thlapin 'aw' tih hi a telh chawh thîn. Hêng-ahte hian—

Thuva awmhar chûn lo aw.....thûlin.

Khawtlâng sirva hnehin aw.....thei lo.

Pi Romani hi a hla atângin mi lunglêng thei tak, leilung' nibphung (nature) hmu thlam tak a ni tih a hriat theih. Sialsûka sei lian a ni a, Aizawl-ah a lo pêm lût ta.

1. Təh lai zi kawl kung zamuel a liam thei lo,
 Ngaih lai tuai tē lungchimo taka thien zawng chu aw,
 Ka riangti¹ e, lungduh² sūlhū³ hmuñ hūi ngāk,
 Thuva awmhar chūn lo aw⁴ lungthūlin.
 Ngaiin ka au zēl dāwn e, nī rī rīai,
 Thlangtlai tle hnu hmāna⁵ thia lai lung damna
 Chawnpui ianga dam lai pā maw kan vulna.
2. Ngai zual ila, tlangza awmhar lēng hnehin,
 Ruai hlimi⁶ lang⁷ lung⁸ lam⁹ lēah¹⁰ thangmawi maw e;
 Ka bang¹¹ lawng e, khuatē kum sāng rai mah se,
 Tawn leh har lungrotuual, aw i hming sawi chu.
3. Pār chhing ohhengte wñ vul leh dāwn khuā thālin,
 Dāwn har mī hūi khuā romē¹² a lo zām thār leh e;
 Kei chu riang hlei fāt¹³ rotung mual ngāk¹⁴ tūrin,
 Ngaih lai tuai tē, lung¹⁵ hñēm, aw¹⁶ i tēi lo chuan.

Thu angin

Chāng 1. Duh lai tak leh la kham lob tak han
 thep chu kan tabin bās ni hmē¹ a hmu thei nēm lo.
 Thupui, nu pawh nei tawh lova khawhar ang mai hian,
 duh lai then, takte sūlhū² ngah chu ka rethēi tē e.
 Thupawn: Hmāna hlim taka ni kan hman tlāk
 hnu, chawnpui pār anga kan lawm kha, ngaiin ka au
 zēl mai dāwn e.

Chāng 2. Mī dang khayharte aiin han lunglēng
 bik¹ ta ila, lunglēna thet²ual aia chungchuan chu a
 thangmawi duh³ lo hle si a. Khuatē chu lo rein, kum-
 tē chu lo rai hñah sela, hmuñ leh ni awm lo tūr leh a
 hming chauh sawi theih ta hi ka ngai bang thei dāwn
 lo a ni.

Chāng 3. Pāngpār maw takte chu thāleh an lo
 pār vul leh ang a, mī pawh in lawh har an to tih fo
 rotēitē chu a fo sām thār leh ang a. Kei zawng duh
 tak ni tēi lo chuan mitthi thān ngāk¹tu mī rethēi mai
 ka lo ni.

Thu blawm hrilhfiahna :

Tah lai . . . thei lo : Tah ni hi a liam thei lo, a bang thei lo.

Lungchim : "Lungawithlak, ngaihtatthlak, lungni tak-in" tih anga hman nân, Pu Hrawva chuan, "Lungchim taka kan lawm hmain, tapin kan then leh ta," a ti a. Heth hi chuan Pi Romani hian, "Lungawithlak zawk ang mais han then chu," tih nân, "Lungchim taka then zawk obu e," a ti a ni ang. Hetiang hi a nih loh chuan Pu Hrawva leh Pi Romani hi bla thuah an inkah a ni ang. Engpawh nise, 'Lungchim' tih obu, thi-lung thuk bera hlimna emaw, tabna emaw thien theitu hmesgin, tabna thuk a ni.

Ka riang lua e Ka retbei lutuk deuh mang e.

Thuva . . . chun lo : Thumi, (sava) nu pawh nei tawh lo Or Thuro.

Dungthulin : Angin, zûlzuiin.

Thangza awmhar : Mi tam tak khawhar, lunglêngte.

Lung lam lenah : Lunglênah, lunglên lamah.

Thangmawi mawh e . Than mawi a har e, a thangmawi duh lo phian a.

Tawn leh har : Hmuh leh harse, hmuh tawh loh tûr

Dawn har mi hril : Mi pawhin tuar har leh ngaihtuah thiam hara an sawi.

Fam relung : Matthi thlan hmun, thlanmual.

Thupui

He bla phusabtu bian a duh tak hmuh leh theih loh tûra a then thu a sawi a ni. Thuro (thumi)-te ang maiin klawherin a inbria a. Hmana an hlim lai nite koh kir leh theih atan a duh a. Mi aja lung ban tib-lên bik vak lah can musiphotthlak hie dawhin a bre s; mahse a lêng lo thei si lo. Pangpân lo yut leh thin leh romeite lo zâm thar leh hunah hian, a duh tak thlan ngah mai chu a chantawk niin a hria.

NO. 19. AN HRUAI LUI TA

He hla hi Lèng lai Saihuôna phuah a ni. Hla phuah thiam tak a ni a, hla 97 vèi a phuah. Pa tawi deuh, sa tha tak, rilru tuanrang tak leh mi lunglèng thei tak a ni. Sawkàrin lai rorai thiam nia a ngaih avângin, silai-elbun phir a pe. Kum 22 ro a rêl.

Kum 54 a nihin, 17. 6. 1949 khân a khuê Lèngah a thi ta a ni.

1. Hnâm ka lên nuam manḡ e,
Hmuh theih se do râl angin;
Awmlai lienin hring quo pâr mawi,
Vul lai a thliak mai ta si a.

An hrui lui ta, ngui rii riai sakhmèlin,
Nimahsela, Zion an thlen chuan,
Lâwm takin nunna thing pârte an tlân ang.

2. Lung ka duh pâr mawi te,
Tawn leh ni a awm tawh hân g;
Thiafem lungràwn mual a liam ta,
Vân mi an cheng mai ta si a.

Tlai ni tlâka kan lawi kimne rûn hi,
Ka lûm zo lo, a ngui ruai e,
Min hnêm thei lo ka lenrual lungduh pawhin.

3. Kei mi ngai lo nâ'ng e,
Thihne lui râl ramah khian;
Lei hnuthang chhawn ta ni meh sela,
Ngaih lung kan her thei dâwn pêm maw.

Zion Lai nunnêm ka ngaih nâk laiin,
A hnênah lungduh an chêng ta,
Lung mîn lôn, ka tap, chhûn, tlai ni ka lênin.

4. Aw ka zân tlai tawnmang
 Lo ni se thlafam ngaih chu;
 Bawâr lungfingten mi tho se,
 Zing êngah thang mai teh ilang.

Kim lai ohhûng khat kan awm ngai tè khân,
 Lai khumah lo zâl hmun ila,
 Lâwm takin hmângsâhten ka chûl leh ang.

Thu angin

Châng 1. Râl do anga hmuh theih mai chu han ni ta sela chuan, briam han lek mai ka va han châk êm! Hri nurâwng tak chuan vâng lai meuh te pawh a boraltîr thak mai si a. A hmêl chu ngui tak chungin thlân mual an pappui ta a; mahso, vân ram an thlen chuan lâwm takin nunna thing pâr chu an tlan tawh dâwn a ni.

Châng 2. Ka duh lai, ka duat êm êm chu hmuh leh ni a awm dâwn si lo; mitthi khuah chuan min liamsan a, vân mi an ni ta. Tlai lam a lo ni a, nite a lo tlak hian, ohhûngkua kim taka kan hâwn khâwmna in hi a khawbar zo ta a, ka chêng nuam ve thei lo. Ka thiente pawhin min hnêm zo lo a ni.

Châng 3. Kei hi chu vân ram atang khi chuan min rawn ngai ve tawh lo vang a. Khawvêl hi kalsan mah se, kan ngaih a reh dâwn lo. Pathian ka lo ngaih sa tehlul nèn, a huênah ka hmangaih chu a awm ve ta si a; lunglêngin, niêng lêngin ka tạt ta mai a ni.

Châng 4. Aw, ka lusô hrehawmna zawng zawng hi ka mumang lam lo ni ta sela, âr khuengte chuan min tiharhin, zingah han herh ta phut mai ila a! Chhûngkaw kima khuma kan mu ang khâu lo muho leh ta ila, lâwm êm êmin ka chûl leh heuh heuh mai tûr.

Thu hlawn hrilhfiahna :

Hnam ka len nuam : Chem (hriam) lek mai ka-otak.

Do ral : Ral do, hmêlma hmuh theih.

Awmiai llianin : Hri hlauhawm takin.

Hring nun : Mibring nun.

Vul lai a thlak : Vânglala thi.

Ngui ril riai : Mitthi hmêl, nung lo, ngui, chuai.

Sakmel : Hmêl, hmai.

Zlon : Vãn ram.

Nunna thng par : 'Thing pakhat, thlarau khawvêlah chuan,' 'Nunna thng' awmin an ring a. Chu mi par chu khawvêl ngaih reh nân mitthi thlarau chuan thlak-in an ring.

Lung ka duk : Ka thirlung taka ka duat.

Tawn leh ni : Hmuh leh ni.

Thlafam lungrawn : Mitthi thlân, thlânmuat.

Kan hwi kimna run : Kan hawn kimna in.

Ka lun zo lo : Ka awm hlei thei lo, ka chêng thiam lo.

N'ng e : Nà ang a.

Thlâna lai ral : Vãn ram.

Hautiang chhawn : Kalsan.

Ngaih lung her : Ngaih lai bâng, ngai tawh lo.

Ngaih nak laiin : Ngaih naka laiin, ngaih tehlu nân.

Ka tap . . . kên : Chhûnah leh thlaih pawh, nilênxin ka tap.

Zan thlai tawamang : Zan lam mumang.

Bawar : Ar.

Mim tho se : Min tiharh se.

Kim lai . . . chhung khat : Chhûng kima awm lai, chhûng kim lai.

Kathumak : Khumab.

Zai : Mu.

Thupui

He hla phuahtu hian a duh lai tak thi ta chu a uizia thu a sawi a ni. A laina thi ta chu a dam lebna tûr chu awm se, engpawh a huam e; mahse mittbi klaw lamah chuan an hrusi luihsak ta tho a ni. Ván ranah chuen tumah ngai lovin an lêng ta a ni. He thihna hi mumang lam lo ni mial thei sela tih, he hla phuahtu hian a duh hle a ni.

NO. 20 TAN HIA.

(Aizawl Jail, 1935)

He hla phuahtu hi Pu Kâmlala, Saitulêra fapa a ni. 1935 vèla Zoramah barhna a lo thlenin, ruib chulh pâwl a ni e; lung in a tân pheb ta hial a ni. Mahse, chhia leh tha briatna hmen thush pakhat mah fel lohna a nei lo. He hla hi chûng hun laia a phuah chu a ni.

Pu Kâmlala bi hla phuah thiam tak a ni e, hla tam tak a phuah a ni. Mission hrusaish zirtirtu hna rei tak a thawk. Thil ngaihtuah chik mi leh ngaibruat-na hman thiam mi tak a ni.

1. Bawár ianga vai rêng rêng e,
Suanglung rûn a lawi ta e;
Hawikawm lenrual, chinlai zawngten,
Engtin lo ngai ang maw e?
2. Khim mawi, dârfêng, pheisen vâlin,
Ri ohheng khâr lai an hawn chu;
Thlang kawrvai leh Jailer huai tha
Si tin nèn lung an rualna.
3. Zâwkhaw pêroni, i t̃thum laiah,
Hnâm tin kulhpui lo rem chu;
Lallûrpa'n a rûn a sawn e,
Dubte'n hrailêog a awihna.

4. 'Suihlung a mawl' tihin ram tin,
Duh leh thang lui lui rawh i,
Khua lian vâlin an hai lêm lo,
Ka vui ngai lo Lăkhûmpa.
5. Hmânah khawzo siahthing kan bun,
Tûnah thiam thang ngûn kual hi;
Lal Bawrhăp-pa pisa tualah,
Lênpulan ka ohhuang ber mai.
6. 'Hei maw' tiin kan hu rûm lian,
Thang zêl rawh sê—khua tinah;
Keini lèn nân kâwl a vâ e,
Uai hau lo vul mawi leh e.
7. Hmânah nau ang tahnê rûn hnâwm,
Lâwmse an lo chang zo tē;
Rô pui aa rêl thiam e - lungrêws,
Kan ruat ô lêngie sawng khân.
Tho tual tual la, kan ram ding reng rawh,
I lâwm lai ni a chhuak e;
Săppai nun zir vâl leh lêng dâwn,
Thlenghialin tual lêng rawh sê.
9. Lêngôhâwm ring leh dâr thangmawi nèn,
Ri tin kimte'n lo rem r'u,
Chhim, hmâr, ôhăk, thlang, hlimin zai rawh,
Aw, nang ram hlun hring dêl.
10. Sailo ngûrpui lai leh hnem tin,
Do lai puan ang bâng nâng e;
Hrembmun yănkphă châng sê kan ti,
A riang naufa reng châng rawh.

Tha: angin

Châng 1. Ấr lâwmse hre lo ang hian a vai vôi a, lung inah a lôt ta e. Thian tha te, laina te, thenawm khawvôngte khân eng ang takin lo ngai ang maw le ?

Chăng 2. Tân in vêngtu chuan a thuam famkim chu hain tân in kawngkhâr chu a hawng ta e. Thlang lam vaiho leh tân in vêngtu, huai si, fel si, chak si etc. te chu an lungual ngei e.

Chăng 3. Aizawl khawlai taka tân in, mi tin tân in nghetah chuan Awithangpa pawhin a in leh lo te, a nupui fanaute chu a tãusan ta.

Chăng 4. 'Mâwl vâng' tiin, duh leh tlâng thang lui lui mah ila, khawpui mi chuan thu kal lam leh haw lam an hai chuang lo ve. Kei, Lalakhuma pa hi ka mangang mai mai dawn lo.

Chăng 5. Hmáneh chuan thng-kawl kan bun a, tũnah erawh chuan vai siam kutkawl kan bun a, bawrh-sáp tuala kan han tẽnpuite hi ka chhuang riau a ni.

Chăng 6. Hetiang bian, kan ri-va chu khaw tinh thang zẽl sela, kan thaw a veng ve tan ta e, chul hũu lo thar leh tawh rawh se.

Chăng 7. Kan tãna in pawh lãwmna a lo chah leh ta. Rorẽl pawh vãlupate khãn an lo thiam ngei mai.

Chăng 8. Kan ram, lo tto la, ding rawh le. I lãwmna ni a lo chhuak ta e. Mi thiamho leh thalai rual pawh hlim takin lêng tawh rawh se.

Chăng 9. Khuang te, dãrte leh ri thei zãwnge lo rem ula, kil tinte hlimin zai rawh se. Nang chu ram nghet leh mawi i lo ni.

Chăng 10. Lalho do leh mi dang do pawh kan bãng tawh ang a. Hremhmũn chang hũu vãn ram lo chang tawh sela. Mi retheite pawh lal fash lo chang tawh rawh se.

Thu hlawn hrilhlahna

Bawar ianga vai: Âr aũga vãkvai.

Suanglung run: Tân in, lung in.

Lawi ta e: Lũt ta e, chẽng ta e.

Hawlkawm : Tlerrual, thiente.

Chia lai : Laine, chi leh kuang.

Khim mawi : Lukhum, diar.

Darfeng : Káwnghrèn.

Phaisen : Sigei.

Ri chheng khap lai : Lung in kawngkhâr.

Thiang kawrvai : Vai ram, vai.

Jailer (Eng.) : Tâng yèngtu.

Si tia : Engkima the, e.g. chak si, fel si, huai si etc.

Zawkhaw perpui : Aizawl khawlai, Aizawl khawpui.

I : Aizawl khua.

Thuam lai : Vèng lai H.

Lallorpan : (Lallôra pain) Pu Kamlala.

Rua a sawn : Chénna in thlák thleng ta.

Duht'e'n : Duh takin, duh tâwkip.

Hraleng : Fa.

Sulhlung a mawl : Fing lo, ngaihtuah thiam lo.

Thang luai . . . rawh i : Tlâng thang luai luai mah ila.

Khua Han vai : Khawpui mi, thlangvâl. Aizâwltlangvâl.

Lalkhumpa (Lalkhuma pe) : Pu Kamlala.

Khawzo siatthing kan dun : Kawl aténa thing an siam su
bun obu.

Thiam thang ngunkual : Kut kawl, dâra siam or, thira siam.

Pisa : Office (Eng) Sewrkâr hnathawkte thawhna in.

Lanpuian : Lèn ohhuahpui atân.

He ram han : An tân chanchin thang vèl.

Kawla var e : Khua a vâr ta e; kan zalên ve ta e.

Uai hau : Chui hnu; hlui.

Rum haawn : Tahna is; in vânduui.

Kopû . . . thiam e : Ro an rêl thiam e.

The tual . . . ding rawh : Kan ram lo thang zèl rawh
se; hmasawn rawh se.

Sappui nun zir : Thiamna zir; lehkha zir.

Leng dawn : Nang laite; thalsi,

Thlenghialin : Hlim takin; nuam takin.

Lenchawm ring . Khuang ri ring.

Sailo ngurpui lai: Sailo lai.

Do lai : Raldo lai.

Nang ram hlun : Mizoram, ram upa, ramnghet.

Ariang naufa : Rethei fate; mi rethei.

Reng : Lal.

Thupui :

He hla phuahtu hian tân ina an tân chungohang a sawi a. Pathian Thlarau an ruih chilh avangin sipaiten an man a, Aizawla tân inah chuan an tân tîr a. An thang ta huai huai a; mahse pawl a ti lêm lo An tâng an ohuah chuan, an in, lungogaihna ni thîu kha hlimna lo ni tawh tûrin a duh a. Kan ram pawh hi thang zêl sela, mirethei tê tê pawh hian lai nun ang nun nei ve sela a duh a ni.

NO. 21. SIK NI ENG

He hla hi Pu K.C. Lalunga phuah a ni. Tûnah chuan India Ambassador a ni ta. He hla hi Shillonga sipai zingah ziaktu hna a thawh laiin, 7th. November 1950-a a phuah a ni. Thu leh hla thiam mi tak a ni a, Mizo zinga ohhuanawm berte zinga mi a ni. Mizote hi thu leh blaah min tihansa a, he mi lam kawngah hian bruseitu a tîng hle. A thu ziahah chuan, 'Zikpui pa' tîin a hming a ziah thîn.

1. Kumsûl lăm, ang a lo her chângin,
Sik ni êng mawi a rawn thien leh t̃;
Zing tian lēnkāwl leh ram loh lēntu,
Thingairi zār tin a mawi mang e.
Thlir ve u, khawvêl mawina hi,
Nungcha rawl leh p̃ar tin hian,
Siambu fakn zia an t̃ar,
Hring mi lēng hian dāwn thiam ve maw?
2. Tleitir sakhmēlin a cho lo che,
P̃ar tin mawina pawh i zār an ni;
Sippui thil tin tuah rem thiam pawh hian,
Nang anga rawng mawi an b̃an ngai lo.
Aw khawvêl mawina sik ni êng,
Ka fak sēng lawng che lungmāwlan;
Nang hi i ni ve ang remna
Lal Fa pawh khān a rawn pan.
3. Lung lai a fan nun hlui muel liam hnu,
Thinelei dārthla lēngan a lo lang;
Saihlunglēnin khua tin hawi ṽel ila,
Chuan ka' nnam lēntu zo thing tin hi.
Sirva lēn thiam nun inthleng i,
Khawvêl takes lungkham p̃elin,
Chuan ka nuam ram loh lēntu,
Zing tian sik ni êng mawi lāwmin.

Thu angin

Chāng 1. Kum a vei leh a, thlaseik ni a lo inher
chhuah leh hian, māng te, ram ngawte leh thing zarte
hi zing boruak thimghim takeh hi chuan an va mawi
chhuah em! Khawvêl mawina hi hen thlir ṽel mah
teh u: ramuag hrānte hi a ngaihuawm a, pangp̃arte
hi mawi chhuah e. Pathian fak nān an zia an chhuah
a. Mihring hian hre thiam hlawn tak ang i maw aw.

Chàng 2. Tleiráwl hmêlthate pawh hian an ang pha lo che a; pangpârte mawina zawng zawngte hi nangmah vâng vek an lo ni e. Sâpho, thli ropui tak tak siam thiamte pawh hian thlasik ni èng mawi tluk hian engmah an siam thei lo. Áw nang, thlasik ni, khawvêl timawitu i nihzia hi ka sawi chhuak zo thiam ngang lo ve. Nang ber hi a lo ni ang e, vãn Lai Fa pawh khân lei hi a rawn tlawh phah bialna ber chu.

Chàng 3. Thilung a khawih a, nun hlui hmân lai chang tate pawh rilrush a lo lang thar leh zuau zuau mai. Lung a lên vâng hian tlangte hi han thlii vêl ta ila, zoram ngawpui hnusite chu fan vêl mia tichák mang e. Savate nên hian kan khawsak dân phung hi inthleng ta ila, he lei taksa thli kan engto êm êm thinte hi han thlawh bosan ta daih mai ila, ram ngaw dur lamah khian han thlawh kual vêl ka va han chák êm ve aw !

Thu hlawn hrilhfiahna :

Kumsullam ang a lo her : Kum lo ve; leh; kum lo thar leh.

Sikni eng mawi : Thlasik ni èng.

Ram loh lentu : Ram ngawpui

Thingsiri zar tia : Thing zâr tinte hi.

Thlii ve u : Thlii ve teh u.

Nungcha rawl : Rannung chi tinrêng hrâm aw.

Zia an tar : Nih dân puang ohhuak, inlar ohhuak.

Hringmi leng : Mihringte.

Dawn thiam maw : Hrethiam ang maw; ngalhtuah thiam ve tak ang maw.

Tleitir : Hmeichhia nula lek lek; tleirawl.

A cho lo che : A tluk lo che, a ang pha lo che.

I zar : Thlasik ni èng zar.

Tuah nem thiam; Siam thiam.

An han ngai lo: Hlan siam ngai lo. Puan mawi tah tûr
chuan rawng a hrang hrangte ban pawh a ngai thin.
Chutianga puan an bang aug chuan hetah pawh hian
"bang" a hrang a ni.

Lung lai a fan Thilung a khawih, dek; rilru a hneh.

Thin lai darchlaleng; Rilrua lo lang rawn leh. Rilrua
hriatna awm hi darchlalanga thil kan hmuh ang hian
rilruah a lo lang rawn leh e, a ti a ni.

Chuan ka nuam: Fan vel ka chak, kal vel chak.

Lentu: Ramngaw.

Nun in thlang i: Awmdan phung hi inthlang ta ile; nun
dân inthlak ta ila.

Langkham pelin: Engto takte kalsarin.

Ram loh lentu: Vah ngai loh ram; ramngaw.

Thupui:

He hla hi, thlasik ni chhuak mawizia fekna a ni.
Kum lo vei hian thlasik ni chu a rawn ber chhuak ther
leh thin a, tlang leh ramte a han chhuo eng chu a
mawi hle mai Nungohate pawhin an aw neih chhun
ang angin Pathian an fek a. Vei thil siam thiam tak
takte pawh hian thlasik rawng anga mawi an siam thiam
lo a ni. Hei ngai hi Isua pawh khan a rawn pian duhna
chhan a ni ang. Hui kal tawh te pawh rilruah a lo
lang rawn leh thei hial a. Savate nen hian nundan in-
thlang ta ila ramngaw te fanga rilru tihatu thilte hi
han tawh bosen dah mai a chakawm a ni.

NO. 22. HNUCHHAM RIANG HMUN

He hla phuchtu hi, Pu Vankhna a a ni a, No 13-
na phuchtu hawh kha a ni. Nu thianan nauden emaw,
hute hute tur nei lo an enkawl khawma hmuna mite
tana a phuch a ni. Chutiang chu Salvation Army in
Aizawl Bungawn tiak lamah khuan an enkawl a,

chúng mite tân ghuān thawhlawmte an khawn thín a,
chu mi hup atan ghuān he bla hi an sá thín a, mi ríru
a hneh thei hle a pi. He bla lo chhuah tanna hi kum
1945 vèi lai kha a ni.

A HLA AWMZIA,

Chàng khatneah bian Fahrah Chawmna In awmna
hmun leh an khawsek dan a leng a. Chàng hnibneah
hian, a nu chu a thín ták avangin, nu leh fa an in-
enkawl phák ták loh thu a ni leh a. Chàng thumna bi
chu fahrah tawngkam, fahrah chuan a dnhmun a sawi
vena a ni thung Chàng lina hi chu, lèng fahrahte lakah
Liao mi tinn bat kan neh nesatzia thu sawina a ni.

- 1 Zawkhaw lai vawng Dáwrpui thang Búngkawo sirah,
Hnam tui lèng khui sog lawina tuang hrúlah;
Thín lai tihnim bi rênga an rún in la chhùng.
Sakhming kha, "Hluchhəm Rairah kún" an ti.
Tahchuan an fuan e, chún tawng lo rairah riang
[chuang,
Chún chawi loh rênga piang riang hlei bluante;
Tinpui ngain tunah, tlái niên zankhua nen,
An rúm, khawngahthu chún lem tâng an bèl.
2. Awmlai lung lian kha chu hrâng ta lo sela,
Duhte'n a chún ngei khan a tâng. laiah.....
Awi maw! a zâsan ta', piallei thuah riat kàrah,
Hraichâwi awrâwl a thleng pha zo ta lo.
Laihâng e, chún rih sâng mual liam hnu a an ve,
Hounúm dâr dawì èng châwiin, "Hei, Bawihthe",
Zân chhâng lo uttui nêa, laina tlawm māk chún-
[nu'n,
Riang bluana nau:âwmtê a sep mu thín.

3. Chhimblei pialah mîm ang kan piang ve na a,
 Kâr a hla, lian chhûng leh rairah kan nun;
 Cho loh awmlâi lêngin ka chûn kai lo se aw,
 A tâng vuanin chawnbân ka vâtt ve tûr.
 Tûnah ka zâl, sakruangah laitha a zâm lo,
 Theih chang se, mual liam hnu ka chûn ngêi kha;
 Kirtiang rôlin tângah pawmin awih lai riangtê,
 Hnûntui tulhin min ohâwi ma bil lo'ng e.
4. Chûn dang rêng an awm thei ta chuang lo,
 Nang leh kei hi an ohûn leh zua kan ni;
 Phal táwk hlana dawi ang kan dawm ve theih chuan

[le,

An tán ro hlu leh ohâwitu chûn kan ni.
 Ván pui kan khûm ahnêkin pi leh pute u,
 Mìn ruat Siamtu'n an khawogaihtu tûrio;
 Hai bil lul lo ula khawngaih huuchham riang hmun,
 Kan ba e, sial ang an tui lêana tûr.

Thu angin

Châng 1. Aizawl khawpui laili laia Bûngkawn sîr,
 mi tinrêngte an vei huai huaina kawng kamah ohuan,
 rilru pawh khawi bik riauvín a hmiug atân "Huuchham
 In" an 'tî a. Chutah ohuan nu thibsan rethei chung
 chuang bik takte chu an awm khâwm a. Tûnah hian
 tanpâi an ngai êm êm a; anmahni enkawltu apiangte
 chu nu anga ngaiin, nilêng zankhuain an bêl a ni.

Châng 2. A nu kha thi ta hlanh lo sela chuan
 duat takin a kuah ve dawn a ni a; mahse lo, thlan
 khur thûk takah, ohuan a mutsan ta daih mai si a, a
 fa tap aw rêng sang a hre pãa ta lo a ni. Houte chãk
 dang rô ohuan a nu thi tawh ohu a han ko va, a en-
 kawltusu ohuan mittui tla chungin houte lem ohu a
 han pe a, "Hei lo, bawihle," a han ti a. Mutmu pawh

tuan blei thei lovin, a enkawltunu ohuan nau khawngaihthlāk tak chu a sawi mu t̄bîn a ni.

Cháng 3. Khawvèlah hian kan lo piang t̄heuh tak a, mi hung tak nun leh fahrah nun inkār hī ohu a bla a nih hi. Ka nu kha thi ta lo sela chuan, a malchungah ka t̄thu ang a, a t̄ang ka vuan ang a, hlim takin ka'n t̄umin ka'n zuang phar vèl ve t̄ur hi a ni a. T̄unah bi chuan ka han mu a, ka taksaah hian chakna t̄ur-in thabruu reng a awm mawh lo mai. Ka nu n̄gei kha lo t̄ho leh thei ta sela chuan, a t̄ang ch̄hūngah min pawm ve ang a, hnute mun haèk t̄ic̄ m̄ur pawm lo thei bik awm si lo va.

4. Nu dang sawi t̄ur hr̄n a awm thei chuang ta lo, nang leh kei bi an nu leh pate chu kan ni ta ber mai. Kan phal taw̄k t̄è t̄è kan p̄èk vea kan enkawl theih chuan, an t̄an kum̄haw sawi t̄ur leh an awmtu nu ber ohu kan ni ta mai. Kau pi leh pute si chuan kan han t̄ha zawk d̄aih a ni, h̄engte hi enkawltu st̄an Pathianin min s̄am a ni si a. He fahrah In hi tuman hsider lo hr̄am u'a, hlim taka an nun ve t̄reihua tur chu kan ko-vah a inghat a, kan bat a ni e.

Thu hlawm hrilhfahna :

Zawkhaw lai vawng : Aizawl v̄ōgpī lai.

Bungkawn : Aizawl khaw ch̄hūng v̄ōng h̄m̄ing.

Thin lai t̄ih̄m̄ bil : R̄ir̄u khawih bik r̄iau, t̄iaa bik r̄iau. Run in lai chung : In ch̄hūng, fahrah chawmna in ch̄hūng.

Hnuchlam Rairah Run : Hnuchhamte ob̄awmna in chu.

Tah chuan , Chu t̄h chuan.

An fuan e : An awmkhawm e. Hetah hian sangha fuan angin a sawi a ni.

Chun tawng lo : Nu nei lo, nu h̄tau ve lo.

Rairah riang chuang, Riang h̄leihluan : H̄engte hi an 'awm zia a thūm̄un; rethei chung chuang bik sawina a ni

Chun . . . trapiang : Nu pawm lohva lo piang.

Chun lem tang bei : Fahrah enkawltu hmechhia táng bêl pan.

Awmlal tung lán : Hri chak tak, hlahhawm tak.

Hrang tá fô sela : Hri chu lo lèng tá lo sela; hlahhawmin awm tá lo sela.

Duhte'n : Duh takio; duat takin.

A zalsan tá : A thihsan tá; thlanah a mutsan tá.

Piallei thuah riat : Lei hi thuah tam tak awma an ngaih avângin, lei thûk taka thlan awm sawinah 'Pial'ei thuah riat', a ti a ni.

Hreicawl . . . : Nausên fahrah tap aw a thiang pha zo tá lo.

Laihang e : Nu hnute tui chák rilám nu ngai rilru ná.

Rihsang muai hiam hau : A nu thi tawh hau Hmân lei chuan mitthi zâwng zawng hi an thlirau Rih dilah kal vekin an ring.

Heunum . . . chawlin : Nausên hnute huèkna seidawiûm keengin.

Zan chhing lo : Zânah pawh mu lo; mut mu tuah thei lo.

Laina tlawm mak : Lainet lutuk vâng, tlâwmngai lo thei lo; tlâwmngaih mâkmawh; tlâwmngaih loh theih loh.

Chuanu'n (Chunnuin) : Nûin.

Riang hlcana . . . mu thin : Forah rethei sâwngtê a awi mu thin, pawm-mu.

Chhinhlei pialah : Khawvêlah "Pialah," tih chu, Piallei-ah, tihna a ni.

Mim ang : Hei hi, mim fang tihneah hla phuehtu tam takin an hmang. Mim fang hi a lei takah phelna tûr awm tak a awm a, pahuih pakhata chang tá a eng hle. Chavângin inbneih, piang hmam sawineah an hmang. Mahse, a original-ah chuan ' "Mi máng" tihna a ni.

Lian chhung: Chhângkaw hung, chhâng rual, thihna la
tem ve ngai mang lote; neinung.

Cho loh awmthi lengin: Cho ngem rual loh bri lêngin.

Ka chun . . . se: Ka nu bruai lo se; ka nu thi lo se.
a tang vuanin: A taksa vuanin. awmbawr vél vuanin.

Chawnban . . . ve tur: Ka kut leh kete blim takia ka
phar ve tûr.

Tunah ka zal: Tunah chuan ka'n mù a.

Sakruangah . . . zam lo. Taksa thalrui a awm thei lo;
tha a tho thei lo ve

Theih chang se: Theih chu ni sela.

Mual liam hnu: Thi tawh hru.

Kir tiang relin: Nun leh rawn tumir; Thawh leh rawn
tum ta sela.

Hnun tui tulhin: Hnute min hnêktirin, hnute tui inin.

Min . . . bil lawng e: Min pawm (chawi) lo thei bik lo
vang e.

Dawi ang dawm, Damdawia tidam angin, damdawiin a
chtawk angin.

Vanpui kan khum: Kan vânnèihna a nasa, a sâng, kan
vânnèihna in a khûm.

An hakin: Anni lak chuan, anni aini, an lak chuan.

Vanpui . . . pi leh pute u: 1) Kan pi leh pute si chuan
kan vânnèihna a sâng zâwk. Or 2) Pi leh pute u, an-
ni (hnuchhamte) si chuan kan vânnèihna a sâng zâwk.

Min ruat . . . turan: Pathianin anmhni enkawltu (khaw-
ngaihtu) tûr atan min ruat.

Hai bil lul lo ula: Haider phal bik sub ula.

Khawngaih . . . hmun: Hnuchham chawmna in.

Kan ba e . . . tur: Siel anga an lo seilena an lo pui-
thn ve theihna tûr hi kan bat a ni e.

Thupui :

He hla hian hnuchhamte retheihzia leh an lo pui-
tlin ve theihna tûr chu kan chungah a inngbat a ni tih
a sawi a. An awmna pawh Aizawl vèng laih laish a
ni a. Chutah chuan hnuchhamte chuan nu atân an en-
kawltute chu ngaiin an bèl a, zankhuain an enkawl a.
An nute chu thi lo sela chuan, hetiang hian rethei tak-
in an awm dawn lo a ni. Keini hi an nute chu kan
ni ta ber mai a, anmahni enkawltu tûr atân Pathianin
min ruat a ni. Tuman i heider suh ang u.

ESSAY ZIAK DAN.

1. Essay ziak dawn chuan a Subject-ah duh thlan
tûr a awm ngel thin a; mahni sawi thiam zawnng ber
thlan tûr a ni Thu mal bi tuk zat a awm loh chuan,
sei tâwk delh dawih, phèk li vèl awn khat thei tâwk
vèl túra ziak tûr a ni Point sism sa a nih erawh
chuan, a point awmdân athu ni se

2. Mizo tawng thuang tlam tik hman tum hrâm
hrâm rawh. Tawng dang telh loh th ih loh a nih uan
chuan, Mzo tawnga a nihua-s wi bnuah kusakhuong
(bracket)-in tawog dang chu ziak tûr a ni.

3. Mizo tawng ziak dau ngaih pawimawh hle tûr
a ni. Ziak zawn leh zawn loh chite hmanng dik túra
fimkhur tûr a ni. Chhinchhiaha reng reng mahni
thiam ang tâwkin pèk ve thlap tûr a ni

4. Hla thu (Poetical word) hmanng tel lo tûr fim-
khur tûr a ni. Hèng—ohhawthlapui, rairah, chhak-
tiang, tûr nipui, zantiang, lamthuang etc bi hla thu
vek an ni a, thu (prose) angin hman loh tûr a ni. Hla
awm sa lak ohhuah a nih law law si loh chuan; tin,
zeh tel loh theih lohna hmanah chuan thu khungna
(inverted comas “....”) hmanngil kiung tûr a ni Hla

châng lăk chhuah a nih pawhin bla ziaik dân anga tlar fel takin, thu khungnain khung thlap tûr a ni.

5. Paragraph khat chhûngah thil ze hran sawi pawlh vak tûr a ni lo. Entîr nân : Bâwn Essay kan ziaikin, a tangkaina kan sawi lain a lnthlah chhâwn dân emaw, a chaw ei thîn emaw, a pianzia emaw sawi tel tûr a ni lo.

6. Point hran hranin thupui (heading) a nei ngei thîn a; chutiang a thupui chu ziaik lan ve kher tûr a ni lo Essay ziaik fel theihna tura rilru lam kaihhrui-na angah ngalh chauh tûr a ni.

7. Sawi ngai sawi nawn tûr a ni lo.

8. Essay ziaik hmain kan subject thlan point tûr-te ngaihtuah lăwk vek tûr a ni a, kan thu sawi chu fel taka a indawt theih nân.

9. Kan thu ziaik chu mi zawnzawng chhîar atâna tling leh tlângtla a ni tûr a ni. Zîm tak ngaihtuah tûr a ni lo va, a thupui athuin khawvêl pawh huap thei tura ngaihtuah tûr a ni

10 I theih ang tâwka tamin point siam ohhuah tum ang che. I point siamte chu point tling ngei a ni tûr a ni.

Zirlei thenkhatten Essay awmzia leh articles awm-zia an bre hrang thei lo. A inhnaih thei hle rêng a; chanchinbu atân article kan ziaik ohuan, kan thu vei zawnzawng emaw, kan sawi chăk zawnzawng kha, keimahni vei zawnzawng leh duh dânin kan sawi a ni deuh ber. Essay erawh chu inelna (competition) a ni. Chuvângin, kan tui dân zawnzawng a ni emaw, ni lo emaw, a subject nihna leh thil tumte angin a ziaiku chu subject chuan a hrui zăwk a ni.

2. Zo tawnga lehlin dan.

Zirlaiten Mizo tawng an thiam leh thiam loh fiah nân Sáp tawng chu zo tawnga lehlin a ni thîn; Sáp tawng pawh thiam a ngai hle tho. Chutiang hunah chuan hêngte hi hriat reng tûr a ni.

(1) A ngial a rgana lehlin hi Zo tawng tluang tlam leh tha a ni kher lo thei. Hnam tinin tawng kal phung kan neih theuh avângio, Sáp tawng ang kher khân Zo tawnga kal a rem ve lo thei. Chuvângin, Mizo tawng kal phung ang taka lehlin tûr a ni. Tawng dang ang bawkin Mizo tawng pawhin hmasa tûr leh huahnûng tûr a nei ve tho. Hetiang hian—Object, Subject, Verb Object a hmasa ber a, Subject-in a dawt a, Verb a huahnûng ber a ni

Entîr nân, 'Lunar eclipse' hi Zo tawngin lo levling dawn a ila, áwk thla lem nge, thla áwk lem? Hetiang hian kan fiah thei ang :

Object	Subject	Verb
Thla	áwk	lem

Hetiāng hian Object chu 'Thla' hi a ni a, Subject chu 'áwk' a ni a, Verb chu 'lem' hi a ni Chutiōhuan, Thla áwk lem, tih hi a dik a ni tih kan hre thei ta a ni.

(2) Thu mal indawt dānah fimkhur a ngai bawk. Sáp tawngah chuan Subject chu Noun a nihin, Verb hmasah Pronoun a awm ve kher lo. 'Lala goes to school' tih hi Zo tawngah chuan verb hmasah pronoun 'a' kan belh leh a, "Lala sikulah 'a' kal" kan ti thîn. "Jesus went into the temple," tih hi, "Isua Pathian biak inah chuan a va lût a," tih pawh hi a dik lo a ni. Isua Pathian biak in chāng a ni lo. Chuvāngin, "Pathian biak inah Isua a lût a," tih tûr a ni sáwk.

3. Săptawng thu malin a sentence athuin kawh a neih danglam theih avângin, a sentence pumin engng a tum tih hriat tum tûr a ni.

Entir nân :- The Lord is my shepherd; I shal not want. Hei pawh hi, "Lalpa chu ka berâmpu a ni a; ka duh o vang," tihna ni lovin, "Lalpa chu min vèngtu a ni a, ka tlachham lo vang," tih zawk tûr a ni.

4. Thu māl hriat loh a lo awmin buai tûr a ni lo. A sentence chu ngun takin vawi huih vawi thum chhi r chhuak la, chhiar nawn leh thia la, thu mal i hriat lon pawh kha a sawi tum lam i hriat chuan a lampang chu i man ttei tawh mai ang. Dik tak chuan, vawi khat chauh i chhiars awi taka i hriat mai theih tur chu i tân zawhna thung tak a ni lo tih bre zawk ang ebe.

(5) Voice thuah hien enteh taram hle a ngai leh. A theih chhûng chu Active Voice hman a th ; mahse, active voice anga leh down chuan, passive voice a nih avângin, Intransitive verb a nih si cauan a subject phuhohawp a tul ta a, puuah ngawt chu a sual tuih avângin. passive voice anga leh mai a him ber. Entir nân, "The who e thing was drawn back up into heaven" "Engkim chu vânah khai chhohvin a awm leh ta a" tihna a ni a. Hei hi a voice hman lai anga leh loh chuan, "..... an khai chho ta a," tih a ngai dawn a, a khai chhotu kha puh sual theih a ni ta a ni. Chuvângin, Mizo tawngah pawh Passive Voice a awm ve tih hriat tûr a ni.

3. Substance ziak dan.

Substance awnza chu, thu ziak awm sa (passage) ang ni lo va, a thu awm sain a tum hloh chuang si lo va a ah thu tēm zâwka ziak chhawn leh hi a ni a. A thu awm sa sia a tēm zâwk dawn tawh avângin a thu hman pângngai chu pih then tuih a ngai dawn ta a

ni. Dân narânin a thu awm sa thu mal zawnz zawnz chhiara hmun thuma thena hmun khat vèl a ni ber. Hei hi hla lam chiah chuan a dik vek thei lo; hla thu mal thenkhat chuan thu pângngai tam tak a sawi thung avângin. Chutichuan, substance kan ziak dawnin hêng-te hi kan hre reng tûr a ni.

1. Kan substance pèk tûr chu vawi thum tal kan chhiar ohhuak hmase ngei tûr a ni.

2. Thu hran engmah belh tûr a ni lo, a awm sa pawh paih then teuh a ngaih dawn avângin.

3. Mi thusawi sawi ohhâwn lehna (Direct Speech) a awm chuan, a subject person chu thlâk a, Indirect Speech-in sawi tûr a ni. Third person-a ziak a ni deuh ber.

4. Adverb lam chi te, conjunction-te chu paih teuh theih a ni.

5. Tawngkam chu mâwl tak leh fiah tak a ni tûr a ni, phungthlûkna leh thu pehhèl a awm tûr a ni lo.

Etirra : A huasia thu hi a substance ziak rawh.

1. Tin, tûkthuan an ei zawun, Isuan Simon Petera hnênah chuan, "Simon, Johana fapa, hêngte ai hian nengin kei mi hmangaih zâwk em?" a ti a. Ani chuan a hnênah, Aw Lalpa, ka ngaina che tih i hria e," a ti a. Ani chuan a hnênah, "Ka berâm note ohâwm rawh," a ti a. Tin, a vawi hnihnash, a hnênah, "Simon, Johana fapa, nengin kei mi hmangaih em?" a ti leh a. Ani chuan a hnênah, "Ka berâmte enkawl rawh," a ti a. Tin, a vawi thumnaah chuan a hnênah, "Simon, Johana fapa, nengin kei mi ngaina em?" a h êna a tih avâng chuan Petera a lungngai a; a hnênah, "Lalpa, engkim i hria a, ka ngaina che tih i hria e," a ti a. (152 words)

Substance : Tùkthuan ei kham ohuan Isuan Petera
 ohu thil dang sia a hmangaih leh hmangaih loh vawi
 thum a zâwt a. Peteran vawi thum a ngaina tih a
 hrilh e; Isuan a berâm châwm tûrin a tîr a. Vawi
 thumnaah chuan Petera a mangan ôm avângin, Isua
 chu a ngainatzia uar takin a hrilh a. (54 words)

2. A nih leh taksa tâna t̄ha lo, thihna hial pawh
 thlen theitu, kan sim theih loh leh bâosan phal tlat
 loh chungchângah hian tunge mawh phur? Zû hi a
 t̄hat lohzia leh vântlâng tân pawha a huatthlâkzia
 hai rêng kan awm lo va. A in t̄bîn leh nghei thei lova
 ingaiate hlei hlei hian an hre ohang a; mahse kan
 simin kan tibo thei si lo. Chutiang bawh chuan mei-
 zial leh ruih theih thil chi dang te, thatchhiatna leh
 kawng hranga kan inthlahdahnate hi kan tâna thil pawh,
 kan nun tibawrhângtu leh titâwitu an ni a. Chu chu
 ohik taka kan ngaihtuah chuan a mawh phurtu chu
 keimahni theuh hi kan ni. Chuvâng chuan, kan hmêl-
 maah kan insiam a lo nih ohiah chu. (132 words)

Substance : Thihna hial min thlen theitu laka
 mawh phurtu chu keimahni kan ni. Zû hian mi mal
 leh vântlâng nun a tichhia a; mei zûk te, thatchhiatna
 te, kan nun tibawrhângtu thil dangte pawh hi, a
 mawhphurtu kan ni theuh, Hmêlmaah kan insiam a
 ni. (44 words)

MIZORAM STATE LIBRARY

Acc. No. _____

Acc. By _____

Received _____

By _____

Exchanged by _____

Transferred by _____

Location No. _____